

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาการจัดการชั้นเรียนของครูอนุบาลในกรุงเทพมหานคร” ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยนำเสนอ เป็น 4 หัวข้อ ดังนี้

1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กอนุบาล
 - 1.1 ความสำคัญของเด็กอนุบาล
 - 1.2 ลักษณะพัฒนาการของเด็กอนุบาล
 - 1.3 วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอนุบาลที่เหมาะสม
2. บทบาทหน้าที่ของครูอนุบาล
 - 2.1 คุณสมบัติของครูอนุบาล
 - 2.2 บทบาทหน้าที่ของครูอนุบาลด้านการจัดการชั้นเรียน
3. การจัดการชั้นเรียน
 - 3.1 ความหมายและวิธีการจัดการชั้นเรียน
 - 3.2 หลักการและรูปแบบการจัดชั้นเรียน
 - 3.3 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมชั้นเรียน
 - 3.4 การจัดการในการป้องกันปัญหา
 - 3.5 การจัดการในการแก้ปัญหา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 4.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเด็กอนุบาล

1. ความสำคัญของเด็กอนุบาล

เด็กเป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง เป็นความหวังของครอบครัว เป็นผู้สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรม และความเป็นมนุษยชาติ เป็นพลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ อนาคตของประเทศชาติจึงขึ้นอยู่กับคุณภาพของเด็ก เด็กที่มีความสมบูรณ์ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ มีพัฒนาการในทุก ๆ ด้านที่เหมาะสมกับวัย ไม่ว่าจะพัฒนาการทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคมและจริยธรรม จะเป็นผู้ที่สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข และเป็นประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ (เยาวยา เดชะคุปต์ , 2541) นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของเด็กวัยนี้ ไว้ดังนี้

Freud (1949 อ้างถึงใน เยาวยา เดชะคุปต์, 2541) นักจิตวิเคราะห์ได้ย้ำให้เห็นว่า วัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์ คือ ระยะ 5 ปีแรกของคนเรา ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับในตอนต้น ๆ ของชีวิตจะมีอิทธิพลต่อชีวิตคนเราตลอดจนถึงวาระสุดท้าย เขาเชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูในระยะปฐมวัยนั้นมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต

Bloom (1964อ้างถึงใน สุโขทัยธรรมมาธิราช,2537) ได้รายงานผลการวิจัยของเขาในหนังสือ Stability and Change in Human Characteristics หนังสือเล่มนี้ได้ทำให้นักการศึกษาหลาย ๆ ท่าน ที่มีข้อสงสัยในเรื่องการพัฒนาร่างกายของเด็กในระยะเริ่มแรก มีความเชื่อมั่นและเข้าใจว่าเด็กตั้งแต่แรกเกิดจนถึงขวบปีแรกจะพัฒนาร้อยละ 20 เมื่ออายุ 4 ขวบจะพัฒนาด้านสติปัญญาถึงร้อยละ 50 และจากช่วงอายุ 4 – 8 ขวบ จะพัฒนาเพิ่มขึ้นอีกร้อยละ 30 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสติปัญญาของมนุษย์มากกว่า 3 ใน 4 จะได้รับการพัฒนาในวัยเด็ก บลูมยังพบอีกด้วยว่าสิ่งแวดล้อมมีส่วนสำคัญที่จะทำ ให้พัฒนาการของบุคคลชะงักหรือเพิ่มขึ้นได้ ซึ่งแสดงว่าสิ่งแวดล้อมมีผลต่อพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กในระยะ 6 ปีแรกของชีวิตมากกว่าในระยะอื่น ๆ

Erikson (1967อ้างถึงใน เยาวยา เดชะคุปต์ ,2541) เน้นความสำคัญของวัยเด็กว่าเป็นวัยที่เรียนรู้สิ่งแวดล้อม ถ้าสิ่งแวดล้อมแปลกใหม่ น่าตื่นเต้นสนใจ และให้ความสุข เด็กจะมองโลกในแง่ดี เพราะมีความสุข ถ้าเด็กประสบแต่สิ่งไม่พึงพอใจ คับแค้น เด็กจะขาดความสุข มองโลกในแง่ร้าย ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

สรุปได้ว่า วัยเด็กเป็นช่วงที่มีความสำคัญอย่างยิ่งของชีวิต เพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จะเป็นการวางพื้นฐานทางด้านจิตใจ อุปนิสัย และความสามารถซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคตของเด็กและของชาติในที่สุด

2. ลักษณะพัฒนาการของเด็กอนุบาล(Early Childhood or Pre-school Age) อายุ 2-6 ปี

ลักษณะทั่วไปของเด็กวัยอนุบาล

พรรณิ ช. เจนจิต (2541) ได้กล่าวถึง ลักษณะของเด็กอนุบาล ดังนี้

เด็กอายุประมาณ 2 ขวบ จนถึง 6 ขวบ มีลักษณะเด่น คือ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากเป็นของตัวเอง อยากรู้อยากช่วยเหลือ และหัวดี ไม่สู้จะตามใจใครง่าย ๆ วัยนี้จึงได้สมญาว่า "วัยช่างปฏิเสธ" (Negativistic Period) วัยนี้เป็นระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงด้านบุคลิกภาพมากที่สุด เป็นระยะที่เด็กเริ่มรู้จักพึ่งตัวเองได้บ้าง และต่อมาก่อค่อย ๆ เพิ่มพูนการพึ่งตัวเองได้มากขึ้น เมื่อเด็กเจริญเติบโตได้ประมาณ 5 ขวบจะเริ่มแสดงให้เห็นถึงความรู้สึกนึกคิดของตนด้วยการพูดคุยกับพ่อแม่ เริ่มแสดงให้เห็นถึงแนวของความเฉลียวฉลาด ซึ่งจะเป็นเอกลักษณ์ของเด็กแต่ละคนต่อไป และเด็กวัยนี้จะมีอารมณ์ซุกซนมาก เนื่องจากเด็กรู้สึกว่าสามารถช่วยเหลือตัวเองได้บ้างแล้ว เด็กจะแสดงความรู้สึกนึกคิดของตนเองออกมาเป็นการกระทำ แม้ว่าในบางครั้งความคิดของเด็กจะไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ตาม ระยะเวลาจึงจัดเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของความฝันและความเป็นจริงอีกด้วย

2.1 ลักษณะทางร่างกาย (Physical Characteristics)

2.1.1 เด็กวัยนี้คล่องแคล่วว่องไว สามารถควบคุมร่างกายได้เองและสนุกสนานกับกิจกรรมต่าง ๆ ของตนเอง ครูควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เด็กมีโอกาสวิ่งปีนป่าย และกระโดดให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยให้อยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของครู ถ้าเราติดตามดูเด็กวัยนี้จะพบว่าเด็กแต่ละคนจะมีการเล่นแปลก ๆ แตกต่างกันไป และน่าตื่นเต้นอยู่เสมอ

2.1.2 เนื่องจากเด็กอนุบาลมักจะซุกซนอยู่เสมอ จึงต้องการเวลาพักผ่อนด้วย แต่ตัวเขามักไม่ยอมหยุดเอง โรงเรียนอนุบาลจึงควรจัดตารางเวลาให้เด็กได้พักผ่อน และครูควรเตรียมใจให้พร้อม ถ้าเกิดการซุกซนและตื่นเต้นจนกระทั่งเด็กไม่ยอมนอน

2.1.3 กล้ามเนื้อของเด็กวัยนี้เจริญเร็วมาก จนเด็กไม่สามารถควบคุมมือและนิ้วได้ ฉะนั้น เด็กในวัยนี้จะขม่งามและทำกิจกรรมบางอย่างที่ใช้นิ้วและมือไม่ค่อยสะดวก เช่น การผูกเชือก รองเท้า หรือติดกระดาษสี เป็นต้น กิจกรรมที่จัดให้เด็กวัยนี้ จึงควรหลีกเลี่ยงกิจกรรมซึ่งต้องการความประณีต เช่น การทากาวติดกระดาษ แต่ควรจัดให้เล่น ดินสอพูน การป่ายสีด้วยแปรงใหญ่ ๆ เป็นต้น

2.1.4 มือและตาของเด็กอนุบาลยังไม่สัมพันธ์กัน และยังไม่เพ่งมองวัตถุเล็ก ๆ ไม่ได้ ฉะนั้น ควรหลีกเลี่ยงกิจกรรมที่จะให้เด็กวัยนี้จ้องมองสิ่งของเล็ก ๆ

2.1.5 กระดูกกระดูกสันหลังของเด็กวัยนี้ยังอ่อน ฉะนั้น ต้องระมัดระวังการตีศีรษะกันในการเล่น ถ้าครูเห็นว่ามีการเล่นตีศีรษะเกิดขึ้น ต้องเตือนให้เด็กทั้งห้องทราบถึงอันตรายในเรื่องนี้พร้อมด้วยเหตุผล

2.1.6 รูปร่างของเด็กชายวัยนี้โตกว่าเด็กหญิง แต่เด็กหญิงก็มีพัฒนาการในด้านอื่น ๆ มากกว่า โดยเฉพาะทักษะในด้านการเคลื่อนไหวร่างกาย (motor skills) เด็กหญิงมีพัฒนาการเร็วกว่าเด็กชาย ฉะนั้น เด็กชายจะรุ่มง่ามกว่าเด็กหญิงในการใช้สิ่งของเล็ก ๆ ควรควรหลีกเลี่ยงการแข่งขันในเรื่องเหล่านี้ระหว่างเด็กหญิงและเด็กชาย

2.1.7 ความถนัดในการใช้มือจะเริ่มในวัยนี้เป็นส่วนมาก เด็กประมาณ 90 % จะถนัดขวา แต่ถ้าพบว่าเด็กถนัดซ้ายก็ไม่ควรพยายามบังคับให้เด็กฝึกฝนหรือเปลี่ยนมือ จริงอยู่การถนัดขวาสะดวกกว่าแต่ก็ไม่ใช่ว่าสิ่งสำคัญ การบังคับให้เด็กเปลี่ยนมือจากซ้ายไปขวานั้น อาจจะทำให้เด็กรู้สึกว่ตนเองผิดปกติ หงุดหงิด อารมณ์เสีย และอาจจะก่อให้เกิดปัญหาในการปรับตัวด้านอื่นได้ เช่น การติดอ่าง เป็นต้น

2.2 ลักษณะทางสังคม (Social Characteristics)

2.2.1 เด็กวัยนี้ส่วนมากมีเพื่อนสนิทเพียง 1 - 2 คน แต่มิตรภาพของเด็กวัยนี้อาจเปลี่ยนแปลงได้เร็วมาก เด็กอนุบาลมักมีสังคมที่ไม่แน่นอนและเล่นกับเพื่อนส่วนใหญ่ในชั้นได้ด้วยความเต็มใจ มักจะมีเพื่อนสนิทเป็นเพศเดียวกัน มิตรภาพระหว่างเด็กหญิงเด็กชายจะพัฒนาขึ้น เด็กบางคนอาจไม่สามารถเข้ากับเพื่อนได้ หรือไม่มีความมั่นใจที่จะติดต่อกับเพื่อน ๆ หรือบางครั้งเด็กอาจจะชอบอยู่คนเดียว หรือชอบที่จะเป็นผู้สังเกตการณ์มากกว่าที่จะเป็นผู้มีส่วนร่วม ควรให้ความช่วยเหลือ เมื่อรู้สึกว่เด็กอยากรู้จักเพื่อน ๆ

2.2.2 กลุ่มเพื่อนเล่นมักเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ไม่ค่อยเป็นระเบียบและเปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ ควรไม่ควรเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเล่นของเด็กให้มากนัก ตัวเด็กจะเปลี่ยนการเล่นอย่างฉับพลัน เพราะการที่ผู้ใหญ่ยุ่งเกี่ยวกับเด็กมากเกินไป จะเป็นการทำลายพฤติกรรมสร้างสรรค์ของเด็ก ซ้ำยังก่อให้เกิดพฤติกรรมทางทำลาย

2.2.3 เด็ก ๆ มักจะทะเลาะกันบ่อย ๆ แต่เป็นช่วงระยะสั้น และเด็ก ๆ มักจะลืมง่าย เมื่อเด็กหลาย ๆ คนมาอยู่รวมกันในที่จำกัด และมีของเล่นจำนวนจำกัด เรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้คือการแย่งชิงของเล่นเหล่านั้น ถ้าทำได้ควรจะปล่อยให้เด็กจัดการเรื่องเหล่านี้ให้เรียบร้อยเอง เราจะเข้าไปเกี่ยวข้องเมื่อการทะเลาะนั้นรุนแรงเกินไปเท่านั้น โดยจะต้องพยายามแยกคู่ปรับออกจากกัน และแนะนำให้ไปเล่นอย่างอื่น แทนที่จะบังคับให้เลิกทะเลาะกัน

2.2.4 เด็กอนุบาลจะสนุกสนานกับการเล่นละคร เรื่องที่เล่นอาจจะเกิดขึ้นเองหรือเลียนแบบรายการโทรทัศน์ ฉะนั้น ควรจึงควรให้การสนับสนุนโดยกระตุ้นให้เด็กแสดงเรื่องที่เขาพอใจ

2.2.5 เด็กชายและเด็กหญิงมีความสนใจคล้ายกัน และยังไม่มีความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาททางเพศอย่างชัดเจน ฉะนั้น ครูจึงไม่ควรอารมณ์เสียถ้าพบว่าเด็กชายบางคนชอบเล่นตุ๊กตา และเด็กผู้หญิงบางคนชอบเล่นปืน หรือเล่นแบบเด็กผู้ชาย

2.3 ลักษณะทางอารมณ์ (Emotional Characteristics)

2.3.1 เด็กอนุบาลมักจะแสดงอารมณ์อย่างอิสระและเปิดเผย และมีอารมณ์โกรธบ่อย ๆ นักจิตวิทยาบางคนกล่าวว่า บุคคลบางคนปกปิดอารมณ์ของตน หรือระงับความรู้สึกที่ควรจะได้แสดงออกได้ แต่สำหรับเด็กในวัยนี้ ควรจะให้แสดงอารมณ์ได้อย่างเปิดเผย หรืออย่างน้อยก็มีขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น เพื่อเด็กจะได้ยอมรับและรับรู้อารมณ์ของตนเอง ครูอนุบาลบางคนกระตุ้นให้เด็กวิเคราะห์พฤติกรรมบางอย่างที่ไม่เป็นที่ยอมรับ เช่น อาจจะถามเด็กว่า "ทำไมหนูจึงคิดที่จะใช้ไม้ตีเพื่อน"

เด็กมักจะโกรธง่ายเมื่อเวลาเหนื่อย หิว หรือผู้ใหญ่เข้าแทรกแซงมากเกินไป เราควรจะเอาสภาพการณ์เหล่านี้มาพิจารณาและหาทางบรรเทาอารมณ์โมโหโทโสต่าง ๆ ให้น้อยที่สุดอย่างไรก็ตาม เด็กที่เริ่มไปโรงเรียนแล้ว ควรจะได้เรียนรู้การควบคุมอารมณ์ของตนเองด้วย

2.3.2 เด็กวัยนี้เมื่อมีโอกาสพบเหตุการณ์แปลกใหม่ อาจจะมีอารมณ์กลัว หงุดหงิด รำคาญ ได้ง่าย ถ้าท่านพยายามให้เด็กสะกดกลั้นอารมณ์ แม้เพียงบางส่วนอาจก่อให้เกิดปัญหาได้ในชีวิตช่วงต่อไป ในรูปแบบของโรคกลัวเฉพาะอย่าง หรือความวิตก ด้วยเหตุนี้จึงเป็นการไม่สมควรอย่างยิ่งที่จะล้อเลียนเด็กซึ่งแสดงอารมณ์กลัว บังคับให้เขาอยู่ในสถานการณ์ที่เขากลัว หรือไม่เอาใจใส่อารมณ์กลัวของเด็ก วิธีการที่ดีคือ แสดงให้เด็กรู้รายละเอียดของอารมณ์กลัวของเขา และเมื่อเขาไปโรงเรียนเขาจะเริ่มรู้สึกดีขึ้น

วิธีการที่มีประสิทธิภาพได้แก่ การยอมให้เด็กได้สัมผัสกับสิ่งต่าง ๆ ด้วยตัวเอง และใช้วิธีการของเด็กเอง คือให้เขาได้สังเกตด้วยตนเอง ไม่ใช่ด้วยความช่วยเหลือของผู้ใหญ่หรือเด็กอื่นที่ไม่กลัว พร้อมทั้งอธิบายให้เขารู้ว่าเหตุการณ์หรือสิ่งของนั้น ๆ โดยที่จริงแล้วไม่มีอันตรายใด ๆ เลย สิ่งสำคัญ คือ ควรจะจำไว้ว่าเด็กมักจะได้รับอิทธิพลโดยตรงจากผู้ใหญ่ ไม่ว่าเขาจะกลัวหรือยอมรับอะไรก็ตาม จะขึ้นอยู่กับว่าผู้ใหญ่ทำอะไร ฉะนั้น ถ้าท่านกลัวอะไรแปลก ๆ ควรจะฝึกควบคุมอารมณ์ให้สงบ

2.3.3 ความอิจฉาริษยาระหว่างเพื่อน ๆ ในชั้น เป็นของธรรมดาสำหรับเด็กวัยนี้ เด็กจะรักครูและแสวงหาการยอมรับจากครูมาก ฉะนั้น เมื่อมีเด็กถึง 30 คน และครูเพียงคนเดียว ความอิจฉาริษยาจึงเป็นเรื่องหนีไม่พ้น วิธีที่ดี ครูควรจะแสดงความยุติธรรมโดยเอาใจใส่เด็กทุก ๆ คน ให้ทั่วถึงเท่าที่จะทำได้ เมื่อจะยกย่องใครเป็นพิเศษก็เรียกไปบอกเป็นการส่วนตัว ถ้าเด็กคนใดเป็นที่

ยอมรับของกลุ่มมากเกินไป ก็เป็นธรรมดาที่เด็กคนอื่นจะไม่พอใจ นอกจากนี้ เด็กอนุบาลควรจะได้เรียนรู้การยับยั้งอารมณ์ก้าวร้าวของตนเองด้วย

2.4 ลักษณะทางสติปัญญา (Cognitive Characteristics)

2.4.1 เด็กวัยนี้จะมีความสามารถในการใช้ภาษาได้ดี ส่วนมากชอบออกมาพูดหน้าชั้น หรือต่อหน้ากลุ่มเพื่อน การจัด "sharing time" จะทำให้เด็กได้มีโอกาสพูดแต่ก็ต้องฝึกเขาให้เป็นผู้ฟังที่ดีด้วย ครูควรจัดให้มีการหมุนเวียนกันออกมาพูด เพื่อเป็นการแบ่งโอกาสให้กับผู้ที่พูดมากที่สุด กับผู้ที่เงียบที่สุดได้มีโอกาสพูดเท่า ๆ กัน

2.4.2 การสร้างจินตนาการและการแต่งเรื่องขึ้น เป็นสิ่งที่พบมากที่สุดของเด็กวัยนี้ ครูควรส่งเสริมสร้างให้กับนักเรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยอาศัยบทละคร นิทาน เรื่องเล่า และภาพวาดต่าง ๆ แต่อย่างไรก็ตามเด็กบางคนอาจจะมีจินตนาการมากเสียจนไม่สามารถชี้ข้อแตกต่างว่าอะไรคือเรื่องจริง และอะไรคือเรื่องที่แต่งขึ้นให้คนเชื่อ ซึ่งสามารถนำไปสู่ปัญหาการปรับตัวได้

วิธีปฏิบัติที่จะไม่ทำให้การสร้างจินตนาการของเด็กต้องหยุดชะงักไป ก็คือการส่งเสริมและกระตุ้นให้กำลังใจ ให้เล่าเรื่องต่าง ๆ ในช่วงเวลาพิเศษ และในกรณีนี้ต้องเน้นให้เด็กเข้าใจว่า ถึงแม้ครูจะยกย่องว่าการที่เขาแต่งเรื่องขึ้นมาเองได้นั้นเป็นความสามารถของเขา แต่ในขณะเดียวกันเขาก็ต้องอธิบายได้ว่าเรื่องที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงนั้นเป็นอย่างไร

2.4.3 เด็กวัยนี้มักจะใช้ภาษาพูดซึ่งเป็นของตนเอง การที่ครูหรือพ่อแม่พยายามจะแก้ภาษาพูดของเด็กเป็นสิ่งที่ยากลำบาก

2.4.4 ครูสามารถช่วยสร้างให้เด็กในวัยนี้เป็นผู้ที่มีความสามารถได้ ด้วยวิธีการตามที่ Ainsworth and Witting (1972) และ White and Watts (1973) ได้เสนอแนะไว้ดังนี้

- 1) ให้มีปฏิสัมพันธ์กับเด็กบ่อย ๆ และในรูปแบบที่ต่าง ๆ กัน
- 2) ให้ความสนใจกับสิ่งที่เด็กพูดหรือทำ
- 3) เปิดโอกาสให้เด็กได้สำรวจ และมีประสบการณ์กับสิ่งต่าง ๆ
- 4) อนุญาตและกระตุ้นให้เด็กทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเอง
- 5) กระตุ้นให้เด็กประสบความสำเร็จในการทำสิ่งต่าง ๆ
- 6) มีความคงเส้นคงวาในการจำกัดขอบเขตการกระทำของเด็ก ให้เด็กรู้ว่ามิฉะนั้นทำอะไรทำไม่ได้ อธิบายเหตุผลให้เด็กเข้าใจ ฟังคำขอของเด็ก ถ้าเขาคิดว่าเข้มงวดไป และให้เหตุผลเพิ่มเติมถ้าคิดว่าจะยังคงจำกัดขอบเขตเช่นเดิม
- 7) แสดงให้เด็กเห็นว่าชื่นชมและยกย่องความสำเร็จของเด็ก
- 8) หาทางสื่อให้เด็กรู้ถึงความรักโดยวิธีที่จริงใจและอบอุ่น

3. วิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอนุบาลที่เหมาะสม

นางพงา ลัมสุวรรณ (2530) กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมจะเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูที่ทำให้เกิดผลในทางบวกหรือทางที่ดีต่อเด็กอนุบาลโดยพ่อแม่ ครู ผู้ปกครองควรเรียนรู้และนำมาใช้ปฏิบัติ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็ก ซึ่งวิธีการเหล่านี้ ได้แก่

3.1 การกล่าวถึงคุณความดี การเล่าเรื่อง การพูดคุย หรือการกล่าวถึงคุณความดีให้เด็กฟัง วันละเรื่องจะเป็นการปลูกฝังนิสัย หรือปลูกฝังทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นในจิตใจเด็ก โดยเด็กจะเกิดความรู้สึกว่า การกระทำคุณความดีเป็นที่ยอมรับของพ่อแม่ ครู ผู้ปกครองและสังคม เด็กจะเก็บความรู้สึกนี้ไว้เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตและปฏิบัติตามเมื่อมีโอกาส การกล่าวถึงคุณความดีนี้เป็นสิ่งที่พ่อแม่ ครู ผู้ปกครองสามารถทำได้ในรูปของการเล่าประสบการณ์ในชีวิตประจำวันที่ประสบมา เรื่องราวจากหนังสือพิมพ์หรือเล่าเป็นนิทานก่อนนอน ซึ่งเป็นเวลาที่เหมาะสม นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้พูดถึงประสบการณ์ที่ดีที่ได้รับมา โดยพ่อแม่ ครู ผู้ปกครองสามารถให้แรงเสริมเพื่อให้ความรู้สึกย้ำแน่นเข้าไปในจิตใจเด็ก

3.2 การให้รางวัล การให้รางวัลในการอบรมเลี้ยงดูเด็กนั้น มีจุดประสงค์เพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในผลของการกระทำ และอยากจะทำพฤติกรรมให้ดียิ่งขึ้น การให้รางวัลนี้มีได้มีความหมายเฉพาะการให้สิ่งของเท่านั้น แต่ยังหมายรวมถึงการให้รางวัลทางใจด้วย เช่น ความสนใจ การกอดรัด การหอมแก้ม เป็นต้น เพราะสิ่งเหล่านี้สร้างความพึงพอใจและมีความหมายต่อเด็กมากกว่าของเล่นที่มีราคาแพง

ในกรณีที่ให้รางวัลเป็นสิ่งของ พ่อแม่ ครู ผู้ปกครองควรเป็นผู้เลือกของรางวัล ไม่ควรให้เด็กเข้ามาควบคุมหรือขอ และไม่มีการสัญญาล่วงหน้า รางวัลที่ให้ต้องเลือกให้เหมาะสมกับเพศ อายุ และความสนใจของเด็ก เพื่อเป็นรางวัลที่มีค่าสำหรับเด็กจริง ๆ นอกจากนี้ไม่ควรให้รางวัลพร่ำเพรื่อ แต่ควรให้ในกรณีที่เด็กทำความดีจริง ๆ เพราะจะเป็นการสร้างนิสัยที่ไม่ดีให้กับเด็ก เด็กจะไม่มี ความผูกพันกับความพยายามที่จะกระทำดี แต่จะเรียกร้องเอารางวัลเพื่อการทำดี หรือทำดีเพื่อหวังผลรางวัล ไม่ได้ทำความดีเพราะความตระหนักหรือเห็นความสำคัญของการทำดีทั้งนี้เพราะ การให้รางวัลเป็นการยืนยันให้เด็กได้รู้ว่า พฤติกรรมที่เด็กทำนั้นพ่อแม่ ผู้ปกครองชอบอยากให้การกระทำต่อ อันเป็นการให้แรงเสริมหรือแรงผลักดัน แต่เมื่อพฤติกรรมนั้น ๆ เด็กปฏิบัติจนกลายเป็นนิสัยแล้ว ก็ไม่มีความจำเป็นต้องให้รางวัลอีกต่อไป เพราะเป็นหน้าที่ที่เด็กต้องกระทำและรับผิดชอบ

3.3 การพูดคุย การพูดคุยระหว่างสมาชิกภายในครอบครัวจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้ การอยู่ร่วมกันในครอบครัวอย่างมีความสุขและเข้าใจซึ่งกันและกัน เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งในการเสริมความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พ่อแม่ผู้ปกครอง ควรเป็นผู้คอยกระตุ้นหรือชวนให้เด็กได้พูดคุย เพราะการ

พูดคุยจะช่วยให้พ่อแม่ ผู้ปกครองเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของเด็กมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันเด็กก็มีโอกาสได้ระบายความในใจ สามารถลดความหวาดกลัวและความวุ่นวายในชีวิตลงได้ เรื่องที่พูดคุยอาจเป็นความคิดเห็นของเด็ก ประสบการณ์ที่เด็กได้รับ ความรู้สึกต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ฯลฯ นอกจากนี้การพูดคุยยังเป็นวิธีทางหนึ่งที่ยังไปสู่การสอดแทรกการสั่งสอน ซึ่งแนะนำแนวทางที่ถูกต้องให้กับเด็ก เพราะจากการพูดคุยพ่อแม่ ผู้ปกครองจะทราบว่าเด็กมีความรู้สึกนึกคิดหรือความคิดเห็นอย่างไร หากไม่ถูกต้องพ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถชี้แนวทางที่ถูกต้องในขณะที่พูดคุยให้กับเด็กได้

3.4 การตั้งกฎเกณฑ์ ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก พ่อแม่ ครู ผู้ปกครองจำเป็นต้องวางกฎเกณฑ์ในการปกครองไว้เพื่อความมีระเบียบและวินัยในตัวเด็ก หลักของการตั้งกฎเกณฑ์ ได้แก่

3.4.1 กฎเกณฑ์ต้องสื่อเจตนาไปในทางบวก เช่น “ถ้าลูกทำการบ้านเสร็จแม่จะให้ดูโทรทัศน์ ฯลฯ เพราะการตั้งกฎเกณฑ์ที่สื่อเจตนาไปในทางลบ จะเป็นคำพูดที่ทำร้ายทำให้เด็กเกิดอาการลงดี กับพ่อแม่ ผู้ปกครอง แต่ถ้ากฎเกณฑ์ที่สื่อเจตนาไปในทางบวก จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดีต่อเด็ก และกระตุ้นให้เด็กอยากทำงานให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี

3.4.2 กฎเกณฑ์ต้องแสดงถึงลักษณะพฤติกรรมและแสดงให้เห็นลำดับเหตุการณ์ที่ตามมา เช่น “ลูกต้องทำการบ้านให้เสร็จก่อนแล้วจึงมาดูโทรทัศน์” แต่ไม่ควรตั้งกฎเกณฑ์ว่า “ลูกต้องทำการบ้านก่อนแล้วแม่จึงจะให้ดูโทรทัศน์” เพราะเด็กจะเกิดความรู้สึกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองใช้คำสั่งหรืออำนาจบังคับให้ตนทำงาน จึงเกิดความรู้สึกต่อต้านในใจหรือทำแบบไม่เต็มใจ

3.4.3 กฎเกณฑ์ต้องชัดเจนและปฏิบัติตามได้ง่าย เพื่อให้เด็กเข้าใจว่าเมื่อตนทำในสิ่งที่ไม่ถูกต้องก็ต้องรับผิดชอบในสิ่งที่กระทำ และจะต้องปฏิบัติแก้ไขให้ถูกต้องได้อย่างไร

3.4.4 กฎเกณฑ์ต้องเหมาะสมกับอายุของเด็กที่สามารถทำได้ด้วย เพื่อมิให้เกิดความขัดแย้งระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครอง ถ้าเด็กไม่สามารถทำได้

3.4.5 กฎเกณฑ์ต้องกระชับรัดกุม ไม่ควรจะให้เยิ่นเย้อ เพราะเด็กไม่สามารถจำประโยคที่ยาว ๆ หรือจับใจความทั้งหมดได้

กฎเกณฑ์ควรให้เด็กเลือกเองบ้างในบางเรื่อง เพื่อที่จะได้รับความร่วมมือจากเด็กมากกว่าไม่เปิดโอกาสให้เลือก แต่ต้องคำนึงด้วยว่า ถ้าพ่อแม่ ครู ผู้ปกครองยอมให้เด็กต่อรองในกฎเกณฑ์ที่ตั้งขึ้นไว้บ่อย ๆ จะทำให้กฎเกณฑ์ในการปกครองนั้นไร้ความหมาย เพราะเด็กจะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติและจะส่งผลให้กฎเกณฑ์ข้ออื่น ๆ ไร้ผลด้วย

3.5 การสอนให้รู้ถึงผลจากการกระทำ จะทำให้เด็กจดจำได้ดีกว่า การสอนด้วยคำพูด เพราะเป็นประสบการณ์ตรงที่ประสบด้วยตัวเอง อีกทั้งยังเป็นการสอนให้เด็กรู้จักรับผิดชอบในผลงานที่ได้กระทำไป ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรเปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ผลจากการกระทำบ้าง ไม่ต้อง

หวังกลัวว่าผลจากการกระทำนั้นจะทำให้เด็กได้รับความทุกข์ เพราะการที่พ่อแม่ปล่อยให้เด็กได้เผชิญกับความทุกข์บ้าง จะมีคุณค่าอย่างมหาศาลต่อการทำงานของเด็กในอนาคต

3.6 การเบนความสนใจ การเบนความสนใจของเด็กเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กที่ทำได้ง่ายที่สุด เพราะช่วงความสนใจของเด็กสั้น ทำให้สามารถเบี่ยงเบนความสนใจได้ดี การเบนความสนใจนั้นสามารถทำได้ในรูปแบบของการไม่สนใจกับพฤติกรรมทางลบที่เด็กกำลังแสดงอยู่ พร้อมกับเบนความสนใจเด็กขณะนั้นไปสู่เรื่องอื่นที่เป็นทางบวก เช่น ถ้าเด็กร้องแก๊งง หากพ่อแม่ ผู้ปกครองให้ความสนใจกับพฤติกรรมที่เด็กร้องแก๊งงโดยบอกว่าอย่าทำนอง จะเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้เด็กอยากร้องแก๊งงอีก แต่ถ้าพ่อแม่ผู้ปกครองเบนความสนใจของเด็กด้วยการให้เด็กช่วยเหลือแก๊งง พร้อมทั้งชมเชยเมื่อเด็กช่วยเหลือแก๊งง เด็กจะเกิดการเรียนรู้ว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองต้องการให้ตนแสดงพฤติกรรมแบบนี้ เป็นต้น

3.7 การติชม การให้คำชมเป็นการให้รางวัลวิธีหนึ่ง แต่จะต้องใช้อย่างมีกฎเกณฑ์และระมัดระวัง มิฉะนั้นคำชมจะไร้ผล โดยควรชมเฉพาะเมื่อเด็กพยายามทำบางสิ่งบางอย่างและสามารถทำได้สำเร็จ ซึ่งมีหลักในการชม ดังนี้

3.7.1 ควรชมที่ผลงานโดยไม่ประเมินบุคลิกภาพหรือนิสัยใจคอของเด็ก เพราะถ้าชมที่ตัวเด็ก เด็กจะเกิดความรู้สึกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองกำลังคาดหวังในตัวเขา

3.7.2 การชมจะต้องไม่เป็นการสอนหรือการแนะนำ เพราะเด็กจะเกิดความรู้สึกว่าพ่อแม่ ผู้ปกครองหวังผลจากตัวเขามากเกินไป เด็กบางคนอาจจะเกิดความเครียด กลัวว่าจะทำได้ไม่ดีเท่าเดิม

3.7.3 ในบางครั้งอาจพูดชมในทำนองที่เห็นอกเห็นใจเด็กก็ได้ เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า และมีคนอื่นเห็นใจ

ส่วนการติชมมีหลักเช่นเดียวกับการชม โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อต้องการเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่ต้องการให้เป็นพฤติกรรมที่ต้องการ โดยติที่การกระทำของเด็กไม่ใช่ติที่ตัวเด็ก รวมทั้งต้องแนะนำพฤติกรรมที่เหมาะสมและพึงประสงค์ให้กับเด็กด้วย

3.8 การทำโทษ เด็กทุกคนไม่มีใครต้องการการกระทำผิด แต่ความผิดนั้น มักเกิดจากการรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ในบางครั้งการเรียนรู้อาจประสบกับความผิดพลาดได้ ความผิดพลาดเป็นบทเรียนที่ดีที่สุดให้กับเด็กอยู่แล้ว ถ้าไม่จำเป็นจริง ๆ พ่อแม่ ผู้ปกครองไม่ควรทำโทษเด็กอีก เพราะการทำโทษไม่สามารถแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก หากเพียงแต่ยับยั้งพฤติกรรมที่ไม่ต้องการของเด็กในขณะนั้นเท่านั้น การทำโทษที่ตดลสิทธิ์บางอย่าง เช่น ไม่ให้ออกนอกบ้าน ไม่ให้ดูโทรทัศน์ ไม่ให้ไปเที่ยว ฯลฯ ก็ถือว่าเป็นการทำโทษเช่นกัน สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการทำโทษเด็ก ได้แก่

3.8.1 ต้องลงโทษทันทีที่เด็กแสดงพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ เพื่อให้เด็กสามารถเชื่อมโยงเหตุการณ์ระหว่างพฤติกรรมที่เด็กได้กระทำลงไปที่การลงโทษได้

3.8.2 ต้องบอกเหตุผลของการทำโทษให้เด็กทราบทุกครั้ง เพื่อให้เด็กเห็นความสัมพันธ์ระหว่างการถูกทำโทษกับพฤติกรรมอันไม่พึงประสงค์ชัดเจนขึ้น พร้อมทั้งชี้แนวทางที่ถูกต้องให้ด้วย

3.8.3 ไม่ควรทำโทษจนเกินกว่าเหตุ ควรทำโทษให้เหมาะสมกับความผิดหรือสัมพันธ์กับความผิด เพราะถ้าทำโทษมากกว่าเหตุจะทำให้เด็กขลาดกลัว ระวัง และต่อต้านมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ไม่ควรทำโทษอย่างพร่ำเพรื่อ เพราะจะทำให้เด็กเคยชินและไม่เชื่อฟัง

3.8.4 ไม่ควรทำโทษเด็กต่อหน้าบุคคลอื่นหรือในที่สาธารณะ เพราะเป็นการประจานเด็กและไม่เคารพสิทธิในตัวเด็ก จะทำให้เด็กอายและเกิดความรู้สึกขุ่นเคือง ไม่กล้าสู้หน้าคนอื่น ซึ่งเป็นการส่งเสริมให้เด็กเกิดความขลาดกลัวได้

3.8.5 การทำโทษควรทำอย่างสม่ำเสมอ ไม่ขึ้นอยู่กับอารมณ์ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง เพราะจะทำให้เด็กเกิดความไม่แน่ใจในการสอนหรือการอบรมของพ่อแม่ ผู้ปกครอง

3.8.6 เมื่อทำโทษไปแล้วต้องงดเสริมทางบวกออกให้หมด โดยไม่แสดงความสงสาร หรือหาสิ่งอื่นมาชดเชยเป็นอันขาด เพราะถ้าทำโทษแล้วให้เสริมทางบวกกับเด็กก็จะเป็นการส่งเสริม ให้เด็กกระทำความผิดอีกในวันข้างหน้า

จากรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม จะช่วยพัฒนาให้เด็กเป็นผู้ที่มีความสามารถ ดังนั้น ครูควรนำรูปแบบที่เหมาะสมนั้นไปใช้กับการจัดบรรยากาศในห้องเรียน เพื่อหวังที่จะช่วยให้เด็กเป็นคนที่มีความสามารถ และมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาต่อไป

บทบาทหน้าที่ของครูอนุบาล

1. คุณสมบัติของครูอนุบาล

ครูอนุบาลเป็นครูคนแรกๆที่เด็กจะได้พบเป็นครั้งแรกของการมาโรงเรียน ความประทับใจครั้งแรกเป็นเรื่องสำคัญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2540) ได้กำหนดคุณสมบัติของครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัยไว้ดังนี้

1.1 ด้านความรู้ความสามารถ

1.1.1 มีวุฒิการอนุบาลศึกษาหรือการศึกษาปฐมวัยหรือเคยผ่านการอบรมระดับปฐมวัย

1.1.2 มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวและแผนการจัดประสบการณ์ และสามารถนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1.1.3 มีความรู้ด้านจิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรมของเด็กได้

1.2 ด้านคุณลักษณะที่พึงประสงค์

1.2.1 มีเจตคติที่ดีต่อการเป็นครูผู้สอนระดับปฐมวัย

1.2.2 มีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็ก ได้แก่ รักเด็ก ยิ้มแย้มแจ่มใส อารมณ์ดี ใจดี บุคลิกภาพดี มีความรับผิดชอบ สุภาพเรียบร้อย มีความเมตตา อดทน และเป็นคนช่างสังเกต

1.2.3 มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับเด็ก เช่น การโอบอุ้มสัมผัสด้วยความอ่อนโยน ทำทางเป็นมิตร การมองด้วยสายตาเอื้ออาทร การพูดคุยด้วยวาจาไพเราะอ่อนหวาน

1.3 ครูผู้สอนควรมีหน้าที่รับผิดชอบ ดังนี้

1.3.1 จัดกิจกรรมและประสบการณ์ได้ตามแผนการจัดประสบการณ์ และตามตารางกิจกรรมประจำวัน

1.3.2 จัดหา จัดทำวัสดุอุปกรณ์และสื่อ เพื่อใช้ในการจัดประสบการณ์

1.3.3 จัดทำงานธุรการในชั้นเรียน เช่น บัญชีเรียกชื่อ สมุดรายงานประจำตัวนักเรียน สมุดบันทึกความพร้อม แบบบันทึกการตรวจสุขภาพ ระเบียบสะสม ฯลฯ

1.3.4 วัดและประเมินความพร้อม และความก้าวหน้าทางพัฒนาการ ทั้ง 4 ด้าน

1.3.5 มีปฏิสัมพันธ์กับผู้ปกครองนักเรียน และแสวงหาความร่วมมือในการจัดประสบการณ์หรือแก้ปัญหาให้นักเรียน

จันทนา ภาคบงกช (2540) ได้สรุปบทบาทของครูผู้สอนระดับปฐมวัย ดังนี้

- 1) เข้าใจธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก
- 2) สร้างบรรยากาศที่ผ่อนคลายอบอุ่น เป็นกันเอง และให้กำลังใจเด็กอย่างเหมาะสม ต้องมีกฎเกณฑ์ที่คงเส้นคงวา และหลีกเลี่ยงการตำหนิหรือบ่นทอนกำลังใจ
- 3) จัดเตรียมสื่อในมุมกิจกรรมต่าง ๆ อย่างหลากหลายและเหมาะสมกับจำนวนเด็ก
- 4) เปิดโอกาสให้เด็กแสดงความคิดและแสดงออกอย่างอิสระทั่วถึงและเป็นธรรมชาติ
- 5) ยอมรับในความคิดเห็นและการกระทำ หากจะมีการปรับปรุงหรือแก้ไขต้องคำนึงถึงความรู้สึกและศักดิ์ศรีของเด็ก

2. บทบาทของครูอนุบาลด้านการจัดการชั้นเรียน

ครูจำเป็นต้องมีความรู้ มีเทคนิคในการลดการประพุดติผิด มีทักษะ ในการจำกัดสิ่งที่ส่งผล ต่อพฤติกรรม และเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็ก Schickedanz (1983) ได้แนะนำไว้ ดังต่อไปนี้

2.1 การป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ครูมีบทบาทในการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ของเด็กดังนี้

2.1.1 การเตรียมการในชั้นเรียน ถึงแม้ว่าอิทธิพลภายนอกจะส่งผลต่อสิ่งที่เกิดขึ้น ในชั้นเรียน แต่ครูจะต้องรับผิดชอบ ต่อการจัดเตรียมการให้การเรียนรู้เกิดขึ้นในชั้นเรียน โดยเริ่มตั้งแต่ การจัดห้องเรียนก่อนเด็กมาถึงโรงเรียน และเตรียมให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ครูสนใจติดตาม พัฒนาการของเด็ก ครูไม่เพียงรู้จักเด็กแต่ต้องเข้าใจเด็ก ครูและเด็กจะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน และเป็นไปในทางบวก

2.1.2 การจัดกิจกรรม ที่น่าสนใจ ทำให้การเรียนรู้ที่น่าสนใจ ถ้ากิจกรรมง่ายหรือยากเกินไป ก็จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขึ้นได้ การจัดกิจกรรมที่น่าสนใจให้กับเด็กเป็นวิธีการ ป้องกันความประพุดติที่ไม่ดีไม่เหมาะสม ได้ผลกว่าวิธีการพูดกับเด็กหลังจากเกิดปัญหาแล้ว หรือการ แยกเด็กไว้ต่างหาก

2.1.3 การจัดเตรียมห้องเรียน (การวางแผนจัดห้องเรียน) เป็นสิ่งที่แสดงว่า ครูมีการ วางแผนอย่างรอบคอบ ผู้มาเยี่ยมเยียนชั้นเรียนสามารถบอกจุดประสงค์ของครูได้จากการมอง รอบๆ ห้อง เช่น เด็กสามารถหยิบวัสดุเครื่องเล่นโดยสะดวกหรือไม่ ครูสามารถมองเด็กได้ทั่วถึงหรือไม่ เด็ก สามารถปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องได้ง่ายหรือยากเพียงใด เป็นต้น

2.1.4 การกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลงของชั้นเรียน ที่มีความสอดคล้องกับเป้าหมายของครู เหมาะสมกับเด็ก เด็กทุกคนต้องเรียนรู้และปฏิบัติตาม ข้อตกลงบางข้ออาจจำเป็นต้องใช้ ตลอดปี บางครั้งอาจใช้ชั่วคราวระยะเวลาหนึ่งแล้วตัดทิ้งไป

ข้อตกลงในชั้นเรียน ควรเปิดโอกาสให้เด็กควบคุมตนเองให้มากที่สุด เช่น หยิบ และเก็บของให้เข้าที่ แต่งตัว เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหาร สิ่งเหล่านี้จะฝึกให้เด็กรู้จักปกครองตนเอง ในขณะที่เดียวกันก็จะเป็นการผ่อนคลายครู ช่วยให้ครูใช้เวลาในการเตรียมการสอนแทนการจัดการสิ่ง เหล่านี้

การสอนกฎเมื่อเริ่มเปิดเทอมใหม่ ๆ ครูอาจสอนเด็กเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยหรือ กลุ่มใหญ่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และความเหมาะสม

2.1.5 การลดการรอคอย ถ้าหากเด็กเล็ก ๆ ต้องคอยนานเกินไป มีแนวโน้มว่าเด็กจะมีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม ทั้งนี้เนื่องจากเด็กต้องการการเคลื่อนไหว และความจำกัดของการควบคุมตนเอง ตัวอย่างเช่น

- 1) คอยครุ่นนำสื่อการเรียนการสอนออกมา
- 2) คอยเล่นของเล่นที่มีจำนวนน้อยต้องผลัดกันเล่น
- 3) คอยในแถวเป็นเวลานาน
- 4) คอยทำกิจกรรมใหม่เป็นเวลานานหลังจากทำกิจกรรมเก่าเสร็จ

2.1.6 การมีแผนการที่รอบคอบ เนื่องจากห้องเรียนอนุบาลมีอุปกรณ์และของเล่นจำนวนมาก เมื่อใช้เสร็จแล้วจะเป็นเวลาของการจัดเก็บเข้าที่ ครูจะต้องมีแผนการที่รอบคอบในการจัดวางของเหล่านั้นให้เป็นที่ มองเห็นสะดวก เพื่อเด็กจะไม่สับสนที่จะรับผิดชอบ ดูแลรักษาห้องให้เป็นระเบียบ เรียบร้อย

2.1.7 ความสะดวกในการเปลี่ยนกิจกรรม ปัญหาพฤติกรรมอาจเกิดขึ้นได้เสมอในช่วงของการเปลี่ยนเวลาจากกิจกรรมหนึ่งไปอีกรายการหนึ่ง เด็กจะไม่ชอบการเข้ามาขัดขวางการเล่นที่ตนกำลังสนใจ เว้นแต่จะมีการวางแผนที่ดี ครูควรเตือนเด็กล่วงหน้า และให้เวลาเด็กพอสมควรสำหรับการทำกิจกรรมที่กำลังปฏิบัติอยู่ ก่อนเปลี่ยนกิจกรรมใหม่

2.2 การแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การจัดการในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้น ครูจะต้องเตรียมการทั้งป้องกันและแก้ปัญหาพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม เพราะในบางครั้งอาจเกิดปัญหาขึ้นได้ดังข้อเสนอนี้ ต่อไปนี้

2.2.1 ครูควรให้ความสนใจต่อการประพฤติที่ไม่เหมาะสมเพียงเล็กน้อย ชนิดไม่ร้ายแรง เช่นการเหม่อลอย ไม่สนใจครูเล่านิทาน ซึ่งเป็นผลเสียต่อการเรียนรู้เป็นรายบุคคล ครูควรแสดงแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก การที่ครูตั้งใจฟังเด็กพูดเป็นแบบอย่างที่ดีที่เด็กได้รับ เด็กมักชอบเลียนแบบครูเสมอ

2.2.2 ครูให้ความสนใจการประพฤติที่ไม่เหมาะสม เพียงเล็กน้อยที่เกิดขึ้นต่อเนื่อง ที่อาจเพิ่มความรุนแรงขึ้นได้ ครูควรแก้ปัญหาด้วยวิธีการนุ่มนวล เช่นการเข้าไปใกล้เด็กและเรียกชื่อก่อนจะบอกถึงปัญหาที่เกิดขึ้น นอกจากนี้ ครูอาจใช้วิธีมองสบตา สันนิษฐาน สัมผัสตัวเด็ก หรือให้มาทำงานใกล้ ๆ ครู

การยกย่องเด็กเป็นวิธีหนึ่งที่ได้ผล แต่ครูต้องทำด้วยความจริงใจ ชัดเจนและพอเหมาะพอควร หลังจากเด็กทำตามข้อตกลงหรือข้อแนะนำแล้วครูอาจใช้คำพูดเสริมแรงเด็ก เช่น ครูชอบการที่เธอปิดก๊อมน้ำหลังจากใช้เสร็จแล้ว

2.2.3 ครูควรหากิจกรรมที่น่าสนใจมาให้เด็กที่ไม่อยู่นิ่ง ไม่ยอมทำกิจกรรมใด ๆ ทำ โดยบอกสิ่งที่เขาควรทำอย่างชัดเจน หรืออาจให้ช่วยครูทำกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งก็ได้

2.2.4 บอกให้เด็กรู้ถึงผลการกระทำของตน เป็นวิธีหนึ่งที่จะช่วยให้เด็กเข้าใจความสัมพันธ์ของเหตุและผล เช่น เมื่อเด็กทำสีหก จะต้องช่วยทำความสะอาด มิฉะนั้นก็จะได้ใช้สีอีก

2.2.5 เด็กที่พูดคำหยาบ มีหลายสาเหตุด้วยกัน บางครั้งครูควรจะเฉยเสีย และสอนเด็กทางอ้อม โดยครูพูดคำที่เหมาะสมกว่าแทนคำหยาบของเด็ก

2.2.6 การแสดงอารมณ์รุนแรง เมื่อเด็กควบคุมตัวเองไม่ได้ เช่น หัวใจร้อง กัด เตะ เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นได้กับเด็กอายุไม่เกิน 8 ปี ครูไม่ควรให้ความสนใจต่อพฤติกรรมนี้แต่จะให้การเสริมแรงพฤติกรรมที่เหมาะสม

2.2.7 การปฏิบัติต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมชนิดร้ายแรง แม้ว่าจะมีโอกาสเกิดขึ้นน้อยในชั้นเรียน แต่ก็มีผลกระทบต่อครูและเด็กอื่น ๆ เช่น เกิดการต่อสู้ การเกเร การทำให้สิ่งของแตกหัก เสียหาย ครูควรใจเย็นอดทน ใช้น้ำเสียงและคำพูดที่ช่วยให้เด็กมั่นใจ ความสงบเยือกเย็นของครู จะบอกเด็กถึงสถานการณ์ที่ครูควบคุมได้ และเป็นสถานการณ์ที่น่ากลัวสำหรับเด็ก

2.2.8 ถ้าหากครูเผชิญกับสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นต่อไป ครูควรเข้าไปแก้สถานการณ์ให้เร็วที่สุด แต่บางครั้งการให้เวลาเด็กต่ออีกเล็กน้อย เขาอาจแก้ปัญหาของตนเองได้

ตัวอย่าง เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เด็กสองคนต่อสู้กัน

- 1) ควรแยกเด็กออก จนกว่าทั้งสองจะอารมณ์สงบลง
- 2) เข้าไปพูดกับเด็ก ให้เล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น
- 3) นำให้เด็กคิด หาวิธีการแก้ปัญหาที่ดีที่สุด โดยที่เด็กเข้าใจและสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของเหตุและผลที่เกิดขึ้นกับนักเรียนโดยตรง
- 4) ช่วยให้เด็กเข้าใจว่าพฤติกรรมส่วนตัวของเขาที่เป็นเหตุของปัญหา และเข้าใจวิธีการแก้ปัญหาของครู
- 5) ควรใช้วิธีเช่นเดิม หากเด็กทำผิดซ้ำ เพื่อให้เด็กเข้าใจว่าครูพยายามรักษาทุกสิ่งทุกอย่างให้อยู่ในกฎระเบียบหรือข้อตกลง ไม่มีอะไรหรือใครอยู่เหนือวิสัยจะแก้ไขหรือช่วยเหลือได้

2.2.9 ครูควรหลีกเลี่ยงการทำโทษ รวมทั้งการดู สั่งสอน การแยกให้ไปอยู่ตามลำพัง ไม่ให้ทำกิจกรรมที่ชอบ ส่งเด็กไปหาครูใหญ่ หรือเทคนิควิธีใดก็ตามที่ทำให้เด็กขาดความรู้สึกนับถือตนเอง เช่น การทำให้ละอาย การตำหนิ การทำให้รู้สึกต่ำต้อย สิ่งเหล่านี้ไม่ช่วยให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรม และไม่ควรทำโทษเด็กทางร่างกายไม่ว่ากรณีใด ๆ ทั้งสิ้น การที่ครูตีเด็กเป็นการแสดงแบบอย่างของ

ความรุนแรง ควรเป็นวิธีสุดท้ายที่ครูทำหลังจากใช้วิธีอื่นไม่ได้ผล ผลที่เกิดตามมาอาจทำลายสัมพันธภาพระหว่างครูกับเด็กตลอดไป และไม่ได้ช่วยลดการประพฤติผิดลงได้

บทบาทของครูมีความสำคัญที่สุดในการจัดการชั้นเรียน ครูจำเป็นต้องมีความรู้มีเทคนิควิธีการ เพื่อป้องกันปัญหาต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นในชั้นเรียน มีทักษะในการจัดปัญหาต่าง ๆ ที่มีให้ลดน้อยและหมดไปในที่สุด อีกทั้งเพิ่มการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ของเด็กทุกคน เพื่อช่วยพัฒนาเด็กได้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพของเขา ครูจึงเป็นทั้งผู้สอน ผู้จัดการ ผู้สร้างสรรคกิจกรรมและวิธีการต่าง ๆ เพื่อเด็ก มีคุณลักษณะที่เหมาะสม ในการเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับเด็กอีกด้วย

ครูอนุบาลที่ประสบปัญหาในการจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็ก ซึ่งอาจเป็นปัญหาที่เกิดจากครูขาดประสบการณ์ ขาดความถนัด หรืออาจขาดเทคนิควิธีที่เหมาะสมสำหรับเด็กอนุบาล แต่ในบางครั้งอาจเป็นปัญหาที่เกิดจากพฤติกรรมของเด็กซึ่งแต่ละคนมีความแตกต่างกัน อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกันและได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาจากสภาพครอบครัวที่แตกต่างกัน ภาระหน้าที่สำคัญของครูจึงต้องหาวิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้เด็ก ๆ อยู่ในชั้นเรียนร่วมกันได้อย่างมีความสุข ครูดำเนินการสอนได้ โดยสะดวก และเด็ก ๆ พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้

เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม หรือมีพฤติกรรมไม่เป็นที่พึงปรารถนา คือ เด็กธรรมดาเอง แต่ที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม เพราะเกิดจากประสบการณ์หรือการเรียนรู้ เด็กเรียนรู้มาอย่างไรก็ประพฤติอย่างนั้น เด็กจะมีการเรียนรู้เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ไม่ว่าจะเป็นการกระทำหรือความคิด แบบของความประพฤติหรือพฤติกรรมจะออกมาเหมือน ๆ กัน แต่การเรียนรู้ที่แตกต่างกันทำให้เด็กต่างกัน

สภาพทางสังคมจะเป็นแรงเสริมให้เกิดพฤติกรรมต่างๆ ได้ เด็กบางคนได้รับความรักความอบอุ่น ความไว้นือเชื่อใจเป็นสิ่งแรกในชีวิตจึงทำให้เขาประพฤติดีเป็นคนที่มีประสิทธิภาพ สิ่งเหล่านี้ทำให้เราทำนายพฤติกรรมหรือความประพฤติของเด็กในอนาคตได้ สำหรับเด็กที่ไม่ได้รับสิ่งเหล่านี้จะกลายเป็นเด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมได้

สาเหตุที่เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสมที่โรงเรียน

สมพร สุกศนีย์ (2541) ได้กล่าวถึงสาเหตุที่เด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ดังนี้

จากการวิเคราะห์สถานการณ์ในโรงเรียน ที่ทำให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหานักจิตวิทยาหลายท่านได้แนะนำให้พิจารณาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาดังนี้

1. ตัวนักเรียนซึ่งเป็นคนที่มีปัญหาดังกล่าวมาแล้ว ตัวนักเรียนหมายความว่ารวมถึงเพื่อนร่วมชั้นที่เป็นแบบอย่างที่ไม่ดีด้วย

2. ครูคือผู้ที่ทำหน้าที่สั่งสอน อบรม และขัดเกลานิสัยของเด็กในสภาพแวดล้อมของห้องเรียน ครูย่อมมีอำนาจสิทธิ์ขาดในการควบคุมชั้นเรียน แต่บางครั้งจะเห็นว่า ครูคนหนึ่งเข้าสอนเด็กจะไม่ชุกชนแต่ครูอีกคนหนึ่งเข้าสอนเด็กจะไม่สนใจฟัง และมีพฤติกรรมแปลก ๆ ส่วนใหญ่ครูคิดว่าเด็กประพฤติไม่ดี เพราะตัวเด็กและสาเหตุทางบ้าน ครูไม่เคยคิดเลยว่าเพราะตัวครูเอง สาเหตุที่ครูทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

2.1 สอนไม่ดี ไม่เตรียมการสอน พูดจาไม่ชัดเจน ทำให้เด็กเรียนไม่รู้เรื่อง ไม่สนใจเรียน ชุกชน หยอกล้อกัน ฯลฯ

2.2 ไม่ยุติธรรม ครูบางคนมักจะเลือกที่รักมักที่ชัง เช่น ครูผู้หญิงรักเด็กผู้ชาย ครูผู้ชายรักเด็กผู้หญิง จึงทำให้เด็กมีอาการกระด้างกระเดื่อง ดื้อดึง และก้าวร้าว

2.3 แต่งตัวไม่เหมาะสม เช่น นุ่งกระโปรงสั้นจนเกินไป ใส่เสื้อบาง พูดจาหยาบคายน่าเชื่อถือ

2.4 ไม่สนใจการสอน มักชอบทิ้งห้องเรียน จับกลุ่มคุยกัน บางทีละทิ้งหน้าที่ไปทำกิจกรรมส่วนตัว มาโรงเรียนสาย กลับก่อนเวลา ทำให้เด็กขาดศรัทธาและไม่เชื่อฟัง

2.5 มีอารมณ์ไม่คงเส้นคงวา โมโหร้าย ขอบคุด่าและลงโทษเด็กเมื่อเด็กทำผิดเล็ก ๆ น้อย ๆ จึงทำให้เด็กแข็งกร้าว ดื้อดึงและขัดขืน

2.6 ไม่ยอมรับในพฤติกรรมบางอย่างของเด็กที่ติดมาจากบ้าน เช่น ภาษาที่พูด การกระทำบางอย่างที่เด็กเคยทำที่บ้าน เมื่อเด็กทำที่โรงเรียนครูจะไม่ยอมรับและแยกเด็กออกจากกลุ่มเมื่อเป็นเช่นนี้เด็กจะรู้สึกคับข้องใจ ทำให้กลายเป็นเด็กก้าวร้าว และก่อกวนชั้นเรียนได้

2.7 ไม่สนใจและไม่ให้ความสำคัญแก่เด็ก ตอนแรกเด็กจะคิดว่าตนเองสำคัญ ต้องการให้คนอื่นและครูเห็นคุณค่า แต่ครูก็ไม่สนใจ ไม่เอาใจใส่ เด็กจะเรียกร้องความสนใจด้วยการพูดคุยเสียงดัง พูดโพล่งออกมาโดยไม่ได้รับอนุญาต ชุกชนจนเกินเหตุ แหย่เพื่อน ฯลฯ โดยเฉพาะในช่วงโมงแรกที่ครูเข้าสอน หรือเป็นครูใหม่ ถ้าเด็กเห็นว่าครูไม่เอาใจใส่ตนจะเรียกร้องความสนใจโดยการลงภูมิภาค เป็นต้น

3. วิธีการปกครองชั้นเรียน วิธีการปกครองหลาย ๆ แบบที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เพราะการปกครองชั้นเรียนก่อให้เกิดบรรยากาศที่มีผลต่อความประพฤติของเด็กมาก เช่น

3.1 การปกครองแบบเผด็จการ เนื่องจากครูเป็นคนเอาแต่ใจตนเอง ชอบใช้อำนาจตนเกินเหตุ เช่น เด็กล้อเลียนครู แทนที่ครูจะลงโทษด้วยเหตุผล ครูกลับใช้อำนาจโดยการผลักเด็กไปกระแทกกับผนังห้อง ดำว่าชุกกรรโชก จะไล่ออกจากโรงเรียน แต่ครูไม่เคยสืบหาสาเหตุหรือตั้งปัญหา

ถามตนเองเลยว่า เพราะเหตุใดเด็กจึงทำเช่นนั้น การใช้อำนาจจนเกินเหตุ จะทำให้ เด็กมีความโกรธแค้น เก็บกด ไม่ยอมรับผิดชอบและมักจะแสดงออกกลับหลัง เช่น ทบุงกระจกห้องเรียนในวันหยุด รื้อคันโต๊ะครู ขโมยของครู หรือกระทำการอย่างอื่น เพื่อเป็นการแก้แค้น ฯลฯ

3.2 การปกครองที่เข้มงวดกดขี่จนเกินไป เช่น ให้ส่งการบ้านตามเวลาที่กำหนด ให้งานยากและมากเกินไป กำหนดกิจกรรมให้ทำโดยไม่คำนึงถึงความต้องการและความสนใจ ทำให้เด็กเกิดความคับข้องใจ เพราะไม่สามารถทำสำเร็จทันเวลาได้ทุกครั้ง ทำให้เกิดความไม่กล้าไม่มั่นใจ เพราะทำอะไรผิดนิดหน่อยก็ถูกลงโทษ ทำให้เด็กมีปฏิริยาก้าวร้าวในสถานการณ์ที่เด็กทนไม่ได้

3.3 การปกครองตามสบาย เด็กจะเรียนก็ได้ไม่เรียนก็ได้ เวลาสอนเด็กจะฟังหรือไม่ฟังครูก็ไม่สนใจ ครูตั้งใจจะสอนอย่างเดียว ครูบางคนก็ปล่อยปละละเลยไม่ค่อยจะสอน เมื่อเด็กทำผิดก็ไม่ลงโทษหรือดูว่า เพราะถือว่าเด็กสมัยใหม่ไม่ต้องบังคับเยียนตี การปกครองเช่นนี้ทำให้เด็กขาดความเป็นระเบียบ ซุกซน ชอบเย้าแหย่เพื่อนจนเด็กในชั้นได้รับความเดือดร้อน

4. กฎและระเบียบ ส่วนใหญ่ผู้บริหารเป็นผู้กำหนดระเบียบกฎเกณฑ์ต่าง ๆ โดยเด็กมิได้มีส่วนร่วมในการรับรู้ เช่น ห้ามขาดโรงเรียน ห้ามมาสาย ห้ามพูดคุยในห้องเรียน ฯลฯ กฎและระเบียบที่ทำให้นักเรียน ประพฤติผิด ได้แก่

4.1 กฎและระเบียบที่ขัดกับพัฒนาการของเด็ก เช่น ห้ามพูดคุยในห้องเรียน ห้ามลุกจากที่ขณะทำงาน ซึ่งเป็นการขัดกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก โดยเฉพาะวัย 6 – 12 ขวบ นอกจากกฎระเบียบเหล่านี้จะขัดกับพัฒนาการของเด็กแล้วยังเป็นกฎที่ล้าสมัยด้วย เพราะขัดกับกระบวนการเรียนการสอนในปัจจุบัน ที่มุ่งให้เด็กเป็นผู้แสดง และทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

4.2 กฎและระเบียบที่เข้มงวดกดขี่จนเกินไป ไม่มีการยืดหยุ่น กฎและระเบียบเช่นนี้มักจะทำให้สัมพันธ์ภาพระหว่างครูและนักเรียนขาดสะบั้นลง เช่น ห้ามไม่ให้พูดคุยขณะทำงาน ให้ส่งการบ้านตรงเวลา ห้ามมาโรงเรียนสาย ฯลฯ การที่มีกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดเช่นนี้ทำให้เด็กชอบฝ่าฝืนระเบียบและดื้อรั้นดั่งกล่าวมาแล้วข้างต้น

4.3 กฎและระเบียบที่ไม่คงเส้นคงวา เด็กเกิดความสงสัย ไม่มั่นใจขาดค้ำและวิตกกังวล เพราะการกระทำอย่างเดียวกันบางครั้งก็ผิดบางครั้งก็ถูก

ตามหลักจิตวิทยาซึ่งเป็นวิทยาศาสตร์แห่งพฤติกรรม มีข้อที่ยึดถือกันทั่วไปข้อหนึ่งในหมู่นักจิตวิทยาว่า "พฤติกรรมทุกชนิดย่อมมีสาเหตุ"เช่นเดียวกับนักวิทยาศาสตร์ที่ยึดถือกันว่าปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นย่อมมีสาเหตุ ดังนั้น พฤติกรรมการเรียนในชั้นเรียนของนักเรียน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์อย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนก็ย่อมมีสาเหตุด้วย

การจัดการชั้นเรียน (Classroom Management)

1. ความหมายและวิธีการของการจัดการในชั้นเรียน

1.1 ความหมายของการจัดการชั้นเรียน

Schickedanz (1983) กล่าวไว้ว่า การจัดการห้องเรียน (Classroom Management) หมายถึง ภาระหน้าที่ต่าง ๆ ที่ครูจะต้องทำ เช่น การจัดวางวัสดุ อุปกรณ์ การวางแผนการใช้เวลา หรือ การจัดตารางเวลาอย่างเหมาะสม ซึ่งจะเป็นเครื่องสะท้อนให้เห็นสมมติฐานของครูเกี่ยวกับวิธีการเรียน ของนักเรียน และบทบาทของครู นอกจากนี้ การจัดการห้องเรียนยังรวมถึง การจัดการพฤติกรรมของเด็ก ให้เขาได้ใช้พลังงานไปในการเรียนรู้ แทนการไปทำกิจกรรมที่ไม่มีประโยชน์ ในทาง ปฏิบัติแล้ว เป้าหมาย ของการจัดการห้องเรียนจะไม่ใช่เพียงแต่การควบคุมพฤติกรรมเฉพาะอย่างเท่านั้นแต่เป็นการ "จัดเตรียม และดำรงสภาพห้องเรียนที่นักเรียนให้ความร่วมมือในกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ" (1983, อ้างถึงใน พรรษา นิลวิเชียร, 2535)

การจัดการชั้นเรียน หมายถึง กระบวนการในด้านการจัดเตรียมสภาพห้องเรียน วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมรวมทั้งวิธีการในการจัดการพฤติกรรมของเด็ก เพื่อรักษาสภาพบรรยากาศในชั้นเรียน ช่วย ให้การเรียนการสอนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เด็กเกิดความร่วมมือในกิจกรรม การเรียนรู้ (ปราณี สาร จิตต์ ,2537)

2. วิธีการจัดการชั้นเรียน ที่เหมาะสมกับเด็กอนุบาล

วิธีที่ 1 การสร้างบรรยากาศทางอารมณ์และสังคม เป็นวิธีการสร้างสัมพันธภาพ ที่ดีต่อกันระหว่างครูกับเด็กและระหว่างเด็กกับเด็ก ช่วยให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น การมี สัมพันธภาพที่ดีต่อกันจะช่วยให้เด็กรู้สึกอบอุ่น มีความสุข มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักและผูก พันกับครู เพื่อนและโรงเรียน วิธีการนี้จะช่วยให้เด็กอนุบาลปรับตัวได้อย่างรวดเร็ว อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ ทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ พร้อมทั้งจะร่วมกิจกรรมการเรียนรู้

หลักการ

1. มีความจริงใจ
2. ยอมรับและเห็นคุณค่าของเด็ก
3. เข้าใจเด็ก และไวต่อความรู้สึกของเด็ก

วิธีที่ 2 การสร้างวินัยในชั้นเรียน หมายถึง การสร้างกฎระเบียบหรือ การสร้างข้อตกลงในชั้นเรียน เพื่อให้ดูแลพฤติกรรมเด็กและป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ เพื่อให้เด็กปฏิบัติตาม แบ่งเป็น 3 ขั้นตอน

1. การสร้างกฎระเบียบ หรือข้อตกลงในชั้นเรียน
2. การใช้ความนุ่มนวลอ่อนโยน พูดกับเด็ก ให้เด็กพูดเบา ๆ ทีละคน
3. การให้คำสั่งและการบังคับ กับเด็ก เช่น ช่วงพักกลางวันห้ามขึ้นมาเล่นบนห้อง

ขอให้เล่นที่สนาม

ข้อตกลงในชั้นเรียน ทุกคนต้องเข้าใจยอมรับและปฏิบัติตามอย่างสม่ำเสมอเพื่อความปลอดภัย ความสุขและแต่ละคนมีความเป็นอยู่ที่ดีภายในกลุ่ม ข้อตกลงที่มีเหตุผลจะช่วยให้เด็กเข้าใจดีขึ้นเมื่อมีปัญหา การใช้ความนุ่มนวลอ่อนโยน จะแก้ปัญหาได้ดีที่สุด ส่วนคำสั่งและการบังคับใช้ในบางครั้งก็จำเป็นซึ่งต้องง่ายชัดเจน ตรงไปตรงมา

หลักการ

1. สามารถนำไปบังคับใช้ได้จริง
2. มีเหตุผล เข้าใจง่าย
3. เหมาะสมกับระดับพัฒนาการ
4. มีการอธิบายชัดเจน
5. มีขอบเขต
6. ควรเริ่มใช้วันแรกที่เปิดภาคเรียน

วิธีที่ 3 การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการเรียนการสอนที่มีการวางแผนไว้อย่างรอบคอบ มีบทเรียนที่เหมาะสม มีสื่อการสอนประกอบบทเรียนที่เหมาะสม มีสื่อการสอนประกอบบทเรียนอย่างดี แล้วปฏิบัติตามการสอนตามแผนอย่างราบรื่น จะช่วยป้องกันปัญหาพฤติกรรมของเด็กได้

การใช้เทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้บทเรียนน่าสนใจ จะสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียน อีกทั้งสร้างนิสัยความสนใจใฝ่รู้ มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่พึงปรารถนา ช่วยสร้างพื้นฐานให้เด็กเป็นผู้ที่คิดเป็นทำเป็นและแก้ปัญหาเป็น

หลักการ

1. มีการวางแผนการสอนอย่างดี
2. มีการเตรียมบทเรียนที่ดีมีกิจกรรมอย่างหลากหลาย
3. มีสื่อการเรียนที่เหมาะสม

4. กระตุ้นเร้าความสนใจ
5. เปลี่ยนกิจกรรมอย่างราบรื่น
6. ใช้คำอธิบายชัดเจนและเหมาะสมกับวัย

วิธีที่ 4 การปรับพฤติกรรม เป็นการดูแลเด็กให้มีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ในชั้นเรียนด้วยการเสริมแรงทางบวก ตามความเชื่อที่ว่า เด็กที่ประพฤติดีในชั้นเรียนจะประพฤติดีในสถานที่อื่นด้วย หากครูเลือกใช้วิธีเสริมแรงที่มีประสิทธิภาพ ครูเสริมแรงเมื่อเด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เช่น ทำงานได้สำเร็จ แบ่งปันของเล่นของใช้ให้เพื่อน ครูแสดงการชื่นชมด้วยคำพูด รอยยิ้ม โอบไหล่ เป็นต้น ครูเพิกเฉยเมื่อเด็กมีพฤติกรรมไม่เหมาะสม

บางพฤติกรรมครูไม่ควรเพิกเฉย ควรใช้เทคนิค 4 วิธีดังนี้

1. ถ้าปัญหาเกิดขึ้นเวลาสั้น ๆ และสิ้นสุดลงแล้วไม่ควรรื้อฟื้นอีก
2. ถ้าปัญหาไม่รุนแรงหรือไม่อันตรายครูควรเพิกเฉยเสีย
3. หากการปฏิบัติของครูดึงความสนใจเด็กในห้องจนขาดสมาธิควรหยุดเสีย
4. หากเด็กที่ประพฤติดีมาตลอดเกิดทำผิด เมื่อครูพิจารณาแล้วเห็นว่าเด็กไม่คิดจะทำผิดอีกก็ควรปล่อยผ่านไป

ทำผิดอีกก็ควรปล่อยผ่านไป

หลักการเสริมแรงทางบวก

1. ความจริงใจจากครู
2. เด็กยอมรับและเห็นคุณค่า
3. สอดคล้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์

การปรับพฤติกรรมของเด็ก ถ้าหากครูใช้การลงโทษอาจเกิดผลเสียต่อเด็ก คือ ทำให้เด็กเข้าใจลักษณะการลงโทษในทางที่ผิด เกิดการย่อท้อ ก้าวร้าว ขาดความมั่นใจในตัวเอง

การดูแลเด็กอนุบาลในวันหนึ่งนั้นไม่ใช่เรื่องง่าย ๆ อย่างที่ใคร ๆ คิด กว่าจะผ่านพ้นไปได้ตลอดวัน ครูต้องเหน็ดเหนื่อยมาก เนื่องจากเด็กยังเล็กมาก การจัดเตรียมสิ่งต่าง ๆ สำหรับเด็กต้องละเอียดรอบคอบ พิถีพิถัน ปัญหาอาจเกิดขึ้นได้เสมอทั้ง ๆ ที่เตรียมการป้องกันไว้แล้วก็ตาม ครูต้องจัดเตรียมห้องเรียน วัสดุ อุปกรณ์ ให้พร้อมก่อนที่เด็กคนแรกก้าวผ่านประตูห้องเรียนเข้ามา ยิ่งเด็กเล็กเท่าไร วัสดุ อุปกรณ์ และกิจกรรมก็ต้องจัดเตรียมให้มากขึ้น เพื่อตอบสนองความต้องการตามวัยของเด็กที่ยัง ต้องการเล่น และช่วยให้เขาปรับตัวได้ดีกับสภาพแวดล้อม ซึ่งรวมถึงวัสดุ อุปกรณ์ สถานที่และบุคคล

2. หลักการและรูปแบบการจัดห้องเรียน

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในห้องเรียนให้แก่เด็กปฐมวัย จะประสบผลสำเร็จเพียงใดนั้น ขึ้นอยู่กับเทคนิควิธีการจัดการห้องเรียนของครูเป็นสำคัญ วิธีการจัดการห้องเรียนจะเป็นเครื่องบ่งชี้การใช้เวลาอย่างมีประสิทธิภาพทั้งของครูและของนักเรียน ถ้าหากว่าครูใช้เวลาส่วนใหญ่กับการตกแต่งห้องหรือสั่งสอนเด็กให้อยู่ในระเบียบวินัย ย่อมหมายถึงเวลาสำหรับการเรียนการสอนจะลดน้อยลง เพราะการประพฤติดิของเด็กรุ่นหนึ่งคน จะส่งผลกระทบต่อครูและนักเรียนทั้งชั้น

ห้องเรียนเด็กปฐมวัย

เด็กปฐมวัยในห้องเรียนชั้นอนุบาล ชั้นเด็กเล็ก หรือศูนย์เด็กต่าง ๆ มีปัญหาในการปรับตัวให้เข้ากับความต้องการของกลุ่มไม่เหมือนกัน เด็กบางคนปรับตัวได้ง่าย ในขณะที่เด็กบางคนปรับตัวยาก นักการศึกษาต่างตระหนักดีว่า พฤติกรรมบางอย่างเป็นสิ่งจำเป็นต่อการเรียนรู้ต่อความสำเร็จทางการศึกษาในโรงเรียน เด็ก ๆ จะต้องเรียนรู้การให้ความร่วมมือ การเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม มีความรับผิดชอบ รู้จักการรอคอย การทำงานโดยไม่รบกวนผู้อื่น รู้จักเก็บของให้เป็นที่ ครูจะต้องหาวิธีช่วยเด็กให้เรียนรู้ทักษะทางสังคมเหล่านี้

ระบบการจัดการห้องเรียนของครู จะแตกต่างกันไปตามลักษณะระบบของการสอน ถ้าหากระบบการสอนมีความยุ่งยากซับซ้อน ระบบการจัดการห้องเรียนก็ต้องปรับให้สอดคล้องตามไปด้วย การเรียนการสอนจะไม่เกิดสัมฤทธิ์ผล ถ้าหากห้องเรียนมีความวุ่นวาย สับสน เด็กไม่รู้จักวิธีการประพฤติที่เหมาะสม และครูไม่รู้จักวิธีการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

แนวความคิดที่ว่าจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสอนของครู และการเรียนของนักเรียน แสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนในผลการวิจัยที่ว่า ครูที่มีวิธีการจัดการห้องเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ มีแนวโน้มประสบความสำเร็จในการช่วยให้เด็กเกิดการเรียนรู้ (Rosenshine & Berliner : 1978 อ้างถึงใน ปรานี สาระจิตต์, 2535)

การจัดเตรียมสถานการณ์ในห้องเรียนเด็กปฐมวัย จะต้องเป็นการจัดการให้เด็กเกิดการเรียนรู้ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

ในการจัดห้องเรียน จะต้องพิจารณาทั้งลักษณะวัสดุเครื่องตกแต่ง และลักษณะของกิจกรรม โดยวัสดุเครื่องตกแต่งต่าง ๆ ควรเลียนแบบชีวิตจริงที่มีขนาดเหมาะสมกับเด็ก มีการวางแผนในการจัดอย่างรอบครอบ ใช้พื้นที่อย่างคุ้มค่าที่สุด ส่วนกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กได้ดี จะจัดในลักษณะของศูนย์การเรียนรู้หรือมุมกิจกรรม

การจัดห้องเรียนเด็กปฐมวัย อันได้แก่ การจัดวางครุภัณฑ์และการจัดหาวัสดุ เพื่อจัดเตรียม ประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่เด็ก ขึ้นอยู่กับเป้าหมายของการจัดการศึกษาให้แก่เด็กวัยนี้ ในขณะเดียวกัน สภาพการจัดเนื้อที่ภายในห้องเรียนจะเป็นเครื่องบ่งบอกวัตถุประสงค์ หรือความคาดหวังของครูอย่าง ชัดเจน เช่น เนื้อที่กว้างและเปิดโล่งเหมาะสำหรับนักเรียนกลุ่มใหญ่เคลื่อนไหวโดยสะดวก เนื้อที่แคบ จำกัด เหมาะสำหรับการทำกิจกรรมคนเดียวหรือกลุ่มย่อยเนื้อที่ที่มีสื่อหรือพรมและหมอน หมายถึง ที่ สำหรับพักผ่อนหรืออ่านหนังสือ โต๊ะที่มีเก้าอี้เหมาะสำหรับให้เด็กนั่ง เป็นต้น

พฤติกรรมของเด็กภายในห้องเรียน จะบอกว่าครูได้วางแผนและจัดเตรียมประสบการณ์การ เรียนรู้ดีไม่น้อยเพียงใด ถ้าเด็กกลุ่มใหญ่เดินไปเดินมาอยู่ทั้งห้องไม่มีจุดมุ่งหมาย อาจหมายถึงว่า มี พื้นที่ว่างมากเกินไป หรือไม่มีพื้นที่กิจกรรมมากเพียงพอ หรือถ้าเด็กวิ่งกันมาก อาจหมายถึงครูจำเป็นต้อง ใช้อุปกรณ์มากันแบ่งห้อง ถ้าเด็กสนใจทำกิจกรรมตามศูนย์ต่าง ๆ เป็นอย่างดีแสดงว่า การจัดเตรียม ได้ผล

2.1 หลักการจัดการห้องเรียน

เด็กและครูจะต้องเรียนรู้ ทำความตกลงเกี่ยวกับกฎระเบียบของห้องเรียน และปฏิบัติ ตามอย่างเคร่งครัด ครูและเด็กจะต้องรู้สึกร่วมกันว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องกระทำ ไม่ใช่ เป็นการบังคับ แนช (Nash :1978) ได้ค้นพบจากการศึกษาเด็กในประเทศอังกฤษ เกี่ยวกับระเบียบในห้องเรียน ผลปรากฏว่าเด็กคาดหวังว่าครูจะเป็นผู้รักษาความเป็นระเบียบ แต่ครูไม่ได้ทำตามที่เขาคาด ทำให้เด็กขาดความนับถือครู เด็ก คาดว่าครูควรรักษาระเบียบ ทำการสอน อธิบาย เป็นบุคคลที่น่าสนใจ ยุติธรรมและเป็นมิตร เด็ก ๆ ได้ สรุปว่า ครูควรมีระบบการจัดการที่ใช้ได้ผลดี

การวางแผนการจัดการระบบ ควรจะเริ่มที่การมีจุดประสงค์ที่แน่นอนและชัดเจน หลักการสำคัญ พื้นฐานของการจัดการห้องเรียน มีดังนี้ต่อไปนี้

1. ครูควรมีระบบการจัดการที่ได้ผล
2. กฎของห้องควรสอดคล้องกับเป้าหมายของโปรแกรม
3. เป้าหมายของวินัยก็คือ การที่เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้
4. การจัดการห้องเรียน คือ การจัดการเกี่ยวกับพฤติกรรมของเด็ก เพื่อให้มีการเรียนการสอน
4. ครูจะต้องรับผิดชอบที่จะพัฒนา และคงสภาพระบบการจัดการที่มีประสิทธิภาพ

2.2 รูปแบบการจัดการห้องเรียน

ทฤษฎีพื้นฐานที่ใช้เป็นหลักการ หรือแนวทางการจัดการห้องเรียนมีหลายทฤษฎีด้วยกัน แต่ละทฤษฎีต่างก็มีจุดเด่นและจุดด้อยในตัวเอง ประเด็นสำคัญจึงอยู่ที่การเลือกนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ รูปแบบการจัดการห้องเรียนปฐมวัยศึกษาที่เป็นที่แพร่หลายขณะนี้ มี 3 รูปแบบด้วยกัน คือ

1. รูปแบบพฤติกรรม (Behaviorist Model)
2. รูปแบบจิตวิทยา (Psychological Model)
3. รูปแบบการจัดการแบบกลุ่ม (Group Management Model)

1. รูปแบบพฤติกรรม

การใช้ทฤษฎีการปรับพฤติกรรมในการจัดการห้องเรียน ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า ครูสามารถควบคุมสิ่งที่เกิดขึ้นทุก ๆ อย่างในห้องเรียนด้วยการใช้วิธีการเสริมแรง ครูให้ความสำคัญกับสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนว่า เป็นผลจากการกระทำของเด็ก แทนที่จะค้นหาสาเหตุว่าอาจเป็นผลจากที่บ้านหรือชุมชน ครูจะดูเฉพาะพฤติกรรมเด็กที่เกิดขึ้นในห้องเรียนเท่านั้น ครูจะแยกแยะพฤติกรรมที่ต้องการให้เด็กเปลี่ยน และสังเกตพฤติกรรมที่ครูต้องการให้เด็กประพฤติ แล้วจึงวางแผนขั้นตอนเพื่อควบคุมพฤติกรรมเด็ก โดยเด็กจะได้รับการบอกอย่างชัดเจนถึงพฤติกรรมที่เป็นที่พึงประสงค์ และทำตามอย่างเคร่งครัด

เมื่อครูและเด็กรู้ว่าพฤติกรรมที่พึงประสงค์เป็นเช่นใด ครูจะไม่สนใจพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และให้รางวัลพฤติกรรมที่เหมาะสม (Tanner (1978 อ้างถึงใน ทรรษา นิลวิเชียร, 2535) ให้ข้อเสนอแนะว่า เนื่องจากครูไม่อาจเมินเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมทุกพฤติกรรมได้ จึงควรใช้เทคนิค 4 วิธีต่อไปนี้

1. ถ้าปัญหาที่เกิดขึ้น เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นชั่วคราวและหยุดไปแล้ว ครูไม่ควรให้ความสนใจอีกต่อไป
2. ถ้าปัญหานั้นไม่ร้ายแรงและไม่มีอันตราย ครูควรเมินเฉยเสีย แต่ควรใช้เวลา และพลังงานกับพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย ที่ไม่สามารถเมินเฉยได้
3. ถ้าปฏิกิริยาของครูที่มีต่อเด็ก ทำให้ดึงความสนใจของเด็กอื่น ๆ และทำให้บรรยากาศการเรียนหยุดชะงัก ครูก็ไม่ควรให้ความสนใจต่อพฤติกรรมนั้น
4. ถ้าเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งปกติเป็นผู้ประพฤติดีอยู่แล้ว และไม่มีท่าทีว่าเด็กจะกระทำผิดอีกต่อไป ครูก็ควรจะเมินเฉยเสีย

อย่างไรก็ตามมีข้อสังเกตว่า การเมินเฉยต่อพฤติกรรมที่ไม่เป็นที่พึงประสงค์ จะไม่ช่วยแก้ปัญหาการประพฤติดี จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้วิธีให้แรงเสริมพฤติกรรมที่นำไปสู่พฤติกรรมที่พึงประสงค์

การให้แรงเสริมที่อยู่ในลักษณะรูปธรรม ได้แก่ ของกิน รูปดาว หน้ายิ้ม แรงเสริมทางด้านสังคม ได้แก่ การให้ความสนใจ เป็นพิเศษ คำชม ยิ้ม การอยู่ใกล้ ฯลฯ

O'Leary (1977 อ้างถึงในหรรษา นิลวิเชียร, 2535) ได้กล่าวว่า แรงเสริมจะไม่ได้ผล ถ้าหากการใช้ไม่เป็นไป ดังต่อไปนี้

1. ความจริงใจจากครู
2. เด็กยอมรับและให้คุณค่า
3. สอดคล้องกับพฤติกรรมที่พึงประสงค์

วิจารณ์รูปแบบพฤติกรรม

การนำรูปแบบการปรับพฤติกรรมไปใช้ในห้องเรียน มีปัญหาเกิดขึ้นหลายอย่าง ปัญหาที่สำคัญที่สุดก็คือ รูปแบบการปรับพฤติกรรมเป็นรูปแบบที่ใช้ไม่ได้ผล ซึ่งได้แก่การนำวิธีการใช้แรงเสริมกับนักเรียน ทั้งชั้น การปรับพฤติกรรมเหมาะสำหรับใช้กับคนเดียวในสิ่งแวดล้อมที่มีการควบคุม ไม่ใช่ในห้องเรียนที่ซึ่งมีครูผู้ต้องรับผิดชอบต่อนักเรียนจำนวนมาก จึงไม่สามารถควบคุมสิ่งแวดล้อมได้อย่างสิ้นเชิง ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ การใช้แรงเสริมชนิดรูปธรรมทำให้เกิดปัญหาด้านงบประมาณ นอกจากนี้แล้ว มีนักการศึกษาจำนวนมากที่มองว่า การปรับพฤติกรรมของนักพฤติกรรมนิยมเป็นสิ่งที่ไม่เหมาะสมเป็นการกระทำที่ไม่บริสุทธิ์ใจ และไม่คิดถึงความเป็นมนุษย์

ส่วนเด็กที่ประหลาดใจแล้วถูกครูเมินเฉยนั้น ทำให้เกิดคำถามว่า เด็กเหล่านั้นจะเป็นอย่างไรต่อไปในอนาคต ถ้าหากไม่ได้รับคำแนะนำสั่งสอนถึงการกระทำของตนเอง ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความผิดซ้ำร้ายแรงต่อไป

ถึงแม้ว่ารูปแบบการปรับพฤติกรรม จะเป็นวิธีการส่งเสริมการใช้แรงจูงใจจากภายนอกและมีลักษณะการควบคุมคล้ายเครื่องจักรแต่วิธีการนี้ก็ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางโดยเฉพาะอย่างยิ่งจากครูผู้สอนเด็กระดับปฐมวัยทั้งในต่างประเทศและในประเทศไทย

การจัดการห้องเรียนปฐมวัยศึกษา ควรใช้วิธีแรงจูงใจภายใน และการใช้เหตุผลกับเด็ก ข้อคิดที่ได้จากกลุ่มพฤติกรรมนิยม และสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ น่าจะเป็นแนวทางการป้องกัน หรือแก้ปัญหาการจัดการห้องเรียน โดยคิดถึงสาเหตุแห่งปัญหา การป้องกัน และวิธีการแก้ปัญหา มากกว่าการมองอิทธิพลจากภายนอก ซึ่งนอกเหนือจากการควบคุมของครู

2. รูปแบบจิตวิทยา

แนวคิดการจัดการห้องเรียน ตามรูปแบบจิตวิทยาตั้งอยู่บนพื้นฐานความคิดที่ว่า การเปลี่ยนพฤติกรรมจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อครูเข้าใจถึงสาเหตุของพฤติกรรมเด็ก เข้าใจว่าอะไรเป็นแรงจูงใจ ทำให้เด็กมีพฤติกรรม เช่นนั้น เข้าใจถึงความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และความตั้งใจ

ผู้ที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งที่น่าสนใจแนวคิดข้างต้นคือ Rogers(1969อ้างถึงในหรรษา นิลวิเชียร,2535) ซึ่งเชื่อว่า เจตคติที่ดีต่อกันระหว่างครูและนักเรียน เป็นพื้นฐานสำคัญของการสอน เขาสนับสนุนให้ครูมีความสัมพันธ์กับนักเรียนด้วยความจริงใจ ครูตระหนักและยอมรับถึงความรู้สึกของตนเอง และยินดีที่จะแสดงความรู้สึกนั้นต่อชั้นเรียน นอกจากนี้แล้ว ครูก็ควรตระหนักต่อความรู้สึกของเด็กด้วย ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจที่ดีต่อกัน

แนวคิดด้านจิตวิทยาเกี่ยวกับการจัดการห้องเรียน อีกแนวคิดหนึ่งคือ แนวคิดของ Glasser (1965อ้างถึงในหรรษา นิลวิเชียร,2535) ในหนังสือ Reality Therapy ของเขาได้เสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาพฤติกรรมในห้องเรียนด้วยความร่วมมือกันระหว่างครูและนักเรียน ซึ่งต้องอาศัยความจำเป็นพื้นฐาน ทางด้านจิตวิทยาสองประการคือ ความรักและความรู้สึกมีค่า หมายถึงว่า ครูจะต้องช่วยขจัดปัญหาทางอารมณ์ของเด็กที่มีปัญหาด้านการปกครอง อันจะส่งผลต่อความประพฤติของเด็กคือ ทำให้เด็กมีความรับผิดชอบ และได้รับการศึกษาดีขึ้น William เสนอแนะวิธีการนำสนทนา และให้นักเรียนช่วยกันคิด หาวิธีแก้ปัญหา

Gordon (1974อ้างถึงในหรรษา นิลวิเชียร,2535) เป็นอีกผู้หนึ่งที่มีแนวคิดสอดคล้องกับเขาสนใจบรรยากาศที่เน้นด้านสังคม อารมณ์ของห้องเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียนที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพูดคุยกัน แทนการใช้อำนาจ จะช่วยให้การแก้ปัญหาเป็นไปด้วยดี ตรงตามความต้องการของครูและนักเรียนจะมีความรับผิดชอบ และรู้จักสิทธิของตัวเองในการพูดถึงปัญหาและความยุ่งยากของตน

วิจารณ์รูปแบบจิตวิทยา

Philip Jackson (1968อ้างถึงใน หรรษา นิลวิเชียร,2535) ชี้ให้เห็นถึงปัญหาของครูผู้นำรูปแบบจิตวิทยาไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการห้องเรียนว่า ปัญหาของครูคือ ไม่มีความสามารถในการค้นหาปัญหาของพฤติกรรมเด็กเช่นเดียวกับนักจิตวิทยามองเห็น ส่วนใหญ่ครูมักจะใช้วิธีป้องกันการรบกวนชั้น หรือควบคุมเรื่องการมีระเบียบ เพื่อให้การสอนดำเนินต่อไปได้

นอกจากนี้ ครูยังต้องรับผิดชอบต่อนักเรียนทั้งชั้นพร้อม ๆ กับต้องรับผิดชอบต่อเด็กเป็นรายบุคคล ซึ่งผิดกับ นักจิตวิทยาซึ่งทำงานกับเด็กครั้งละคน และถึงแม้ว่าครูจะเข้าใจสาเหตุพฤติกรรมเด็ก แต่ครูก็ไม่ทราบว่าจะทำอย่างไร ถึงจะช่วยแก้ปัญหาให้เด็กได้

อย่างไรก็ตาม ครูก็ได้เรียนรู้จากแนวคิดทางจิตวิทยาว่า บรรยากาศที่อบอุ่นในชั้นเรียนมีส่วนช่วยให้หลักสูตรประสบผลสำเร็จ รู้ว่าครูที่ดีควรเข้าใจเหตุผลของการประพฤติผิด รู้ว่าการพบปะพูดคุยกันในชั้น ช่วยให้นักเรียนค้นพบวิธีการแก้ปัญหา .

ผลประโยชน์อีกประการหนึ่งของแนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม หรือรูปแบบจิตวิทยา ซึ่งยึดความรักและการยอมรับเด็กเป็นพื้นฐานของยุทธศาสตร์การสอนคือ การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นกันเองในชั้น

เรียน โดยเป็นที่เข้าใจกันว่า ถ้าเด็กรักและไว้วางใจครูแล้ว เด็กจะมีแนวโน้มว่าจะประพฤติดี ไม่เกี่ยวกับว่าจะนำวิธีการใด ๆ มาใช้

3.รูปแบบการจัดแบบกลุ่ม

ห้องเรียนจะเปรียบเสมือนตัวอย่างกลุ่มเฉพาะกลุ่มหนึ่ง ที่เด็กมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และเปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ของชีวิตของคนในห้องเรียน (Cartwright and Zander :1962) พลวัตของกลุ่มเป็นกลไกสำหรับชีวิตสังคมในโรงเรียนของนักเรียน ครูและนักเรียนจะถูกมองเป็นส่วนหนึ่งของระบบสังคมภายในห้องเรียน

Kounin (1970อ้างถึงใน พรพนธ์ ข.เจนจิต,2541) ได้ศึกษาการจัดการห้องเรียนและได้เสนอแนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการมองระบบสังคมในห้องเรียน Kounin พบว่า พฤติกรรม 4 ชนิดของครูที่สัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการจัดการห้องเรียน มีดังต่อไปนี้

1. ความรู้รอบ (Wittiness)
2. ความคาบเกี่ยว (Overlappingness)
3. ความราบรื่น (Transition Smoothness)
4. ความหลากหลาย (Learning - related Variety)

ความรู้รอบ

ครูที่รู้รอบคือ ครูผู้ที่เปรียบเสมือนมีตาอยู่ข้างหลัง จะมองเห็นทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้นภายในห้องเรียนตลอดเวลา ใครจะทำอะไร เมื่อไร กับใคร ที่ไหน ครูรู้ว่าอะไรกำลังเกิดขึ้นและนักเรียนก็รู้ว่าไม่มีอะไรจะรอดสายตาของครูได้

ความคาบเกี่ยว

ความคาบเกี่ยว มีความสำคัญมากโดยเฉพาะในห้องเรียนเด็กเล็ก ๆ ความคาบเกี่ยว คือ ความสามารถของครูที่จะให้ความสนใจต่อเหตุการณ์มากกว่าหนึ่งอย่างในเวลาเดียวกัน คุณสมบัติของการกระทำพฤติกรรมสองสิ่งในเวลาเดียวกันเป็นสิ่งจำเป็นมาก เพราะครูสามารถมองเห็นหรือรับรู้ ถ้าหากมีการประพฤติผิดเกิดขึ้นในส่วนใดส่วนหนึ่งของห้องเรียน จะได้หาทางป้องกันได้ทัน ตัวอย่างเช่น ครูรับทราบพฤติกรรมของเด็ก ๆ ที่กำลังเล่นอิสระอยู่ในศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ รับทราบว่าบางคนกำลังอ่านหนังสือ บางคนกำลังเล่นไม้บล็อก บางคนกำลังเล่นละครสมมุติ บางคนกำลังวาดรูป ระบายสี เป็นต้น

ความราบรื่น

ความราบรื่นระหว่างทำกิจกรรม และการเปลี่ยนกิจกรรมแต่ละกิจกรรม มีความสำคัญมากในกระบวนการจัดการห้องเรียน ความราบรื่น หมายถึง ประสิทธิภาพในการเริ่มต้นและการดำรงสภาพ

การทำกิจกรรม จนกระทั่งเสร็จสิ้น ตัวอย่างเช่น การขอให้เด็กผู้กำลังทำกิจกรรมอิสระมารวมกันเพื่อทำกิจกรรมวงกลม โดยไม่让孩子รู้สึกถูกรบกวน บังคับให้ละจากสิ่งที่เขากำลังสนใจอยู่ที่ไหนใด

ความหลากหลาย

คุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่ โคนิน สังเกตก็คือ ความสามารถของครูในการจัดเตรียมกิจกรรมหลาย ๆ อย่าง การค้นพบของโคนินยังไม่อาจเป็นข้อสรุปได้ แต่อย่างไรก็ตาม การสังเกตห้องเรียนแสดงให้เห็นว่า ความเบื่อและการไม่อยู่นิ่งของเด็ก เป็นต้นเหตุของการประพฤตินอกเหนือจากนี้ ข้อมูลก็แสดงให้เห็นชัดเจนว่า เด็กที่ทำกิจกรรมน้อยอย่าง มักจะเบื่อง่าย ขาดความสนใจ อยู่ไม่สุข และประพฤตินอกในที่สุด หรือมีจะนั้นเด็กอาจแสดงอาการเกียจคร้าน เหม่อลอย ไปห้องน้ำบ่อย ๆ เป็นต้น

ข้อคิดในการจัดเตรียมกิจกรรมหลาย ๆ อย่างมาให้เด็กทำก็คือ ประการแรกกิจกรรมเหล่านั้นเหมาะสมกับระดับความสามารถทางสติปัญญาของเด็กหรือไม่ ประการที่สองรูปแบบการสอนของครู มีการอนุญาตให้เด็กทำกิจกรรมอิสระตามความสนใจหรือเปล่า รวมทั้งเด็กได้มีโอกาสเลือกทำกิจกรรมที่มีลักษณะเป็นรูปธรรม คือ มีวัสดุอุปกรณ์ที่เขาสามารถหยิบจับสัมผัสได้

องค์ประกอบอีกประการหนึ่งในการจัดเตรียมกิจกรรมหลาย ๆ อย่างสำหรับเด็กก็คือ การวางแผนจัดวางวัสดุอุปกรณ์ และครุภัณฑ์ภายในห้องเรียน รวมทั้งการวางแผนจัดสถานที่ให้สอดคล้อง และเหมาะสมกับลักษณะการทำกิจกรรมของเด็ก

วิจารณ์รูปแบบการจัดการแบบกลุ่ม

แนวคิดการจัดการแบบกลุ่ม ต่างจากรูปแบบพฤติกรรมและรูปแบบจิตวิทยา คือ การมองพฤติกรรมทางสังคมของเด็กทั้งกลุ่ม ในขณะที่อีกสองรูปแบบมองพฤติกรรมเด็กเป็นรายบุคคล แนวคิดนี้จะไม่ให้ความสนใจต่อสภาวะทางอารมณ์ของเด็กแต่ละคน และไม่ให้ความสำคัญต่อการเสริมแรงว่าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการห้องเรียน

การจัดการแบบกลุ่มมีข้อดีหลายประการคือ แทนที่ครูจะเสียเวลากับการจัดการเรื่องวินัยของเด็ก ครูใช้เวลานั้นมาพัฒนาทักษะการจัดการกลุ่ม ในขณะเดียวกันก็จะส่งอิทธิพลต่อความประพฤติของเด็กด้วยในตัว การจัดการห้องเรียนช่วยให้ครูมีความสามารถจัดเตรียมห้องเรียนให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ และเด็กแต่ละคนเรียนไปตามความสนใจ ความสามารถ

ข้อดีที่สุดของการจัดการแบบกลุ่ม น่าจะเป็นการแยกการจัดการกับการสอนออกจากกัน การเปรียบเทียบการจัดการห้องเรียนกับการสอนพบว่า การเป็นครูที่มีประสิทธิภาพนั้น จะต้องรอบรู้ทักษะการจัดการ และการสอนทั้งสองอย่างเท่า ๆ กัน การจัดการห้องเรียนควรจัดกระทำให้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากที่สุด ทั้งนี้เพื่อช่วยให้นักเรียนพัฒนาการเรียนรู้ได้มากยิ่งขึ้น

3 การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมในชั้นเรียน

3.1 การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

บรรยากาศในชั้นเรียนมีส่วนสำคัญในการส่งเสริมความสนใจ ใคร่รู้ใคร่เรียนให้แก่ผู้เรียน ชั้นเรียนที่มีบรรยากาศเต็มไปด้วยความอบอุ่น ความเห็นอกเห็นใจ และความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกันและกัน ย่อมเป็นแรงจูงใจภายนอกที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียน รักการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียน และช่วยปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ความประพฤติอันดีงามให้แก่ผู้เรียน นอกจากนี้การที่ห้องเรียนมีบรรยากาศที่แจ่มใส สะอาด สว่าง กว้างขวาง พอเหมาะ มีโต๊ะเก้าอี้ที่เป็นระเบียบเรียบร้อย มีมุมวิชาการส่งเสริมความรู้ มีการตกแต่งห้องให้สดใส ก็เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่ส่งผลทำให้ผู้เรียนพอใจ เข้าห้องเรียน และพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้เป็นครูจึงต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญ หลักการจัดและรูปแบบการจัดห้องเรียน ตลอดจนการสร้างระเบียบวินัยในชั้นเรียน เพื่อเอื้ออำนวยให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3.1.1 ความหมายของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

การจัดบรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมในชั้นเรียนให้เอื้ออำนวยต่อการเรียนการสอน เพื่อช่วยส่งเสริมให้กระบวนการเรียนการสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยสร้างความสนใจใฝ่รู้ ใฝ่ศึกษา ตลอดจนช่วยสร้างเสริมความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน

3.1.2 ความสำคัญของการจัดบรรยากาศในชั้นเรียน

จากการสำรวจเอกสารงานวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน : 2531) ได้ค้นพบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนเป็นส่วนหนึ่งที่ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความสนใจในบทเรียนและเกิดแรงจูงใจในการเรียนรู้เพิ่มขึ้น การสร้างบรรยากาศที่อบอุ่นที่ให้ความเอื้ออาทรต่อนักเรียน ที่นักเรียนกับนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีมิตรต่อกัน และที่มีความสะอาด เหล่านี้ เป็นบรรยากาศที่นักเรียนต้องการ ทำให้นักเรียนมีความสุขในการมาโรงเรียนและ ในการเรียนร่วมกับเพื่อน ๆ ถ้าครูผู้สอนสามารถสร้างความรู้สึกรักนี้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้ ก็นับว่าครูได้ทำหน้าที่ในการพัฒนาเยาวชนของประเทศชาติให้เติบโตขึ้นอย่างสมบูรณ์ทั้งทางด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์และสังคม โดย แท้จริง ดังนั้น การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งซึ่ง ประมวลได้ดังนี้

1. ช่วยส่งเสริมให้การเรียนการสอนดำเนินไปอย่างราบรื่น เช่น ห้องเรียนที่ไม่คับแคบจนเกินไป ทำให้นักเรียนเกิดความคล่องตัวในการทำกิจกรรม

2. ช่วยสร้างเสริมลักษณะนิสัยที่ดีงามและความมีระเบียบวินัยให้แก่ผู้เรียน เช่น ห้องเรียนที่สะอาด จัดโต๊ะเก้าอี้ไว้อย่างเป็นระเบียบ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน นักเรียนจะซึมซับสิ่งเหล่านี้ไว้โดยไม่รู้ตัว

3. ช่วยสร้างเสริมสุขภาพที่ดีให้แก่ผู้เรียน เช่น มีแสงสว่างเหมาะสม มีที่นั่งไม่ใกล้กระดานดำจนเกินไป

4. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ และสร้างความสนใจ ในการเรียนเพิ่มขึ้น

5. ช่วยส่งเสริมการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม เช่น การฝึกให้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน การฝึกให้มีอัธยาศัยไมตรีในการอยู่ร่วมกัน

6. ช่วยสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนและการมาโรงเรียน เพราะในชั้นเรียนมีครูที่เข้าใจนักเรียน ให้ความเมตตาเอื้ออารีต่อนักเรียน และนักเรียนมีความสัมพันธ์อันดีต่อกัน

สรุปได้ว่า การจัดบรรยากาศในชั้นเรียนจะช่วยส่งเสริมและสร้างเสริมผู้เรียนในด้านสติปัญญา ร่างกาย อารมณ์ และสังคมได้เป็นอย่างดี

3.1.3 บรรยากาศที่พึงปรารถนาในชั้นเรียน

พรณี ข. เจนจิต (2541) กล่าวถึง บรรยากาศในชั้นเรียนที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการสอน จัดแบ่งได้ 6 ลักษณะ ดังนี้

1) บรรยากาศที่ท้าทาย (Challenge) เป็นบรรยากาศที่ครูกระตุ้นให้กำลังใจนักเรียนเพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการทำงาน นักเรียนจะเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและพยายามทำงานให้สำเร็จ

2) บรรยากาศที่มีอิสระ (Freedom) เป็นบรรยากาศที่นักเรียนมีโอกาสดำคิด ได้ตัดสินใจเลือกสิ่งที่มีความหมาย และมีคุณค่า รวมถึงโอกาสที่จะทำผิดพลาดด้วย โดยปราศจากความกลัวและวิตกกังวล บรรยากาศเช่นนี้จะส่งเสริมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะปฏิบัติกิจกรรมด้วยความตั้งใจโดยไม่รู้สึกรังเกียจ

3) บรรยากาศที่มีการยอมรับนับถือ (Respect) เป็นบรรยากาศที่ครูรู้สึกว่าการเรียนเป็นบุคคลสำคัญ มีคุณค่า และสามารถเรียนได้อันส่งผลให้นักเรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองและเกิดการยอมรับนับถือตนเอง

4) บรรยากาศที่มีความอบอุ่น (Warmth) เป็นบรรยากาศทางด้านจิตใจ ซึ่งมีผลต่อความสำเร็จในการเรียน การที่ครูมีความเข้าใจนักเรียน เป็นมิตร ยอมรับให้ความช่วยเหลือ จะทำให้นักเรียนเกิดความอบอุ่น สบายใจ รักครู รักโรงเรียน และรักการเรียน

5) บรรยากาศแห่งการควบคุม (Control) การควบคุมในที่นี้ หมายถึง การฝึกให้นักเรียนมีระเบียบวินัย มิใช่การควบคุม ไม่ให้มีอิสระ ครูต้องมีเทคนิคในการปกครองชั้นเรียน และฝึกให้นักเรียนรู้จักใช้สิทธิหน้าที่ของตนอย่างมีขอบเขต

6) บรรยากาศแห่งความสำเร็จ (Success) เป็นบรรยากาศที่ผู้เรียนเกิดความรู้สึกประสบความสำเร็จในงานที่ทำ ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดีขึ้น ผู้สอนจึงควรพูดถึงสิ่งที่ผู้เรียนประสบความสำเร็จให้มากกว่าพูดถึงความล้มเหลวเพราะการที่คนเราคำนิ่งถึงแต่ความล้มเหลวจะมีผลทำให้ความคาดหวังต่ำ ซึ่งไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้ดีขึ้น

3.2 การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน

เด็กอนุบาลเป็นวัยที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากรอง มีความสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว แต่เป็นช่วงสั้น ๆ คล่องแคล่วว่องไวในการเดิน วิ่ง หยิบจับและช่วยตัวเอง หรือที่เรียกว่า ยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ส่วนการเรียนรู้ของเด็กอนุบาล เรียนรู้ได้ดีจากประสบการณ์ตรงที่เป็นรูปธรรมโดยมีอิสระในการเลือกเล่น และทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กทั้งในและนอกห้องเรียน จึงเป็นสิ่งสำคัญมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในห้องเรียนเด็กต้องอยู่ในห้องเรียนอย่างน้อยวันละ 5 ชั่วโมง การจัดห้องเรียนอย่างเหมาะสม มีส่วนสำคัญที่ช่วยให้เด็กปรับตัวได้ดี มีความเป็นอยู่ที่ดีมีความสุข และสามารถตอบสนองความต้องการ ความสนใจของเด็กแต่ละคนได้

3.2.1 การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

มนุษย์เรียนรู้ได้ โดยอาศัยสมองและระบบประสาทที่รับรู้ความรู้สึกจากอวัยวะรับความรู้สึก ได้แก่ ตา หู จมูก กาย ลิ่น ดังนั้นการพัฒนามนุษย์ก็คือการพัฒนาสมอง ระบบประสาทแห่งการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพสูงสุดเต็มศักยภาพ ซึ่งก็เป็นการพัฒนาสมอง สมองมนุษย์มีเซลล์สมองประมาณร้อยล้านล้านเซลล์ เซลล์สมองจะไม่เพิ่มจำนวน แต่เพิ่มขนาด และเปลี่ยนแปลงรูปร่าง ซึ่งใช้ระยะเวลาเต็มที่ 6 – 8 ปี หรือตั้งแต่เกิดจนถึงอายุ 8 ปี การพัฒนาเซลล์สมองทั้งหมดให้มีคุณภาพ ต้องใช้กิจกรรมหลากหลายที่กระตุ้นระบบประสาททุกส่วนของเด็กปฐมวัย หากพันวันนี้ การกระตุ้นจะทำให้เซลล์สมองมีคุณภาพน้อยกว่า (อัมพิกา ภูเดช, 2542)

นั่นคือ เด็กปฐมวัยต้องการประสบการณ์จากการกระทำ ได้แก่ การปฏิบัติด้วยตนเองจากของจริง หรือสถานการณ์จริง สิ่งจำลองจากของจริง และการแสดง ซึ่งเป็นรากฐานของการศึกษา ก่อนประสบการณ์ที่ได้จากการสังเกต และประสบการณ์เกี่ยวกับสัญลักษณ์ การเรียนรู้เชิงปฏิบัติต้องอาศัยสื่อหลากหลาย การที่จะได้เด็กแต่ละคนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาทุกด้านอย่างรวดเร็ว มีความสุข แต่

ประหยัดทรัพยากรและพลังงาน ตลอดจนปลอดภัยนั้น ครูจะต้องจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ

สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ หมายถึง สิ่งแวดล้อมทั้งทางกายภาพ ได้แก่ สภาพของห้องเรียน โรงเรียน และสิ่งแวดล้อมทางด้านจิตใจ ได้แก่ ปฏิสัมพันธ์ ระหว่างเด็กกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง อุปกรณ์ซึ่งครูต้องพัฒนาและดำรงสิ่งแวดล้อมการเรียนรู้ทางบวก เอาใจใส่ และปลอดภัยต่อเด็ก

อัมพิกา ภูเดช (2542) กล่าวถึง สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ ว่าจะกระตุ้นให้เด็กเป็นดังนี้

- 1) สำรวจอย่างกระฉับกระเฉง ด้วยประสาททั้งหมด
- 2) ค้นพบความสัมพันธ์ต่าง ๆ ผ่านประสบการณ์ตรง
- 3) จับต้อง เปลี่ยนรูป และประกอบวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ
- 4) เดินวิ่งและปีน ขณะกำลังพัฒนาและการใช้กล้ามเนื้อใหญ่ ต่าง ๆ
- 5) ระวัง เอาใจใส่ความต้องการต่าง ๆ ของตนเอง
- 6) เลือกว่าวัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ กิจกรรมต่าง ๆ จุดมุ่งหมายต่าง ๆ
- 7) เกิดทักษะต่างๆ ด้วยการใช้เครื่องมือ และอุปกรณ์ต่างๆ

นอกจากนี้ อัมพิกา ภูเดช ได้กล่าวถึง การจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งควรจะมีดังนี้

- 1) มีที่ว่างเพื่อทำงานอย่างเพียงพอ สามารถเข้าไปใช้ได้ง่ายและปลอดภัย
- 2) มีความแตกต่างระหว่างพื้นที่ทำงานต่าง ๆ
- 3) จัดวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ อย่างหลากหลาย
- 4) จัดพื้นที่ทำงานต่าง ๆ และวัสดุอุปกรณ์ที่ดึงดูดใจ
- 5) มีการพิจารณาดำเนินการของพื้นที่ทำงานต่างๆ
- 6) จัดที่เก็บของอย่างเพียงพอ และเด็กสามารถเข้าไปเก็บของได้ง่าย
- 7) จัดที่ว่างนอกห้องเรียนอย่างเพียงพอ สามารถเข้าไปใช้ได้ง่ายและปลอดภัย

หลักการจัดห้องเรียน ที่เอื้อต่อการเรียนรู้เชิงปฏิบัติ

- 1) จัดอย่างมีความหมาย ทุกอย่างที่จัดวางไว้ในห้องต้องมีเหตุผล สามารถอธิบายได้ว่าจัดเพื่ออะไร และเพราะเหตุใด เช่น มุมน้ำและมุมศิลปะต้องอยู่ใกล้ห้องน้ำ (เพราะเป็นมุมที่เลอะเทอะ ต้องอยู่ที่ทำความสะอาดได้ง่าย) มีพื้นที่ที่เห็นได้ชัดว่า เพื่อการเรียนรู้อะไร (เช่น พื้นที่สำหรับงานกลุ่มเล็ก พื้นที่เล่นกลางแจ้ง)
- 2) คำนึงถึงการใช้ของเด็ก ซึ่งต้องเหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก เช่น

รูปภาพ หรือตัวหนังสือต้องอยู่ในระดับสายตาเด็ก เพื่อเด็กจะได้ดูและสัมผัสอย่างใกล้ชิด ไม่ต้องฝืนต่อสภาพสรีระของร่างกาย ให้มีของที่จำเป็นเพื่อพัฒนาการทุกด้าน และของที่เด็กต้องสนใจจะเล่น

3) มีการเคลื่อนไหว และปรับเปลี่ยนตลอดเวลา การจัดห้องเรียนต้องสอดคล้องกับวัย ความต้องการของเด็ก และมีวัตถุประสงค์ของรายวิชาในขณะทีสอน จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนตลอดเพื่อกระตุ้นเด็ก เด็กควร มีส่วนร่วมในการปรับเปลี่ยนห้อง เช่น การเปลี่ยนเฟอร์นิเจอร์ การตกแต่งฝาผนัง ฯลฯ ควรให้เด็กอภิปรายร่วมกันว่าจะปรับเปลี่ยนอย่างไร

4) จัดให้สวยงามดึงดูดสายตาให้เด็กอยากเรียน อยากใช้ อยากชม การจัดวางข้าวของเครื่องใช้ ต้องคำนึงถึงความสะดวกที่เด็กจะหยิบใช้ ทำความสะอาด และเก็บเข้าที่

แนวทางการจัดห้องเรียน

การจัดห้องเรียนควรดำเนินการโดยครูที่สอนห้องนี้อย่างน้อย 2 คน อภิปรายร่วมกันเพื่อวางแผน การจัดห้องก่อนซื้อของ นำเฟอร์นิเจอร์และวัสดุอุปกรณ์ออกจากห้องให้เหลือห้องว่างเปล่า เพื่อจะได้จัดเฉพาะสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น วัดขนาดของห้อง วาดแผนผังของห้อง ยื่นดูห้องเรียนขณะวางแผนการจัดห้อง โดยยึดหลักการดังนี้

- 1) การจัดห้องสามารถเปลี่ยนแปลงได้เพื่อกระตุ้นเด็ก
- 2) มุมที่จัดต้องเปิดโอกาสให้เด็กสามารถเล่นคนเดียวอย่างอิสระ เล่นเป็นคู่ และเล่นเป็นกลุ่มเล็กได้
- 3) แต่ละมุมมีจุดประสงค์ต่างกัน เช่น มุมคณิตศาสตร์ มุมวิทยาศาสตร์ ตามเนื้อหาในหลักสูตรบ้าง หมุนเวียนตามความสนใจของเด็กบ้าง
- 4) วัสดุอุปกรณ์ที่วางได้รับการคัดเลือกแล้วว่าสามารถกระตุ้นให้เด็กสัมผัสของจริง เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนและวัสดุอุปกรณ์
- 5) มีชื่อและวัตถุประสงค์เฉพาะแต่ละมุม
- 6) ครู อำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก กระตุ้นด้วยคำถามอย่างเหมาะสมในการขยายและต่อความคิดของเด็ก

3.2.2 แนวทางการจัดสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้

1) การจัดพื้นที่

แนวทางที่ 1 แบ่งพื้นที่ให้เป็นมุมต่าง ๆ ที่ต้องการให้ชัดเจน มีรูปภาพ หรือสัญลักษณ์ ระบุไว้โดยคำนึงวัตถุประสงค์และประโยชน์ของการใช้ ตลอดจนการวางเฟอร์นิเจอร์และวัสดุอุปกรณ์ได้เหมาะสมไม่มีของเล่นอย่างอื่นมาปน เช่น ไม้บล็อก สี ถ้ามีต้องเก็บไว้ให้ถูกที่

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

ต้นฉบับ หน้าขาดหาย

4) ห้ามมุงสบไว้ให้เด็กที่ต้องการอยู่ตามลำพัง

5) จงจำไว้ว่าอย่าเอาวัสดุอุปกรณ์หรือเครื่องเล่นออกมาทั้งหมดในคราวเดียวกัน

จัดทำศูนย์การเรียนรู้หลัก ๆ ไว้ ให้เอาอุปกรณ์ของเล่นมาเพิ่มบ้างหรือ เอาออกมาตามแต่ความต้องการของเด็ก และครูพิจารณาจากสามัญสำนึกของตน

การจัดการ (Organization) นับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากในการช่วยให้การสอนและการเรียนรู้บรรลุผล ห้องเรียนที่สกปรกรุงรัง ย่อมทำให้เด็กสับสนและไม่สนใจในกิจกรรมหรือของเล่นที่มี ครูที่ไม่จัดการวางแผนและจัดลำดับกิจกรรมไม่ถูกต้องย่อมก่อให้เกิดผลเสียมากกว่าผลดี วัสดุหรือเครื่องเล่นบางอย่างอาจก่อให้เกิดความวุ่นวาย สับสนแก่ครูและนักเรียนอย่างมาก ดังนั้นครูและเด็กควรจะทราบว่าจะอะไรกำลังเกิดขึ้นในชั้นเรียนและวัสดุอะไรหมด หรือไม่พอ เครื่องเล่นอะไรส่วนไหนชำรุดต้องซ่อมด่วน เป็นต้น (हररररर ररररर, 2535)

การจัดรวบรวมวัสดุ เครื่องเล่น และกิจกรรม เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในบั้นปลาย แต่ทั้งนี้มิได้หมายความว่า การวางแผนการสอนที่เขียนอย่างสวยงามประณีต หรือห้องเรียนที่สะอาดหมดจด หรือเครื่องเล่นที่ใหม่เอี่ยมมันวับ จะเป็นเครื่องประกันว่าโรงเรียนอนุบาลนั้น ๆ จะมีสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้เป็นเยี่ยม แต่ความเป็นเยี่ยมหรือความมีประสิทธิภาพ จะขึ้นอยู่กับ การวางแผน การจัด และการเลือกวัสดุและเครื่องเล่นที่มีประสิทธิภาพต่างหาก นั่นคือ ครูจะต้องมีความเข้าใจถึงวิธีที่ดีที่สุดที่จะสนองความต้องการของเด็ก

การจัดห้องเรียนของเด็กปฐมวัย ทำได้หลายลักษณะ ทั้งการเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์และกรรมวิธี ในการจัดห้องแต่ละห้องจะให้ความรู้สึกแตกต่างกันตามลักษณะของการจัดการออกแบบ การใช้พื้นที่ในห้องเรียนนั้น บางครั้งก็ทำให้ห้องนั้นดูเรียบ หรือในบางครั้งก็ทำให้ดูแล้วเกิดความตื่นเต้น การจัดสภาพแวดล้อมของห้องเรียนมีผลต่อการเรียนของเด็กมาก ถ้าเด็กอยู่ในสภาพแวดล้อมไม่ดีหรือไม่สบาย เช่น การถูกบังคับให้นั่งเก้าอี้ใหญ่เกินสัดส่วนของร่างกายของเด็กเองก็จะมีผลทำให้การพัฒนาของเด็กไม่ดีเท่าที่ควร Chiare and Callender(1980 อ้างถึงในประณีต สารจิตต์,2535) กล่าวว่า การจัดห้องเรียนให้อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ดีนั้นจะมีผลทำให้การศึกษาของเด็กบรรลุตามเป้าหมาย แต่ถ้การจัดสภาพแวดล้อมได้ไม่ดีเท่าที่ควรจะเกิดผลเสียแก่เด็ก เช่น เด็กจะไม่ตั้งใจเรียน หรือไม่ทำตัวให้เรียบร้อย ในห้องที่มีเสียงดังอีกที และเด็กอาจจะยับยั้งการพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเอง ถ้าสภาพแวดล้อมของห้องเรียนทำให้ครูต้องดูแลเด็กทุกฝีก้าว ดังนั้น ถ้จัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนที่ทำให้เด็กได้เคลื่อนไหวได้อย่างอิสระ ในห้องมีเครื่องเรือนที่ได้สัดส่วนกับร่างกายเด็ก มีความยืดหยุ่นในการจัดห้อง และสร้างพื้นที่ที่สนองประโยชน์ให้สอย เด็กจะมีการพัฒนาและสร้างสรรค์ในทุกด้าน

การจัดห้องเรียนจะมีผลทางตรงต่อความประพฤติของเด็กด้วย เช่น ห้องที่จัดเครื่องเรียนให้ขีดมันหมดทุกด้าน จะทำให้เด็กเดินหรืออาจจะวิ่งไปรอบ ๆ ห้องนั้นโดยไม่ให้ความสนใจกับกิจกรรมเลย

ถ้าในห้องเรียนนั้นมีการวางผังรวบรวมวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ เข้าเป็นพวกเป็นกลุ่ม และวางอยู่ในพื้นที่ที่มีการจำกัดวงเอาไว้อย่างดีแล้ว จะช่วยให้เด็กได้เลือกและลงมือทำกิจกรรมที่เขาเลือกอย่างตั้งใจ การที่จัดพื้นที่ภายในห้องเรียนแบ่งออกเป็นมุมหรือศูนย์การเรียนนั้น จะส่งเสริมให้เด็กได้ค้นหา ศึกษา และตั้งอกตั้งใจทำงานของเขามากขึ้น และทำให้เด็กได้เคลื่อนย้ายจากกิจกรรมหนึ่งไปยังกิจกรรมหนึ่งได้อย่างคล่องตัว ในขณะที่เดียวกันก็จะลดปัญหาความขัดแย้งเรื่องพื้นที่และความรำคาญ ซึ่งเด็กอาจจะก่อขึ้นแก่เพื่อนข้างเคียง ครูที่เป็นผู้สังเกตการณ์จะสามารถเข้าช่วยเหลือ หรือเกี่ยวข้องกับเด็กคนใดคนหนึ่งได้ง่ายขึ้น และสามารถดูแลเด็กได้ทั่วถึง การใช้เครื่องเรือนแบบเคลื่อนที่ได้จะช่วยให้การจัดห้องใหม่ทำได้ง่ายขึ้น ครูสามารถจัดพื้นที่ของกลุ่มเด็กที่ให้ความสนใจกิจกรรมแต่ละประเภท พื้นที่จะใหญ่หรือเล็กขึ้นอยู่กับจำนวนเด็กที่เข้าร่วมกิจกรรม เครื่องเรือนที่ใช้ในการจัดและแบ่งพื้นที่เป็นมุมหรือศูนย์การเรียน ควรใช้ชั้นหนังสือหรือผนังที่มีล้อเลื่อน เครื่องเรือนเหล่านี้ควรสูงไม่เกิน 4 ฟุตหรือมีลักษณะโปร่งใส เพื่อครูจะได้เห็นเด็กได้ทั่วห้อง

ขนาดของพื้นที่ใช้สอยภายในห้องเรียนขึ้นอยู่กับความปลอดภัย ขนาดพื้นที่ของแต่ละกิจกรรมที่กว้างพอที่เด็กจะเล่นได้อย่างสะดวกสบาย จำนวนของกิจกรรมภายในห้องเรียนและจำนวนเด็กที่จะทำกิจกรรม รวมทั้งทางสัญจรภายในห้องด้วย ที่ตั้งของห้องเรียน ควรอยู่ในตำแหน่งที่รับลมทางทิศใต้ และตะวันตกเฉียงใต้ มีการระบายอากาศที่ดี พื้นควรเลือกใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติแห้งเร็วทำความสะอาดง่าย

ห้องเรียนควรจัดพื้นที่ให้เด็กได้เคลื่อนไหวอย่างมีอิสระ ใช้เครื่องเรือนแบบเคลื่อนที่ได้และได้สัดส่วนกับร่างกายเด็กปฐมวัย มีความยืดหยุ่นในการจัดห้อง สร้างสรรค์พื้นที่ที่สนองประโยชน์ใช้สอย วางผังรวมกลุ่มวัสดุอุปกรณ์ จำกัดวงของพื้นที่กิจกรรมโดยการแบ่งพื้นที่เป็นมุมหรือ เป็นศูนย์การเรียน และจัดทางเดินผ่านระหว่างกิจกรรม เพื่อให้เด็กเดินไปมาเมื่อเลิกกิจกรรมได้อย่างคล่องตัว

การวางแผนและการจัดบริเวณเนื้อที่ เริ่มจากการวางแผนการจัดบริเวณโดยคำนึงถึงปริมาณเนื้อที่ที่เด็กต้องใช้ในการทำกิจกรรม เป้าหมายของสถานศึกษา ความเชื่อและนโยบายของสถานศึกษา รูปแบบโปรแกรมการเรียน อายุของเด็กและสภาพอากาศและฤดูกาล

เมื่อวางแผนแล้วให้นำมาสู่การจัดบริเวณและเนื้อที่ โดยเน้นความสะดวกในการใช้สอย สามารถยืดหยุ่นได้ในสถานการณ์ที่ต่างออกไป มีระบบจราจรภายในถูกสุขลักษณะปลอดภัย ขณะเดียวกันบริเวณในสถานศึกษาต้องสะอาดสวยงาม

การบริหารสภาพแวดล้อมในสถานศึกษานั้นส่วนหนึ่งคือ การจัดหา บำรุงรักษาวัสดุอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ ในสถานศึกษา มีหลายประการดังนี้

1. ประเภทเครื่องใช้ ได้แก่ เครื่องใช้ประเภทโต๊ะ เก้าอี้ ตู้ ชั้นเก็บของ ป้ายนิเทศ เครื่องเรือนในห้อง

2. ประเภทวัสดุอุปกรณ์ของเล่น ได้แก่ ของเล่นที่ใช้ในมุมประสบการณ์ในห้องเรียนและห้องกิจกรรมต่าง ๆ และเครื่องเล่นสนาม

3. ประเภทวัสดุสิ้นเปลืองและเครื่องมือเครื่องใช้ในสถานศึกษา ได้แก่ วัสดุอุปกรณ์ที่ใช้ทำกิจกรรม อุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับครู วัสดุที่ใช้ประจำห้อง เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ เครื่องใช้สำนักงาน และเครื่องมือที่ใช้ในสถานศึกษา

การบำรุงรักษาอุปกรณ์เครื่องใช้เป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะทำให้ใช้ได้ยาวนาน และใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ การบำรุงรักษาต้องมีการวางแผนงานที่เป็นระบบ เช่นการเก็บข้อมูลเครื่องมือเครื่องใช้ต่าง ๆ และกำหนดตารางเวลาของการบำรุงรักษา

ตารางกิจวัตรประจำวัน เป็นการกำหนดช่วงเวลาของภารกิจที่เด็กต้องกระทำตลอดทั้งวัน การกำหนดช่วงเวลาต้องอาศัยพื้นฐาน เกี่ยวกับธรรมชาติและความต้องการของเด็ก มาเป็นแนวทาง จากนั้นจึงนำมาสู่การจัดบริเวณ สถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับกิจกรรมที่เด็กต้องกระทำ

สภาพแวดล้อมที่สัมพันธ์กับกิจวัตรประจำวันของเด็กได้แก่ การจัดห้องน้ำ ห้องส้วม ห้องอาหาร ห้องนอน การจัดห้องเหล่านี้ ต้องเกี่ยวข้องกับกำหนดยุทธศาสตร์การใช้ห้องไว้ด้วย เพื่อกันความวุ่นวายและให้ความสะดวกในการใช้

3.2.3 อิทธิพลของบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมต่อสภาวะการเรียนรู้

มนุษย์มีกระบวนการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องตลอดชีวิตโดยธรรมชาติ เพื่อเป็นกลไกที่จะช่วยพัฒนาความรู้ความสามารถและความรู้สึกนึกคิดให้เกิดการเรียนรู้ เกิดความเข้าใจ สามารถคิดวิเคราะห์ แก้ไขปัญหา ตลอดจนสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ และแม้ว่ามนุษย์จะเรียนรู้ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม การศึกษาเล่าเรียน และการคิดใคร่ครวญที่เกิดขึ้นภายในตนเอง แต่โดยทั่วไปมักจะเชื่อว่า การเรียนรู้ในระบบโรงเรียนมีอิทธิพลยิ่งต่อการวางพื้นฐานการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชน (กรมวิชาการ, 2540)

กระบวนการเรียนรู้ในระบบโรงเรียนที่พึงประสงค์จะต้องมีการจัดบรรยากาศ และสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกให้สนับสนุนผู้เรียนทุกคนได้พัฒนาตามศักยภาพ มีการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลายจากปัญหาจริง ประสบการณ์จริงตามธรรมชาติเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนสู่การปฏิบัติจริงในชีวิตซึ่งจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้คิดใคร่ครวญ ได้ศึกษาแสวงหาความรู้ ความจริงด้วยตนเอง ได้ตัดสินใจและแก้ไขปัญหาอย่างฉลาด รวมทั้งได้ร่วมทำงานกับผู้อื่นอย่างมีความสุข และพร้อมที่จะทำประโยชน์ให้สังคม

การจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญขององค์ประกอบหนึ่งในบัญญัติ 10 ประการ ตามนโยบายปฏิรูปโรงเรียนเพื่อยกระดับมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้ดังนี้

“ มีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมทางโรงเรียน หรือสถานศึกษาที่เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มุ่งเน้นการเรียนการสอนตามธรรมชาติให้นักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงและปลูกฝังเรื่องความสะอาด ความมีวินัย เอื้อเพื่อพ่อแม่ มีความรักสามัคคี รวมทั้งการจัดให้โรงเรียนมีความร่มรื่น มีต้นไม้ แหล่งน้ำ บ่อน้ำ ไร่นา ไร่ฝ้าย ไร่กล้วย ”

จากแนวนโยบายดังกล่าวจะเห็นว่ามุ่งเน้นที่การใช้ประโยชน์ของพื้นที่และปฏิสัมพันธ์ทางสังคมให้เอื้อต่อการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน

บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น ไม่ว่าจะจัดในห้องเรียน หน้าห้องเรียน บริเวณโรงเรียน หน้าบริเวณโรงเรียน รวมไปถึงรอบ ๆ โรงเรียน ล้วนมีผลต่อการปลูกฝังคุณลักษณะนิสัยที่ดีงามให้เกิดขึ้นภายในต่อผู้เรียนทั้งสิ้น เช่น

การที่นักเรียนได้เรียนในห้องเรียนที่สะอาดทาสีอ่อนโยน แสงนุ่มนวล มีต้นไม้ กระถาง มีรูปภาพที่ดูแล้วสบายใจ มีซุ้มหรือมุมสงบได้ความรู้ด้วยตนเอง นักเรียนมีความคุ้นเคยกับความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยตลอดเวลา ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นมากยิ่งขึ้น เกิดความเชื่อมั่น มีความรักและไม่อยากให้ห้องเรียนและโรงเรียนสกปรก เกิดความเคยชินกับความสะอาด ความสวยงาม ความเป็นระเบียบน่าอยู่ที่โรงเรียน จนซึมซับสิ่งที่ดี ๆ ที่ได้รับ เกิดความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเองจนสามารถถ่ายโอนประสบการณ์เหล่านี้เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน

สิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาผู้เรียนทุกด้านได้มากที่สุดก็คือ “ครู” แม้ว่าคุณภาพของเด็กและเยาวชนจะมีรากฐานมาจากการอบรมเลี้ยงดูตั้งแต่แรกเกิด แต่การที่ครูสามารถประสานเชื่อมโยงการอบรมเลี้ยงดูให้มีการพัฒนาไปในทางที่ดีอย่างต่อเนื่อง และบางครั้งอาจจะต้องมีการแก้ไขข้อบกพร่อง ความเชื่อและค่านิยมบางอย่างที่ไม่ถูกต้องเสียก่อน เพื่อสร้างแนวคิดที่ถูกต้อง ปลูกฝังค่านิยมที่ดีงามควบคู่ไปกับการให้ความรู้ และการจัดประสบการณ์ให้กับนักเรียน ภายใต้สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ เกื้อกูลสู่การปฏิบัติจริงตามธรรมชาติของผู้เรียน ดังนั้นครูจึงเป็นกัลยาณมิตรของศิษย์ เป็นบุคคลที่จะเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ใหม่ ๆ ให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ ให้เกิดความรักและศรัทธาที่จะเรียนรู้ อยากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ทุกชั้นตอน อย่างแท้จริง

ดังนั้น ครูจึงนับว่าเป็นสิ่งแวดล้อม ที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อการปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียน ความกระตือรือร้นของครู ความสนใจ ความเอาใจใส่ในการสอน การแสวงหาความรู้อยู่เป็นนิจ การมีจิตใจดีงาม ความสุภาพอ่อนโยน ทั้งเสียงและบุคลิกดี จะ

ช่วยโน้มน้าวจิตใจของนักเรียนให้เอาแบบอย่างครู และจะกระตุ้นให้นักเรียนเกิดความสนใจใฝ่รู้ใฝ่เรียนด้วยความกระตือรือร้นมีชีวิตชีวาตามไปด้วย

"เพื่อน" เป็นสิ่งแวดล้อมที่สำคัญมากในการสร้างเจตคติ ค่านิยม และพฤติกรรมของนักเรียน รองจากครู โดยเฉพาะในวัยรุ่น วัยที่กำลังเปลี่ยนแปลงทั้งทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์และสังคม นักเรียนที่มีสุขภาพดี เข้ากับเพื่อนและครูได้ดี มีความรักและเข้าใจเพื่อน ชอบโรงเรียนมักจะทำอย่างมีความสุข มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมที่จะเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเองตามศักยภาพ

การจัด "ศูนย์วิทยากร" ในห้องเรียน เป็นอีกแนวหนึ่งที่น่าสนใจให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางการเรียนได้มากที่สุด ความความสนใจ ความต้องการและความถนัด อีกทั้งยังมีผลต่อการเสริมสร้างเจตคติในการเรียนรู้ ตลอดจนการสร้างลักษณะนิสัยใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการค้นคว้าและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและสามารถเรียนร่วมกับเพื่อนในกลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ และยังเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียนอีกหลายรูปแบบ อาทิ ความรับผิดชอบในการศึกษาหาความรู้ได้เองจากสื่อและกิจกรรมต่าง ๆ ในศูนย์ นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน และนักเรียนต่อนักเรียน ทำให้กระบวนการเรียนการสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

"บรรยากาศในชั้นเรียน" เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนโดยตรง บรรยากาศการเรียนที่ดีจะช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนเต็มความสามารถ และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครูและนักเรียน และระหว่างนักเรียนด้วยกัน จะช่วยให้ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูง มีความสามารถในการแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีเจตคติที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้มีผลการวิจัยที่บ่งชี้ว่า บรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในบ้าน มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรักความผูกพันระหว่างพ่อ แม่ ลูก จะช่วยให้นักเรียนประสบผลสำเร็จเป็นอย่างสูงเช่นกัน ดังนั้นหากจะให้บรรยากาศการเรียนรู้มีความต่อเนื่องเชื่อมโยง อาจจะต้องมีการให้ความรู้แก่ผู้ปกครองด้วย เนื่องจากพ่อ แม่ ผู้ปกครองเป็นสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพล อย่างมากต่อการพัฒนาเจตคติ สุนิสัย และพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุตร

นอกจากนี้ สื่อการสอน วัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับบทเรียน สถานที่ทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ตลอดจนบุคลากรทุกคนในโรงเรียนล้วนมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อการเรียนการสอน การสร้างบรรยากาศให้เกิดความรัก ความไว้วางใจ ศรัทธา เชื่อมั่น จำเป็นต้องประสานและร่วมมือกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในลักษณะบูรณาการ เชื่อมโยงสู่การปฏิบัติในชีวิต

3.2.4 การจัดสิ่งแวดล้อมและการสร้างบรรยากาศในการเรียนรู้

ดังได้กล่าวแล้วว่าสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทั้งในและนอกห้องเรียน มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้อง การปลูกฝังเจตคติและค่านิยมที่ดีงาม ตลอดจนลักษณะที่พึงประสงค์ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน

โรงเรียนจึงควรจัดบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการจัดการเรียนการสอน ด้วยการจัดสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ดังต่อไปนี้

1) การจัดห้องเรียนสำหรับเด็กปฐมวัย

เด็กจะเรียนจากประสบการณ์ตรง และจากการที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับวัตถุสิ่งของ กิจกรรม และผู้คนที่อยู่ในสภาพแวดล้อม ดังนั้นเด็กจึงต้องการห้องเรียนที่เต็มไปด้วยวัตถุ กิจกรรมและผู้คน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อการส่งเสริมพัฒนาการของเด็ก

เนื่องจากสภาพภายในห้องเรียนมีอิทธิพลต่อตัวเด็กโดยตรง การจัดห้องเรียนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งการจัดวัสดุอุปกรณ์ในลักษณะที่ส่งเสริมประสบการณ์ให้แก่เด็ก ตลอดจนการจัดบรรยากาศในห้องเรียนที่สอดคล้องกับลักษณะของการจัดห้อง และเป้าหมายของสถานศึกษาที่ทำให้เด็กเกิดความรู้สึกสบายใจ และมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุและบุคคล เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ

สำหรับแนวทางในการจัดเนื้อที่และสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียนของเด็กปฐมวัย มีดังต่อไปนี้

1.1 การจัดห้องต้องตอบสนองต่อปรัชญาของสถานศึกษา ที่นำมาสู่การกำหนดจุดมุ่งหมายของสถานศึกษา เช่น จุดมุ่งหมายที่ต้องการให้เด็กเป็นผู้รู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง มีทักษะในการช่วยตนเอง มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเอง มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและเน้นการให้เด็กเป็นผู้ริเริ่มในการทำกิจกรรมมากกว่าการที่ครูเป็นผู้ริเริ่ม

1.2 การคำนึงถึงระดับอายุ และพัฒนาการของเด็กในช่วงอายุนั้น ๆ รวมทั้งระดับขั้นของพัฒนาการที่เพิ่มขึ้นในแต่ละชั้นด้วย เพราะจะนำมาสู่การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียน เด็กเล็ก ๆ ต้องการห้องเรียนที่มีเนื้อที่สำหรับการพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ แต่ถ้าเป็นเด็กที่โตกว่าจะต้องการกิจกรรมที่หลากหลาย มีกิจกรรมให้เลือกทำได้ กิจกรรมต่าง ๆ จะต้องกว้างขวางและซับซ้อนมากขึ้น ขณะเดียวกันกิจกรรมเหล่านั้นจะต้องส่งเสริมให้เด็กได้มีการเล่นทางสังคมกับกลุ่มให้มากขึ้น

1.3 การจัดสภาพแวดล้อมนั้น นอกจากจะส่งเสริมด้านพัฒนาการและการเรียนรู้ให้แก่เด็กแล้ว จะต้องเน้นในเรื่องของความสวยงามควบคู่ไปด้วย โดยการจัดเครื่องเรือนให้วางดูเป็นระเบียบเรียบร้อย มีการใช้สีและพื้นผิวมาช่วยในการตกแต่ง นำผลงานศิลปะของเด็กมาติดตั้งแสดง มีต้นไม้และดอกไม้ตกแต่งเพิ่มเติมให้ห้องสวยงามและสดชื่น

1.4 ถ้าหากต้องการฝึกให้เด็กรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง การจัดสภาพแวดล้อมต้องเอื้อ

ต่อจุดมุ่งหมายนี้ด้วย โดยจะต้องจัดวัสดุอุปกรณ์ให้พอเพียง และอยู่ในที่ที่ เด็กสามารถหยิบมาใช้และเก็บได้เอง

1.5 ถ้าต้องให้เด็กมีทักษะในการช่วยเหลือตนเอง ห้องน้ำ ห้องส้วมต้องสะอาด มีที่เก็บของส่วนตัว และมีวัตถุของเล่นที่ฝึกให้เด็กได้พัฒนาไปสู่การช่วยตนเอง

1.6 ถ้าต้องการพัฒนาให้เด็กมีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองจะต้องจัดที่让孩子ได้เก็บผลงานตนเอง และจัดแสดงผลงานของเด็ก

1.7 ถ้าต้องการพัฒนาทักษะทางสังคม ความรู้สึกเป็นมิตรต่อผู้อื่น การจัดสภาพแวดล้อมจึงควรอยู่ในรูปของการให้เด็กได้ทำงาน และเล่นเป็นกลุ่มเล็ก ๆ วัสดุอุปกรณ์และพื้นที่ต้องมีพอเพียงกับผู้เล่นกิจกรรมนั้น ๆ ต้องไม่ทำให้เด็กเกิดการปะทะหรือถูกรบกวนจากกิจกรรมอื่น ๆ

1.8 ถ้าต้องการให้เด็กได้มีโอกาสคิดและตัดสินใจ ควรมีโอกาสให้มากพอที่เด็กตัดสินใจได้โดยตรง

1.9 บางเวลาเด็กอาจต้องการอยู่ตามลำพัง อาจต้องจัดที่เงียบ ๆ ไว้ตอบสนองความต้องการดังกล่าวนี้ เช่น ที่มุมหนังสือ หรือจัดเป็นมุมที่เป็นเก้าอี้โยก หรือปูพรม และมีหมอนวางไว้

1.10 การมีที่ที่มอดุนุ่ม (soft) เพื่อให้รู้สึกอบอุ่น ให้เด็กได้ซุก ได้กิ้งเกลือก

1.11 การจัดสภาพแวดล้อมจะต้องส่งเสริมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นแก่เด็ก ฉะนั้นทุกมุมจะต้องจัดอย่างดีและต้องจัดอย่างสอดคล้องกับจุด มุ่งหมายนั้น ๆ วัสดุอุปกรณ์ เนื้อที่ และที่เก็บของจะต้องเหมาะสมสอดคล้องกัน

1.12 เส้นทางเดินไปสู่มุมการเรียนรู้ต่างๆ จะต้องสะดวก และไม่ยุ่งยากที่จะเข้าไปเล่น

1.13 เส้นทางเดินในห้องจะต้องเป็นเส้นทางที่จัดไว้สำหรับการนำไปสู่การทำกิจกรรมต่าง ๆ และจะไม่ใช่เส้นทางผ่านที่จะเข้าออกไปรบกวนกิจกรรมอื่น

1.14 ประตูและทางเข้าออกจะต้องสะดวก ไม่มีสิ่งกีดขวางทางเข้าออก

1.15 กิจกรรมที่สงบควรจัดกลุ่มไว้ใกล้ๆ กัน และกิจกรรมที่อีกที่ก หรือมีเสียงดังควรอยู่ห่างออกไป เช่น มุมบล็อกควรอยู่ห่างจากมุมหนังสือ

1.16 การจัดกลุ่มมุมการเรียนรู้ที่มีลักษณะต่อเนื่องกันไว้ใกล้ ๆ กัน เช่น มุมบล็อกจะอยู่ใกล้กับมุมบทบาทสมมติได้ ทั้งนี้เด็กจะได้มีโอกาสขยายการเล่นได้กว้างขวางยิ่งขึ้น

1.17 การจัดพื้นที่การเล่นทั้งหมดที่จะให้ได้เล่นคนเดียว เล่นเป็นกลุ่มย่อย และกลุ่มใหญ่ โดยการจัดมุมให้มีขนาดต่างกันออกไป

1.18 มุมบางมุมต้องการเนื้อที่ในการเล่นกว้างขวางว่ามุมอื่น ๆ เช่น มุมบล็อก บางครั้งเด็กมีแนวความคิดที่จะสร้างเรื่องต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง การเปิดเนื้อที่ให้มากพอจะทำให้เด็กทำตามที่นึกคิดไว้ได้

1.19 ขนาดของมุมการเรียนรู้จะแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรมในแต่ละมุมนั้น ๆ ว่าจะให้เด็กได้เล่นได้คราวละกี่คน และเล่นอย่างไร

1.20 การลดระดับเสียงอีกทีของการเล่นในมุมที่ตั้งให้ลดน้อยลง โดยการปูพรมที่พื้นของบริเวณที่เล่นนั้น เช่น ที่มุมบล็อก เป็นต้น

1.21 กิจกรรมที่เลอะเทอะเปรอะเปื้อน ควรอยู่ใกล้ ๆ อ่างล้างมือ

1.22 กิจกรรมที่ต้องใช้แสงสว่างจัดไว้ใกล้ ๆ หน้าต่าง เพื่อให้ได้แสงสว่างตามธรรมชาติ

1.23 โต๊ะ เก้าอี้ จัดไว้ใกล้ ๆ มุมการเล่นที่ต้องทำที่โต๊ะ เช่น ที่มุมศิลปะ มุมการเล่นสัมผัส อาจเคลื่อนย้ายโต๊ะ เก้าอี้ที่ไม่จำเป็นออกไปไว้ข้างนอกห้อง และนำกลับมาใหม่เมื่อต้องการใช้เพิ่มเติมในภายหลัง

1.24 บางครั้งอาจมีข้อจำกัดเกี่ยวกับพื้นที่ของห้องที่ไม่สามารถจัดมุมการเล่นได้มากพออย่างที่ต้องการ ซึ่งอาจแก้ปัญหาโดยการจัดมุมขนาดใหญ่และมีลักษณะที่มีความสัมพันธ์กันไว้เป็นบริเวณเดียวกัน เช่น บางขณะอาจทำเป็นมุมดนตรี และขณะเดียวกันอาจจัดเป็นพื้นที่สำหรับทำกิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่อื่น ๆ ได้

1.25 มุมกิจกรรมการเรียนรู้บางอย่าง ไม่จำเป็นต้องจัดไว้อย่างตายตัวในห้อง อาจจะนำเข้ามาจัดได้เป็นครั้งคราวตามต้องการหรือตามความเหมาะสมกับประสบการณ์การเรียนรู้ที่วางแผนไว้ในแต่ละครั้งไป เช่น มุมช่างไม้ มุมการประกอบอาหาร มุมดนตรี เป็นต้น

1.26 มุมการเรียนรู้ที่จัดขึ้นจะต้องมีความยืดหยุ่นได้ในแง่ของการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้การเล่นมีความซับซ้อนยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพราะเด็กจะมีวุฒิภาวะเพิ่มขึ้นในแต่ละช่วงอายุ ความสนใจของเด็กก็เปลี่ยนไปด้วย มุมการเรียนรู้จึงต้องเปลี่ยนแปลงไปให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวของเด็ก

1.27 ความปลอดภัยในสภาพแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการจัดสภาพแวดล้อมสำหรับเด็กปฐมวัย

นอกจากนี้ การจัดห้องเรียนระดับปฐมวัยจะต้องจัดให้มีบรรยากาศแห่งการต้อนรับ อบอุ่น สว่างไสว สะอาดตา และเร้าใจเด็กให้เกิดความสนใจต่อสภาพแวดล้อมภายในห้อง ทั้งนี้จะต้องจัดเตรียมวัสดุการศึกษา เครื่องมือเครื่องใช้ อุปกรณ์ต่าง ๆ ที่เหมาะสม สอดคล้องกับความสนใจของเด็ก ขณะเดียวกันสิ่งเหล่านี้จะต้องมีผลต่อการสนับสนุนพัฒนาการของเด็กด้วย และสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ จะต้องพิจารณาถึงจำนวนเด็กกับครู ให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกันด้วย ถ้าจำนวนครูมีสัดส่วนเหมาะสมกับจำนวนเด็ก จะทำให้มีการดูแลและสนับสนุนเด็กให้ใช้กำลังกายต่างๆ อย่างทั่วถึง จะทำให้การจัดสภาพแวดล้อมในห้องเรียนบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (วัฒนา ปุญญฤทธิ์, 2541)

เมื่อห้องเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม มีบรรยากาศเอื้อต่อการเรียนรู้ มีวัสดุอุปกรณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการ วิธีการจัดการของครูมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะสามารถช่วยให้การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนประสบความสำเร็จ นักเรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ แต่เนื่องจากนักเรียน มีความแตกต่างหลากหลาย ช่วงความสนใจระยะสั้น ฉะนั้นการเตรียมการของครูจึงควรมุ่งเน้นที่การป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในชั้นเรียนขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.4 การจัดการในการป้องกันปัญหา (PREVENTING MANAGEMENT PROBLEMS)

McQueen (1992) กล่าวถึง การจัดการชั้นเรียนให้มีประสิทธิภาพว่า ประการที่หนึ่ง ครูจะต้องยอมรับเด็ก และเป็นที่เคารพของเด็ก ประการที่สอง มีความเชื่อมั่นและเด็กมีความเชื่อถือนใจได้ ฟังพาได้ ประการที่สาม แสดงความรับผิดชอบการเรียนรู้ของเด็ก ประการที่สี่ จัดการเรียนรู้อย่างมีคุณค่าและสนุกสนานตรงกับความต้องการของเด็ก ประการที่ห้า เป็นแบบอย่างในการประพฤติปฏิบัติตัวของเด็กในห้องเรียน

คุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็นในการจัดการชั้นเรียนให้ประสบความสำเร็จและมีระเบียบ แต่บางครั้งอาจไม่เพียงพอ สิ่งที่มีอิทธิพลยิ่งกว่า ก็คือ การอยู่ร่วมกัน ความปลอดภัย การสร้างจุดสนใจ และการสร้างคุณค่าของตัวเอง ไม่ใช่การเล่าเรียน และการเรียนรู้ ครูมักจะควบคุมคุณลักษณะตามธรรมชาติส่วนบุคคลของเด็ก และเรียกร้องให้เด็กเงี่ยบ ให้ความสนใจ ให้ความร่วมมือ และเอาใจใส่ แต่บางครั้งเด็กก็ยังคงเป็นเด็กปฏิบัติตามพื้นฐานที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวและวุฒิภาวะ การที่มีสภาวะที่เด็กไม่สุภาพเรียบร้อย ไม่เคารพยำเกรง ขัดแย้ง ไม่กระตือรือร้น และไม่รอบคอบกับครู นักเรียนบางคน อาจจะทดสอบพลังอำนาจของครูก็ได้ ด้วยเหตุนี้ ครูซึ่งจะเป็นผู้ซึ่งจะเป็นผู้สามารถจัดการชั้นเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะต้องสร้างแบบอย่าง ของเจตคติที่พึงปรารถนาให้มากกว่านี้

การสำรวจโดยนักวิจัยหลาย ๆ คน (McQueen, 1992) ได้แสดงให้เห็นว่า ความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญของการจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ คือ ครูซึ่งสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีพฤติกรรมในการป้องกันการแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของเด็กมากกว่า พวกเขายอมรับว่า ปัจจัยของการจัดการให้ประสบความสำเร็จ คือ การป้องกัน และการวางแผน จะป้องกันปัญหาก่อนที่ปัญหาจะเกิดขึ้น

ในการศึกษานี้ มุ่งสนใจไปที่ พฤติกรรมของครู การวิจัยพบว่า สิ่งที่สนับสนุนการป้องกันพฤติกรรมไม่เหมาะสม คือ การวางแผนการจัดการชั้นเรียนและการกระตุ้นความสนใจของเด็กในการเรียนรู้

3.4.1 การวางแผน การจัดการชั้นเรียน (Planning for Managing Classrooms)

เมื่อครูวางแผนการสอน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ทั้งระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแผนระยะยาวอาจเป็น รายสัปดาห์ รายเดือน หรือ รายปี แผนระยะสั้นอาจเป็นรายวัน ซึ่งแต่ละชั้นนำเอาเป้าหมายในระยะยาวมาทำให้เกิดเป็นผลสำเร็จ เป้าหมายทั้งระยะสั้นและระยะยาวจะต้องได้รับการพัฒนาเพื่อชั้นเรียนทั้งชั้น และสำหรับนักเรียนรายบุคคล และรายกลุ่ม ซึ่งอาจจำเป็นต้องแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

เมื่อครูวางแผน เตรียมการสอนตามเป้าหมายทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สำหรับรายกลุ่มและรายบุคคล นักการจัดการที่มีประสิทธิภาพในการวางแผนการจัดการชั้นเรียน เขาจะมีวิสัยทัศน์มองเห็นบรรยากาศในห้องเรียนตามแบบที่เขาต้องการจะพัฒนาให้เกิดขึ้น และเขาได้ตั้งเป้าหมายทั้งระยะยาว และระยะสั้นเพื่อเด็กทั้งกลุ่มและรายบุคคลไว้เพื่อความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายตามที่คาดไว้ ครูมักจะหวังว่าห้องเรียนจะต้องดี เราผ่านถึงห้องเรียนที่เด็กทุกคนเชื่อฟัง ทำตามคำสั่งสอน และสนุกสนานกับการเรียนรู้ แต่เรามีการวางแผนเพียงเล็กน้อย ถ้าเช่นนั้นความสำเร็จ การเชื่อฟัง การเรียนรู้ การปฏิบัติตาม เป็นสิ่งสำคัญ

ครูซึ่งเป็นผู้จัดการที่มีประสิทธิภาพ จะเข้าใจ และรู้บริบทในการสอนอย่างชัดเจน มั่นยำ ถ้าครูไม่ได้วางแผนไว้ เพื่อป้องกัน และจัดการปัญหา อาจพบปัญหาหลากหลายในชั้นเรียน ครูจึงควรต้อง

- 1) เห็นถึงความสำคัญของการวางแผนการจัดการชั้นเรียนและระเบียบวินัย
- 2) สามารถที่จะวางแผนในการจัดการชั้นเรียนได้
- 3) สามารถใช้เทคนิคที่ประสบความสำเร็จ เพื่อป้องกันปัญหาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ครูที่เตรียมการและจะเริ่มต้น ต้อง

- 3.1) พัฒนาและวางรูปแบบการจัดห้องเรียน เพื่อป้องกันปัญหาการจัดการและระเบียบวินัย
- 3.2) วางแผนการใช้อุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3.3) กำหนดบทบาทหน้าที่ ระเบียบวิธีที่เหมาะสมและชัดเจน
- 3.4) พัฒนาแผนสำหรับการสอน บทบาท และระเบียบ
- 3.5) สื่อให้ทราบถึงบทบาท จุดมุ่งหมาย ความคาดหวัง ผลลัพธ์ของการกระทำ

อย่างเป็นระบบ และอย่างมีประสิทธิภาพ

- 3.6) ใช้ประโยชน์จากทุกแหล่งที่มาของข้อมูล เพื่อรู้จักเด็กให้มากขึ้น
- 3.7) เรียนรู้ การใช้ความรอบรู้

- 3.8) ทำรายการและรายละเอียด ลักษณะของการจัดชั้นเรียน ที่สามารถวางแผนได้
 3.9) วางแผนสำหรับการป้องกันปัญหา ทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม

3.4.2 การจัดชั้นเรียน (Organizing the Classroom)

การเริ่มต้นที่ดี เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างรูปแบบของห้องเรียนตามที่ครูเห็นว่าควรจะเป็นไปได้ บรรยากาศในชั้นเรียน ตั้งแต่วันแรกและสัปดาห์แรกของโรงเรียนจะส่งผลถึงบรรยากาศตลอดทั้งปี ครูนักจัดการที่ดี รู้วิธีการที่ประสบความสำเร็จ คือการป้องกันปัญหา และเขาได้ตระหนักถึงความสำเร็จในการป้องกันปัญหาที่มาจาก การวางแผนอย่างระมัดระวังและเป็นระบบ ก่อนที่เด็กจะมาถึงในทุก ๆ วันแรก เขามีแผนที่จะเริ่มต้นไว้เรียบร้อยแล้ว (Emmer, Evertson, and Anderson :1980 อ้างถึงใน McQueen,1992) หนึ่งในวิธีการสำคัญประการแรก ที่นักจัดการที่ดีทำก่อนที่จะเปิดเรียน คือการวางแผนห้องเรียนไว้เรียบร้อยแล้ว และใช้วัสดุอุปกรณ์อย่างมีประสิทธิภาพ

ทุกสิ่งทุกอย่างในห้องเรียนซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมมีผลต่อ การกระตุ้นให้เด็กทำในสิ่งที่ดี บางอย่างชักจูงให้เด็กไม่เอาจริงเอาจัง และไม่สนใจงานของพวกเขา ครูซึ่งเป็นผู้มองการณ์ไกล เป็นนักจัดการห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ เป็นที่ชื่นชอบของเด็กนักเรียน คือผู้ที่มีระเบียบวินัย วางแผนเพื่อพัฒนารูปแบบของสภาพแวดล้อมเพื่อทำให้เป้าหมายประสบความสำเร็จ

สิ่งที่มีอิทธิพลสูง แต่มักถูกมองข้ามและคิดไม่ถึง ที่ส่งผลต่อบรรยากาศของห้องเรียน คือการจัดเตรียมที่นั่ง เก้าอี้และโต๊ะของนักเรียน ควรถูกจัดเตรียมไว้ โดยทั้งที่ครูและนักเรียนสามารถจะเคลื่อนย้ายได้โดยสะดวก ครูควรจะสามารถมองเห็นหน้านักเรียนทุกคน นักเรียนทุกคนสามารถเห็นครูได้ กระดานดำ แผนที่ จาก และอุปกรณ์ การสอนอื่น ๆ ควรปราศจากการยึดติดกับที่ หรือสามารถเคลื่อนย้ายได้ รูปแบบการจัดแบบหนึ่งที่พบสิ่งที่ปฏิบัติกันมา เรื่อง แถวของที่นั่ง กับพื้นที่ทางเดินระหว่างแต่ละแถว และแต่ละที่นั่ง

รูปแบบที่นั่งที่พบโดยทั่วไปในโรงเรียนประถม คือโต๊ะของนักเรียนที่จัดเป็นกลุ่ม 2,4 หรือ 6 คน การทำเช่นนี้อาจเป็นไปได้ที่นักเรียนทั้งหมดจะไม่เห็นหน้าของครูในบางเวลา การจัดในรูปแบบนี้ ควรจะถูกใช้สำหรับการทำงานกลุ่มเล็ก ๆ ด้วยกัน อย่างไรก็ตามการสอนทั้งกลุ่มควรเป็นแบบการมีปฏิสัมพันธ์กัน เจริญหน้ากัน นักเรียนซึ่งนั่งหลังห้อง ขณะเรียนอาจไม่สนใจ และก่อกวน และครูอาจไม่เห็นเขาได้ ห้องเรียนทั้งหมดอาจไม่ใหญ่พอที่ครูจะมีอิสระในการจัดที่นั่งตามความคิด ในกรณีเช่นนี้ครูควรทดลอง เลือกรวมวิธีที่หลากหลาย แล้วเลือกวิธีที่ ครูคิดว่าเหมาะสมกับเป้าหมายของการสอน การจัดการและระเบียบวินัย

การวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วนของรูปแบบการสัญจร ห้องน้ำ อุปกรณ์และสิ่งของที่จำเป็นในห้องเรียนจะช่วยให้ครู คาดการณ์ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ ตัวอย่าง เช่น ที่เหลาดินสอที่ถูกส่งต่อไป

ตามโต๊ะนักเรียน อาจใช้เวลามากในการเหลาดินสอ และดูแลการเหลามากกว่าอยู่บนโต๊ะ สิ่งนี้อาจทำให้เกิดความวุ่นวายอื่น ๆ คือ ที่ดื่ม น้ำ ห้องน้ำ การแสดงผลงาน การจัดวางอุปกรณ์ และการใช้อุปกรณ์ และอื่น ๆ

นอกจากการจัดเตรียมที่นั่ง ผู้จัดการที่ดี วางแผนสำหรับการจัดเก็บและวางหนังสือและอุปกรณ์อื่น ๆ ให้หยิบได้ง่าย ในชั้นเรียนระดับต้น ๆ กระดาษ ดินสอ และอุปกรณ์ศิลปะ มักถูกจัดเตรียมไว้โดยโรงเรียน พัสตุเหล่านี้ควรถูกจัดไว้ในที่ที่มีการสัญจรน้อย และคับแคบ และในที่ที่พวกเขาเอื้อมหยิบได้ง่าย ถ้าอุปกรณ์เป็นตำราเรียนหรือสมุดงานที่ต้องใช้ ตรวจสอบให้แน่ใจว่ามีเพียงพอสำหรับนักเรียนทุกคน การวางแผนของคุณควรรวมถึงการพัฒนาและการเทียบเคียง เนื้อหาของหนังสือที่มีเรื่องราวใกล้เคียงกัน มีเหตุผลสอดคล้องกัน และเป็นสิ่งจำเป็นที่จะเริ่มต้นการสอนได้ทันที และเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดในวันแรกของการเปิดเรียน ควรมีการจัดเตรียมห้องสำหรับนักเรียนด้วยการจัดแสดงป้ายประกาศ รูปภาพ และสิ่งที่ดึงดูดความสนใจของนักเรียน สิ่งที่น่าทึ่งในในห้องเรียนจะสร้างความเข้าใจ ของเด็กและบรรยากาศในชั้นเรียนตามที่ต้องการจะพัฒนาให้เป็นไป ซึ่งจะสื่อให้เห็นถึงความเป็นระเบียบ หรือไม่เป็นระเบียบ ความกระตือรือร้นหรือความเบื่อหน่าย น่าสนใจหรือเฉยเมย ตามความจริง มันสื่อถึงภาพของครูที่สอนไปตามธรรมชาติ และบทบาทของครูเช่นเดียวกับการรับรู้ของนักเรียนและการแสดงบทบาทของเขา

ครูจะต้องวางแผนและสร้างบรรยากาศของห้องเรียนอย่างที่เขาวางแผนหลักสูตรและยุทธวิธีการสอนตามหลักวิชาการ นักจัดการที่มีประสิทธิภาพทั้งในระดับประถมและมัธยม จะต้องมองเห็นภาพ ภูมิภาคของบรรยากาศของห้องเรียนที่พวกเขาต้องการออก และสามารถกำหนดเป้าหมายไว้ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ที่จะทำให้ประสบความสำเร็จ เขาจะวางแผนการจัดที่นั่งและระเบียบปฏิบัติในการใช้อุปกรณ์ ที่จะป็นข้อปฏิบัติที่ดีที่สุดตามที่คาดหวังไว้ นักจัดการที่ดีรู้ว่าการวางแผนการเริ่มต้นที่ดีจะขจัดสิ่งที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด พวกเขาพยายามที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งที่เกิดขึ้นโดยบังเอิญ

ก่อนเปิดเรียนครูควรจัดห้องเรียนและวิธีการใช้อุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพเหมาะสม คือ

- 1) ครูควรเห็นนักเรียนทุกคนจากทุก ๆ บริเวณในห้องเรียน
- 2) ครูสามารถเดินไปได้รอบและระหว่างที่นั่งของนักเรียน
- 3) เด็กทุกคนมองเห็นครู
- 4) กิจวัตรปกติ ควรปฏิบัติได้โดยครูไม่ต้องช่วย
- 5) หนังสือและวัสดุอุปกรณ์ หยิบใช้ได้ง่าย

3.4.3 การสร้างกฎ (Establishing Role and Procedures)

กลุ่มคน การรวมกัน กลุ่มเฉพาะกิจ และนักเรียนในชั้นเรียน ล้วนต้องการกฎ ระเบียบ แนวการประพฤติปฏิบัติ เพื่อการปฏิบัติตาม และเพื่อความเรียบร้อย กฎ ให้มาตรฐานสำหรับกลุ่มหรือ การประพฤติของกลุ่มคน ระเบียบให้รายละเอียดและการตีความที่จะบอกพวกเขาถึงวิธีแสดงออกตาม กฎ กฎของห้องเรียน เป็นสิ่งจำเป็น เพื่อให้การสอนการเรียนรู้และการให้การศึกษาแก่เด็กมีคุณค่าใน ตัวเอง สำหรับนักการจัดการที่มีความสำเร็จ จะคิดการณ์ล่วงหน้าและเห็นถึงความจำเป็นของความเป็น ระเบียบของพฤติกรรมของนักเรียน เขาพัฒนาและสอนกฎและวิธีปฏิบัติที่เฉพาะอย่างเหมาะสม

ความรับผิดชอบในการสร้างกฎขึ้นอยู่กับครู ครูบางคนให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสร้าง กฎด้วย บางคนพัฒนากฎอย่างอิสระ ครูส่วนใหญ่สร้างกฎอย่างน้อยที่สุดด้วยพวกเขาเอง และผู้จัดการ ที่ได้ผลดี ทำก่อนหน้าที่จะเริ่มมีปีการศึกษาใหม่

จุดเริ่มต้นของกฎคือ วิสัยทัศน์ของครูเกี่ยวกับรูปแบบของห้องเรียนที่พวกเขาต้องการ สร้างขึ้น เป็นที่ทราบดีอยู่แล้วว่าครูมีความเชื่อที่แตกต่างกันเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ที่ประกอบด้วย สภาพแวดล้อมของห้องเรียนที่สมบูรณ์ และวิธีการที่ครูควรมีปฏิสัมพันธ์กับเด็ก กฎที่สร้างขึ้น จะ สะท้อน ความหลากหลายในความคิดของครูและในสิ่งที่จำเป็นของกฎ รูปแบบพฤติกรรมของครูประถม ก็จะไม่แตกต่างจากครูมัธยม มาตรฐานในเมืองจะแตกต่างจากชานเมือง และมาตรฐานพฤติกรรมในห้อง วิทยาศาสตร์ก็มักจะแตกต่างจากห้องเรียนศิลปะ กฎที่พัฒนาโดยครู ไม่ใช่การให้ตัวอย่างของกฎที่ สมบูรณ์แต่เป็นการยกตัวอย่างของความหลากหลาย ของความคาดหวังของครูที่มีต่อเด็ก โดยไม่คำนึง ถึง การมองเรื่องพัฒนาการเด็กของครู รูปแบบของบรรยากาศในชั้นเรียนตามที่ครูเห็นว่าควรจะเป็นไป พัฒนาการหรืออายุ และสภาพเศรษฐกิจสังคมของเด็ก กฎเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับประเภทของพฤติกรรม ที่ต้องการให้เป็นระเบียบ เช่น เงื่อนไขการทำงาน การใช้อุปกรณ์และสิ่งอำนวยความสะดวก การฟัง และการอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม

จุดมุ่งหมายของกฎ คือ การดำเนินการเรียนการสอนที่เป็นได้ ด้วยสภาพของร่างกาย และจิตใจที่ปลอดภัยในสภาพแวดล้อม กฎระเบียบควรอำนวยความสะดวกให้การจัดการห้องเรียนได้ผลและมีประ สิทธิภาพ เมื่อกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมได้รับการยอมรับจากนักเรียน และยึดถือปฏิบัติอย่างตรงกัน การ ปฏิบัติกิจกรรมเป็นไปตามปกติ การอยู่เป็นกลุ่มสามารถดูแลตนเองได้ และให้อิสระกับครูที่ทำการสอน และนักเรียนที่จะเรียนรู้

เราควรหลีกเลี่ยงการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสม กฎเกณฑ์ที่ไม่เหมาะสมไม่ควรใช้ เพราะกฎเกณฑ์ที่ไม่ดี จะสร้างปัญหาการจัดการและระเบียบวินัยที่ร้ายแรง วิธีที่ดีในการทดสอบกฎ คือ การถาม "มันมีเหตุผล ความยุติธรรมพอกับเด็กที่จะต้องพบกับความต้องการเช่นนี้ไหม ? " ตัวอย่างเช่น

ในการปฏิบัติตามกฎมีเหตุผลใหม่ จะมีความเจียบอย่างแท้จริงและไม่มีใครเคลื่อนที่ในห้อง โดยปราศจากการได้รับอนุญาตจากครู จะเห็นได้ว่าเป็นสิ่งที่ต้องให้ครูตัดสินใจตลอดเวลาว่าใครสามารถลุกจากที่ได้ ใครสามารถพูดได้ และเขาเห็นด้วยที่จะยินยอม อนุญาตในห้องเรียนที่มีจำนวนนักเรียน 30 คน ซึ่งต้องการใช้ห้องน้ำ อุปกรณ์และขอความช่วยเหลือ ครูได้รับคำขอร้องที่ท่วมท้นและจะต้องใช้เวลาที่มีค่ามากปฏิบัติตามอย่างสมบูรณ์ กฎเกณฑ์จะต้องไม่ยากที่จะปฏิบัติตาม แต่ต้องไม่มีเหตุผลที่เกี่ยวข้องกับระดับพัฒนาการของเด็ก กฎไม่ใช่ความมีเหตุผล ถ้าเขาไม่นำไปสู่การพิจารณาถึงระยะเวลาที่เด็กสามารถฟังได้ การทำงานอิสระ การให้ความเอาใจใส่ ความเข้าใจผลของการเชื่อฟัง การไม่เชื่อฟัง ครูควรจะรู้เรื่อง และเข้าใจลำดับขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กของ Piaget และคนอื่น ๆ ซึ่งลำดับขั้นของพัฒนาการ ซึ่งจะนำมาใช้ในการสร้างกฎ

นอกจากความเหมาะสมกับพัฒนาการแล้ว กฎระเบียบจะต้องง่ายและชัดเจน มีการเขียนไว้และยึดหยุ่นได้ มีข้อโต้แย้งที่ว่าไม่สามารถจะเขียนกฎได้ทุกอย่าง และอย่างไรก็ตามมันจะดีกว่าการบอกกฎด้วยปากเปล่า เพราะถ้านักเรียนไม่มาเขาจะไม่ได้ยินกฎเกณฑ์ที่ครูบอกและไม่เข้าใจ และบางครั้งกฎอาจจะมีอยู่เฉพาะในความคิดของครูเท่านั้น

สิ่งที่ควรคำนึงถึงในการสร้างกฎระเบียบในห้องเรียน

1. กฎระเบียบควรมีไว้ ณ ที่ใดที่หนึ่งของห้องเรียน นักเรียนที่โตอาจมีการคัดลอกส่งผู้ปกครอง รูปแบบที่เริ่มต้นใช้กฎจะมีผลต่อความสำเร็จสูง ตัวอย่าง ของการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพ

- 1.1) ขออนุญาตก่อนใช้ของอื่น
- 1.2) แบ่งอุปกรณ์กันใช้
- 1.3) รอให้คนอื่นพูดจบก่อนแล้วจึงพูดต่อ
- 1.4) ร่วมกิจกรรมของชั้นเรียน
- 1.5) ดูแลมือและเท้าของตนเอง

2. กฎ ข้อตกลง ควรจะต้องชัดเจนและเป็นภาษาสมบูรณ์เข้าใจง่าย ทั้งกฎ ข้อตกลงทั่วไปและเฉพาะกาล ควรสั้นง่าย เช่น

- 2.1) นักเรียนควรใส่ใจที่จะฟัง จดจำสิ่งที่เพื่อน ครู ผู้พูด ผู้บริหาร หรือคนอื่นที่กำลังพูด
- 2.2) ฟังเมื่อผู้อื่นกำลังพูด

จากตัวอย่าง ประโยคแรกยากเกินไป ประโยคที่สอง สั้นและเข้าใจง่าย จะง่ายต่อการจำ

3. ประโยคในทางบวกและประโยคในทางลบ พฤติกรรมบางอย่างอาจต้องใช้วิธีทางลบจึงจะได้ผล กฎระเบียบที่เป็นไปในทางบวก ก็จะสามารถให้อำนาจ ของการแนะนำ ไปในทางบวกได้ ดังเช่น ประโยคแรกเป็นประโยคในทางลบ ประโยค 2 เป็นประโยคทางบวก

- 3.1) อย่าวิ่งในห้องประชุม
- 3.2) เดินในห้องประชุม
4. ประโยคที่เขียนควรให้ยืดหยุ่นได้ กฎที่เคร่งครัดและตึงเกินไปอาจสร้างปัญหาได้มากกว่าการแก้ปัญหา เช่น
 - 4.1) ต้องไม่ส่งงานช้า
 - 4.2) จะต้องได้รับอนุญาตก่อนลุกจากที่นั่ง
 - 4.3) ต้องไม่มีใครพูดระหว่างอาหารกลางวัน เป็นต้น
5. กฎระเบียบควรจะพัฒนาและเขียนขึ้นอย่างเหมาะสม ควรจะเป็น
 - 5.1) ควรจะเป็นสิ่งที่จำเป็น
 - 5.2) เป็นสิ่งที่มีเหตุผล
 - 5.3) ตรงกับระดับพัฒนาการทางสติปัญญาและจริยธรรมของเด็ก
 - 5.4) มีความสมบูรณ์และชัดเจน
 - 5.5) มีความยืดหยุ่น
 - 5.6) เป็นวิธีการทางบวก
 - 5.7) มีการเขียนไว้ชัดเจน เป็นลายลักษณ์อักษร
6. แนวปฏิบัติในการใช้กฎ
 - 6.1) กำหนดกฎ ระเบียบก่อนหรือตั้งแต่เริ่มเปิดเรียน
 - 6.2) มีการประกาศให้ทราบ
 - 6.3) ให้นักเรียนคัดลอกกฎระเบียบ
 - 6.4) มีกฎ ระเบียบให้น้อยข้อ
 - 6.5) สร้างผลลัพธ์ ทำให้เป็นที่ยอมรับ
 - 6.6) สอนกฎ ระเบียบ

3.4.4 การสอนกฎระเบียบ (Teaching Rules and Procedures)

การสอนกฎ ระเบียบครูควรมีการวางแผนและสอนกฎระเบียบอย่างมีระบบ ชั้นแรกในการสอนกฎระเบียบ คือการเสนอกฎระเบียบในชั้นเรียน โดยคำนึงถึง ความแตกต่างของอายุเด็ก ระดับความเข้าใจในคำศัพท์ พื้นฐานทางวัฒนธรรม ซึ่งจะส่งผลต่อความเข้าใจและการตีความของกฎ ครูจะต้องอธิบายศัพท์และยกตัวอย่างของพฤติกรรมให้เด็กเข้าใจโดยง่าย ชั้นต่อมา คือการอธิบายเหตุผลของกฎระเบียบ นักเรียนจะต้องรู้ว่ากฎระเบียบมีความจำเป็นอย่างไร เมื่อเขาเห็นด้วยและยอมรับ และนำไปปฏิบัติ

วิธีการสอน

- 1) เสนอกฎระเบียบ
- 2) อภิปรายเหตุผล
- 3) ให้ตัวอย่างและทดสอบ
- 4) บอกผลของการไม่ปฏิบัติตาม

3.4.5 การรู้จักนักเรียน (Getting to Know Student)

ในการเปิดเรียนวันแรก มีความสำคัญมากในการสร้างกฎระเบียบ และบรรยากาศของห้องเรียน และสำคัญมากที่จะเรียนรู้ทุกอย่างเกี่ยวกับตัวเด็ก จุดแรกควรเรียนรู้จักชื่อของเด็กให้เร็วที่สุดเท่าที่เป็นไปได้ ถ้าครูสอนเด็ก ครูควรให้เด็กติดป้ายชื่อไว้ที่โต๊ะของเด็กแต่ละคน ไม่เพียงจะช่วยให้คุณรู้จักเด็กเท่านั้น แต่จะช่วยให้เด็กจำชื่อของพวกเขาเองได้อีกด้วย

วิธีที่ช่วยให้ครูรู้จักเด็ก

- 1) มีอารมณ์ขัน หัวเราะเมื่อรู้สึกขำ ตามสถานการณ์
 - 2) กล่าวคำสวัสดิ์กับเด็ก
 - 3) พูดคุยกับเด็กในช่วงเวลาพัก
 - 4) อยู่กับเด็ก เมื่อมีโอกาสที่เหมาะสม
 - 5) บอกเล่าเรื่องราวของตัวเองให้ครูรูปภาพ
 - 6) บอกเล่าถึงสิ่งที่คุณชอบ สถานที่ สี หนังสือ ฯลฯ
 - 7) เล่าประสบการณ์ต่าง ๆ
 - 8) เล่าถึงอดีตในโรงเรียน
 - 9) ข้อสำคัญอย่าเล่ามากเกินไป ซึ่งคุณอาจจะบอกไปเกินกว่าที่เขาต้องการรู้จัก
- ที่มาของข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กซึ่งจะทำให้ครูรู้จักเด็กมากขึ้น
- 1) ตัวเด็ก
 - 2) การสังเกตของครู
 - 3) ครูคนอื่น และเพื่อนของเด็ก
 - 4) พ่อแม่ ผู้ปกครองของเด็ก

ครูควรใช้วิธีที่หลากหลายในการรู้จักและเข้าใจเด็ก เช่น วิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) เดินไป เคลื่อนไประหว่างที่เด็กทำงาน หรือกำลังเล่น
- 2) ให้เด็กได้แลกเปลี่ยนกันบอกความรู้สึกกับบางสิ่งบางอย่าง สิ่งที่น่าสนใจ
- 3) สร้างความอบอุ่น เป็นมิตรระหว่างการสนทนาพูดคุย

- 4) รู้จักกับพ่อแม่และทำงานร่วมกับผู้ปกครอง ช่วยเหลือในสิ่งที่เด็กต้องการ
- 5) วางแผนวิธีสอน ที่เด็กยอมรับ

การสังเกตของครูที่จะช่วยให้ครูรู้จักเด็กมากขึ้น ทำให้ครูรู้ว่า

- 1) ใครเป็นผู้นำ
- 2) ครูต้องคอยให้คำแนะนำช่วยเหลือในสิ่งใดบ้าง
- 3) ใครที่มักทำตามใจตัวเอง
- 4) ใครที่มีท่าทีกำลังจะไม่อยู่นิ่ง
- 5) ใครที่ดูเหมือนจะอยากออกข้างนอก
- 6) ใครที่หมดความสนใจ
- 7) ใครที่ทำงานแยะเป็นประจำ
- 8) ใครที่ทำงานได้ดีเยี่ยมเป็นประจำ
- 9) ลักษณะของครอบครัว บ้าน และประสบการณ์ที่เด็กได้รับ
- 10) ผู้ปกครองของนักเรียนคนใดต้องการให้ครูพูดคุยกับนักเรียน
- 11) ใครสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ง่าย
- 12) ใครต้องการได้รับความสนใจ
- 13) ใครต้องการอยู่คนเดียว
- 14) ใครปฏิบัติตามกฎ
- 15) ใครจำเป็นต้องช่วยเหลือ

3.4.6 การดูแลเอาใจใส่นักเรียน (Caring about Student)

สภาพแวดล้อมในชั้นเรียนที่ครูและนักเรียนเป็นเพื่อนและเป็นมิตรกัน เคารพกัน ฟังและเข้าใจกัน ครูควรสนใจเด็กและเด็กควรจะรู้ว่าครูสนใจเด็ก

พฤติกรรมที่บ่งบอกว่าครูสนใจเด็ก

- 1) ยิ้มให้เด็ก
- 2) สัมผัสด้วยความรู้สึกที่เกิดขึ้นนั้นอย่างเป็นธรรมชาติและห่วงใย
- 3) สบสายตา
- 4) ฟังเด็ก
- 5) เห็นด้วยกับเด็กถ้าเป็นไปได้
- 6) แลกเปลี่ยนความรู้สึกและประสบการณ์
- 7) บอกสิ่งที่คุณคาดหวังและต้องการ

- 8) ให้กำลังใจและให้การสนับสนุน
- 9) ชมเชยเมื่อเห็นสมควร
- 10) ยับยั้งความผิด

3.4.7 การรู้เท่าทันสถานการณ์ (Exhibiting With-it-ness)

ครูที่รู้จักนักเรียน สนใจในสิ่งที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและสามารถคาดการณ์และเดาพฤติกรรมของเด็กได้ คือครูที่มีความรู้รอบ เป็นผู้ช่างสังเกต รู้ คาดการณ์ล่วงหน้าได้ และสื่อสารกับเด็กได้ คือ เขาเป็นศูนย์กลางที่จะรู้ว่าอะไรเกิดขึ้นตรงไหนในห้องเรียน เหมือนสายตาเหยี่ยว (EAGLE EYE) การรู้เท่าทันสถานการณ์ สามารถทำให้ครูคาดการณ์พฤติกรรมของนักเรียนแล้วนำมาวางแผนการป้องกันการประพฤติผิดได้

3.4.8 การเฝ้าดูแล (Monitoring)

การเฝ้าระวังสามารถป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมได้ดีพอกับพฤติกรรมที่เกิดขึ้น ไม่เพียงแต่มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับการป้องกันเท่านั้น แต่สำคัญมากสำหรับการดึงความสนใจให้เด็กเรียนรู้

3.4.9 การสร้างความสนใจ (Getting and Holding Students's Attention)

นักวิจัยพบว่า นักเรียนที่ใช้เวลาส่วนใหญ่ร่วมทำกิจกรรมในการเรียนรู้อย่างไม่อยู่เฉย จะมีพฤติกรรมที่ก่อวณน้อยกว่าปล่อยให้สูญเสียไปเพียงเล็กน้อย หรือไม่สนใจเรียนรู้ แต่สิ่งสำคัญกว่า การเรียนอย่างกระตือรือร้น หรือพฤติกรรมที่เหมาะสมตามความจริงที่เห็นได้ชัด เมื่อกล่าวถึงนักเรียน ครูที่เป็นที่ปรึกษา “ฉันสามารถสอนได้ ถ้าเขาทำตามฉัน” ครูจำนวนมากที่มีนักเรียนก่อวณในชั้น จะไม่สามารถพิสูจน์ความสามารถในการสอนของเขาได้ พวกเขาจะสามารถสอนได้ในชั้นเรียนที่ประสบความสำเร็จในการจัดการพฤติกรรมหรืออยู่ในระเบียบ นักวิจัยและครูที่ประสบความสำเร็จ ครูที่มีประสบการณ์ คิดว่า ห้องเรียนที่มีปัญหาระเบียบวินัย ครูไม่สามารถบังคับใช้กฎและสร้างอำนาจได้ เพราะ ครูล้มเหลวในการดึงดูดความสนใจของเด็ก และสร้างคุณค่าความสำคัญในการสอน

ในห้องเรียนที่มีปัญหาระเบียบวินัย ครูมักมีการวางแผนการเรียนที่ไม่แตกต่างกัน การสนับสนุนให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการเรียนและการประเมินผลการเรียน ในอีกทางหนึ่งงานวิจัยพบตัวการที่บ่งบอกความสำเร็จของผู้จัดการ มองการเรียนรู้เป็นศูนย์กลางและเขาวางแผนการสอนอย่างจริงจัง เขาจริงจังกับการเริ่มต้นสำหรับพฤติกรรมอย่างเหมาะสมของนักเรียน ตามแผนอย่างระมัดระวังและใช้ความสามารถดำเนินบทเรียน พวกเขาเข้าใจว่าเป็นทางที่ดีและเป็นการลงทุนในการ

สอนที่ดีกว่าการลงโทษและการตำหนิเด็ก การจัดการที่ได้ผล ความสำคัญอยู่ที่การปรับ การรวม ความสนใจของเด็ก

วิธีการสร้างความสนใจ

ครูควรได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของการวางแผนสำหรับการเรียนตั้งแต่วันแรกของการเริ่มปีการศึกษา ครูสามารถกำหนดระดับความเข้มข้นของห้องเรียนที่ต้องการได้ โดยการสื่อสารและการเป็นแบบอย่าง การให้การยอมรับเด็ก การเรียนรู้อย่างมีคุณค่า สนุก สม่่าเสมอ ความเชื่อถือ การไว้วางใจ และความรับผิดชอบ การแบบอย่างและการสื่อสารอย่างมีคุณภาพ จะช่วยดึงดูดความสนใจของเด็กที่จะเกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและแน่นอน ซึ่งการวางแผนดังกล่าวต้องทำตั้งแต่วันแรกของการศึกษาปีแรก หรือแม้แต่ทุก 10 นาทีแรกของการเรียนในแต่ละวัน

วิธีที่ครูจะเริ่มต้นบทเรียน ในแต่ละวันมีความสำคัญเช่นเดียวกับการเริ่มต้นวันแรกของปีการศึกษา ครูควรจะสื่อถึงความคาดหวังกับทุก ๆ ช่วงความสนใจของเด็ก ทุกวันและตลอดทั้งบทเรียนดังเช่น ไม่เริ่มการสอนจนกว่าจะได้รับความสนใจจากทุกคน ครูสามารถเพิ่มความสนใจของเด็กโดยการใช้อย่างเหมาะสม เช่น การยกมือ ปรบมือ การเคาะโต๊ะหรือใช้การพูดง่าย ๆ “พวกเราพร้อมที่จะเริ่มหรือยัง ครูจะรอจนกว่านักเรียนจะเงยบ อย่ายพยายามที่จะพูดเสียงดังหรือตะโกนแผดเสียงดังให้ได้ยิน ถ้าเด็กที่มีการตอบซ้ำให้เรียกชื่อ ข้อสังเกตที่ดี มักจะเป็นการถามคำถาม หรือการสำรวจสภาพ นั่นคือเป็นไปตามประเด็นที่น่าสนใจ การอ้างอย่างเป็นธรรมชาติและความน่าสนใจ การอ้างอย่างเป็นธรรมชาติและความน่าสนใจที่เตรียม ช่วยดึงดูดความสนใจของเด็กและมุ่งประเด็นไปถึงบทเรียน

ในห้องเรียนบางครั้ง ครู คือ หลักสำคัญในการกระตุ้น ความสนใจของเด็กในการทำงาน พฤติกรรมการสอนของครูที่หลากหลาย สามารถเพิ่มความสนใจของเด็กได้ ในทางมิติของพฤติกรรมครู อาจจะมีหลากหลายในการใช้เสียง เช่น ดัง ค่อย หรือคุณภาพของเสียง อัตราความเร็ว การแสดงท่าทาง ของร่างกาย ตำแหน่งที่ครูอยู่ในชั้นเรียน มีส่วนช่วยในการสอนบทเรียน การประเมินผล และวิธีการนำเสนอ

แม้ว่าครูจะได้มีการวางแผนบทเรียนและการนำเสนออย่างน่าสนใจ เพื่อให้เด็กทุกคนสนใจที่จะเรียนรู้ ผู้เรียนที่จะสนใจเรียนรู้ตลอดเวลาที่หายาก เด็กที่ให้ความสนใจควรจะได้รับเสริมแรงด้วยบางสิ่งบางอย่าง เช่น การยิ้ม การชม การเรียกชื่อ และการใช้คำพูด บ้อนกลับ(Feedback) เด็กที่มีความสนใจน้อยหรือหมดความสนใจ จำเป็นต้องสอนซ้ำ และการกระตุ้นที่แตกต่างออกไป ควรนำมาใช้ร่วมกัน เมื่อมีปัญหาความไม่สนใจเกิดขึ้น ครูจำเป็นต้องวิเคราะห์พฤติกรรมของนักเรียน ควรแบ่งนักเรียนที่สนใจและไม่สนใจ หลังจากวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดอย่างละเอียด ครูควรสามารถอธิบาย ปัญหา สาเหตุ และวางแผนการแก้ปัญหา

3.4.10 การบริหารเวลา (Utilizing Time)

การสร้างบรรยากาศของห้องเรียน เพื่อสามารถดำเนินกิจการ การเรียนการสอนให้คุ้มค่ากับเวลา นักวิจัยกล่าวว่า ครูซึ่งเป็นนักการจัดการที่ได้ผล จะใช้การแบ่งเวลาสำหรับการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การใช้เวลาในการทำงานของเด็กไม่เพียงแต่เป็นการเพิ่มงาน แต่ยังช่วยลดพฤติกรรมการก่อวิน

ครู นักจัดการที่ได้ผล มองเวลาเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ทุกนาทีและชั่วโมงที่ผ่านมา เขามองเวลา “พวกเรามีเวลาเพียงเล็กน้อยที่จะเรียนรู้ทักษะและข้อมูลข่าวสาร ฉะนั้นจะวางแผนอย่างระมัดระวังและใช้เวลาอย่างคุ้มค่า ในขณะที่คนอื่นหรือครูบางคน มองเวลา “พวกเรามีระยะเวลาที่ยาวนาน เราสามารถทำอะไรได้เต็มทั้งวัน หรือทั้งชั่วโมง

สรุปเราได้เรียนรู้ถึงวิธีการเพิ่มความสนใจของเด็กให้มากที่สุด และมีส่วนในการลดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมให้น้อยลง โดยเฉพาะ คุณได้เรียนรู้ที่จะเพิ่มความสนใจ คุณจำเป็นต้อง

- 1) สร้างและควบคุมความสนใจของเด็ก
 - 2) ใช้เวลาเพื่อการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล
 - 3) คาดหวังกับนักเรียนโดยยึดหลักความเป็นจริง
 - 4) สังเกต ควบคุม ดูแล งานอิสระที่เป็นงานที่เหมาะสมกับระดับของนักเรียน
 - 5) เลือกวิธีการสอนที่สัมพันธ์สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนที่จะทำ
- อย่างต่อเนื่อง
- 6) ให้ข้อมูลป้อนกลับที่เพิ่มความสนใจในงาน
 - 7) เอาใจใส่ กระตือรือร้นกับความร่วมมือของเด็กทุกคน
 - 8) วางแผนเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

วิธีการเพิ่มความสนใจของเด็ก

- 1) เตรียมแผนการอย่างดี บทเรียนที่น่าสนใจ
- 2) เตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการใช้งาน
- 3) ใช้อุปกรณ์ให้เกิดประสิทธิภาพ
- 4) ใช้เทคนิคการสอนที่หลากหลาย
- 5) ทำงานที่เด็กให้ความร่วมมือได้อย่างกว้างขวาง
- 6) มอบงานที่เหมาะสมกับระดับของงานและพฤติกรรมของเด็กเป็นรายบุคคลตาม

ความสนใจ

- 7) ใช้กระดาน ชอล์ก แผนที่ และอุปกรณ์ช่วยสอนอื่น ๆ เสริม

- 8) ดูแลการทำงานของเด็กเพื่อตรวจสอบความเข้าใจ และการทำงาน การประสบความสำเร็จ
- 9) เลือกวิธีสอนที่สอดคล้องกับความสามารถของเด็กที่ต่อเนื่อง
- 10) ให้ความสนใจกับที่นั่งทำงาน
- 11) ให้ข้อมูลป้อนกลับที่สร้างและควบคุมความสนใจของเด็กนักเรียน

ข้อเสนอแนะสำหรับการป้องกันปัญหา

- 1) ให้ความสนใจกับสมาชิกแต่ละคน ทุกคนก่อนจะเข้าสู่บทเรียน
- 2) พูดอธิบายสิ่งที่ถูกต้องกับนักเรียนทั้งชั้น
- 3) ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการอธิบาย ตอบ คำถามก่อนที่จะมีการสรุปผลรวม
- 4) พูดระดับเสียงที่น่าเชื่อถือ
- 5) ทำตามบทเรียน อย่าลดเป้าหมายของบทเรียน
- 6) ใช้ภาษาที่เด็กเข้าใจ
- 7) ตรวจสอบความคิดรวบยอดของเด็กหลังจากที่ได้เรียนไปแล้ว
- 8) ถามคำถามที่ชัดเจน สั้น และรัดกุม
- 9) สอนกิจกรรมรายท่อนที่นักเรียนจำเป็นต้องเตรียมตัวสำหรับห้องเรียนโดยไม่ต้องอาศัยครูใน

สภาพพอใจ

- 10) ให้ข้อมูลป้อนกลับที่เฉพาะพิเศษและเหมาะสมกับข้อคิดเห็นของนักเรียน
- 11) การสอนและวิธีพูดและความเร็วในการพูดและการสอนเด็กเหมาะสมกับความเข้าใจของเด็ก
- 12) ตรวจสอบความเข้าใจและความถูกต้องของงาน ถามคำถามก่อน มีการเรียกชื่อให้เด็กตอบ
- 13) ทำให้งานที่ได้รับมอบหมายอย่างมีคุณค่า และมอบหมายงานที่มีคุณค่า
- 14) ยืนยันให้เด็กรับผิดชอบต่องาน
- 15) ตรวจสอบงานให้ครบถ้วน
- 16) ใช้การพูดแบบผู้ใหญ่ขณะทำการสอน การพูดแบบเด็ก
- 17) ให้คำแนะนำที่ชัดเจน
- 18) รอคอย คาดหวังสิ่งที่ดีจากเด็ก
- 19) วางแผนเฉพาะกาลทั่วไป เมื่อคุณจะสอนวิชาการหรือขอบเขตของพฤติกรรม

3.5 การจัดการในการแก้ไขปัญหา (Resolving Management Problems)

พฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนไม่สามารถทำนายได้ และเปลี่ยนแปลงง่าย ไม่เสมอต้นเสมอปลาย ความต้องการทางสังคมของนักเรียน อิทธิพลจากภายนอก การสร้างเอกลักษณ์เฉพาะตัว

และทำนายได้ง่ายและความถี่ของพฤติกรรม จำเป็นต้องสนใจ ความพยายามทุก ๆ ครั้ง จะทำเพื่อป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม มันยังคงเกิดขึ้นในทุก ๆ ระดับของความไม่สามารถรับมือได้

แม้ว่าจะมีวิธีการป้องกันพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมและส่งเสริมให้เด็กมีวินัยในตนเอง อย่างไรก็ตามตามเด็กก็คือเด็ก และในห้องเรียนส่วนใหญ่เด็กจะประพฤติผิดเป็นครั้งคราว แม้ว่าในห้องเรียนที่มีการจัดการเป็นอย่างดีที่ครูเป็นแบบอย่างที่มีความมั่นใจและสร้างเสริมวินัยในตนเอง ปัญหาเล็กหรือใหญ่สามารถเกิดขึ้นกับนักเรียนเป็นรายบุคคลและแม้จะเป็นนักเรียนทั้งกลุ่ม อย่างไรก็ตาม ปัญหาระเบียบวินัยที่มีอยู่ทั่วไป แสดงให้เห็นถึงความบกพร่องในบรรยากาศของห้องเรียน หรือยุทธวิธีการจัดการ การปฏิบัติประการแรกของครูกับปัญหาระเบียบวินัยและการจัดการ ควรจะต้องประเมิน เจตคติ พฤติกรรม ความต้องการ (มั่นใจ) การสอนและบรรยากาศทั่วไปของเด็ก ยังคงจำได้ ครูหลายคนให้เหตุผลว่าเป็นการจัดการที่ผิดพลาดกับธรรมชาติของเด็ก และล้มเหลวในการดูแลพฤติกรรม และธรรมชาติของเด็ก จุดสำคัญของบทนี้ คือการแก้ปัญหาการจัดการและระเบียบวินัย แต่ผู้นำควรจะต้องคำนึงถึงหลักการป้องกันปัญหาและการสอนวินัยในตนเอง ที่จะแก้ปัญหา ทั้งปัญหาเล็กและใหญ่

เราไม่สามารถจะแบ่งปัญหาว่าเล็กหรือใหญ่ได้ เพราะว่าปัญหาเล็ก ๆ ทั้งหมดก็จะมีศักยภาพทำให้เป็นปัญหาใหญ่ได้ ถ้าไม่ได้รับการแก้ไข ดังเช่นครูบางคนมีปฏิกิริยาตอบกลับมากกับปัญหาเล็กๆ แสดงให้เห็นว่า เขารู้ศักยภาพของพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ที่จะลุกลามและกลายเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นประจำ ตัวอย่างเช่น พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ของนักเรียนคนหนึ่งที่ลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่ ถ้าเด็กคนหนึ่งพูดออกไป ขณะที่กิจกรรมการเรียนการสอนก็ยังคงดำเนินต่อไปได้เรื่อย ๆ แต่ถ้าเด็กหลายคนพากันพูด การเรียนการสอนก็จะเสียไป

มีปัญหามากมายที่พบได้ในห้องเรียนแต่ละระดับ ครูบางคนพยายามที่จะไม่สนใจปัญหา และพยายามที่จะแก้ปัญหา แต่ครูที่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ เชื่อว่าเขาสามารถช่วยเด็กแก้ปัญหาพฤติกรรมเหล่านี้ได้ และปฏิบัติไปตามความเชื่อ นักวิจัย พบว่าครูที่ไม่สามารถจัดการได้มักจะใช้วิธีการชมเชยหรือใช้การลงโทษ ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมที่เกิดขึ้น ขณะที่ครูที่มีประสิทธิภาพจะใช้วิธีที่มีจุดประสงค์ในการแก้ปัญหาระยะยาว ไม่หยุดพฤติกรรมนั้นทันที แต่ช่วยเด็กแก้ปัญหาพฤติกรรมด้วย โดยใช้หลักการจัดการ

3.5.1 การใช้การเตือน (Utilizing Mild Desists)

การคอยดูและระวังพฤติกรรม เป็นวิธีที่จะป้องกันปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสม และเป็นการฝึกวินัยในตนเอง อย่างไรก็ตามการเตือน สามารถใช้แก้ปัญหาเล็ก ๆ ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน เมื่อใช้วิธีนี้จะต้องไม่เอาตัวเองเข้าไปยุ่งเกี่ยว ไม่เคลื่อนไหวสิ่งที่เตือนความจำ หรือแนะนำวิธีปฏิบัติอื่น ๆ การเตือนจะได้ผล ถ้าครูไม่ว่าวุ่นใจ หรือโกรธและไม่ทำเรื่องเล็กให้เป็นเรื่องใหญ่ แม้ว่าพฤติกรรมที่เป็น

ปัญหาหลาย ๆ พฤติกรรมสามารถป้องกันได้ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเล็ก ๆ น้อย จะเกิดขึ้นเป็นบางครั้ง และเกิดขึ้นซ้ำอีก ก็เพราะว่าวินัยในตนเองไม่เกิดขึ้น (เรียนรู้ได้หรือหามา) ในแต่ละวัน สัปดาห์ เดือน หรือปี หลายครั้งไม่ได้ใช้ ส่วนใหญ่ปัญหาเล็ก ๆ น้อย ๆ สามารถแก้ไขได้โดยใช้ตัวอย่างเล็กน้อย การไม่เข้าไปเกี่ยวข้อง เดือนกฎระเบียบที่ต้องใช้เวลาและพลังงาน วิธีการต่อไปนี้ เคยใช้โดยครูที่มีประสบการณ์

ถ้าครูช่างสังเกตและใช้การตักเตือน เด็กที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมในทันที เด็กส่วนใหญ่ก็จะประพฤติสิ่งที่เหมาะสม อย่างไรก็ตามปัญหาเล็ก ๆ บางปัญหาอาจจะกลายเป็นปัญหาใหญ่ การพูดขึ้นขณะที่คนอื่นกำลังพูดอยู่ การตะโกน พูดเสียงดัง การไม่ให้ความสนใจ การลุกจากที่นั่ง ทำให้ผู้อื่นรำคาญ และไม่ปฏิบัติตามคำสั่งสอน เกิดขึ้นในห้องเรียนส่วนใหญ่ ถ้าพฤติกรรมที่น่าเบื่อนี้ไม่หยุด ยุติลง ครูอาจต้องนำยุทธวิธีใหม่ ๆ มาใช้

3.5.2 การเปลี่ยนสิ่งแวดล้อม (Changing the Environment)

สภาพแวดล้อมของห้องเรียนรูปแบบหนึ่งจะเหมาะสมกับการเรียนในสถานการณ์หนึ่ง และอาจจะไม่เหมาะสมต่อการเรียนในอีกสถานการณ์หนึ่ง ครูผู้ซึ่งจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพจะทำการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในห้องเรียนเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรม

เทคนิคการจัดการที่ได้ผล โดยไม่ใช้การลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนหรือจัดห้องกิจกรรมใหม่ การให้ความช่วยเหลือเด็กบางคนหรือทั้งหมด เพิ่มความสนใจของเด็ก ให้สิ่งใหม่ๆ กับเด็ก และใช้อารมณ์ขันถ้าเด็กเริ่มเบื่อนและไม่สนใจ ให้ถามความคิดเห็น จุดสนใจหรือทำเรื่องหรืองานตรงกับที่เด็กต้องการหรือความสนใจ เมื่อมีเด็กบางคน บางกลุ่มไม่เข้าใจหรือเริ่มประพฤติไม่เหมาะสม ให้ความสนใจทันที ให้ความช่วยเหลือในทางปฏิบัติที่เข้าถึง สัมผัสถึงเด็กได้ ถ้ายังดำเนินผ่านไปเรื่อย ๆ และกำลังที่จะไม่เป็นระเบียบ ให้ทำเรื่องตลก เปลี่ยนสถานการณ์และเริ่มในสิ่งใหม่ที่น่าสนใจกว่า

3.5.3 การใช้วิธีการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ (Utilizing Problem Solving)

การศึกษาว่าครูแก้ไขพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอย่างไร พบว่า ครูที่สามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพส่วนใหญ่เห็นว่า การเข้าไปช่วยแก้ไขที่ปัญหาได้ผลดีกว่าที่จะได้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมของเขา และมีประสิทธิภาพมากกว่าครูที่ประสบความสำเร็จน้อย นักจัดการที่ได้ผลแม้จะใช้เวลานาน หรือปรับตัวเข้ากับสถานการณ์เพื่อแก้ปัญหาและจะลงโทษเด็กน้อยกว่าครูคนอื่น ๆ

เริ่มตั้งแต่วิธีง่าย ๆ และซับซ้อนขึ้น ในการช่วยให้เด็กหยุดและคิดในสิ่งที่เขาได้กระทำลงไป หรือกำลังทำอยู่ ซึ่งเด็กส่วนใหญ่กระทำลงไปโดยไม่ได้ยั้งคิด วิเคราะห์ ไม่สนใจสิ่งที่ยั่วยู่ท้าทาย และแก้ปัญหาแทนที่จะตอบสนองต่อปัญหานั้นอย่างหุนหันพลันแล่นไม่ไตร่ตรอง

เด็กจะร่วมมือที่จะแก้ปัญหาเมื่อครูสร้างสถานการณ์แนะนำหรือถามคำถาม ที่ให้เขาได้คิด หรือกำหนดให้เด็กคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมของเขา และเตือนเขาถึงคุณค่าในตัวเองและความสำคัญในตัวเอง และความสำคัญของพวกเขา สถานการณ์ต่อไปนี้จะให้ข้อมูลกับนักเรียน คิดว่าถ้าเขาเป็นเด็กคนนั้นจะเลือกปฏิบัติอย่างไร ในสถานการณ์นั้น

เด็กอาจจะเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เหมาะสมหรือไม่เหมาะสมในการประพุดิ ครูจะต้องเป็นผู้ช่วยให้เด็กเลือกวิธีปฏิบัติที่ถูกต้องและเปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกและแก้ปัญหาด้วยตัวเอง

ครูหลายคนสามารถช่วยให้เด็กได้พยายามแก้ปัญหาด้วยวิธีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประชุมเป็นการส่วนตัว ที่สามารถทำให้เด็กได้แสดงพฤติกรรมของเขาในทางที่สนับสนุนบรรยากาศ ครูบางคนให้การฝึกอบรมเด็กอย่างสม่ำเสมอ

3.5.4 การใช้สัญญา (Utilizing Contracting)

ในหลายตัวอย่าง โดยเฉพาะเด็กชายที่พฤติกรรมของเขาได้เปลี่ยนแปลงไปน้อยมาก แต่เป็นปัญหาที่สำคัญ ครูบางครั้งอาจต้องเขียนสัญญา

การเขียนสัญญาต้องมีผลบังคับในสิ่งที่เป็นไปได้ เป็นที่ต้องการของครูและนักเรียน มันควรเริ่มด้วยสิ่งที่ย่างและเห็นผลตามข้อตกลงได้เร็ว เรื่องราวสั้น ๆ ในสัญญาจะต้องให้หลักฐานของความสำเร็จมากกว่าสิ่งอื่นใด ข้อตกลงความคิดเห็นทั้งหมด ในสัญญาควรจะเป็นประโยคง่าย ๆ สัญญาตามกฎหมายมันจะทำให้ยุ่งยากและช้า ซึ่งควรหลีกเลี่ยง ประโยคในสัญญาทั้งครูและนักเรียนตกลงจะปฏิบัติร่วมกัน ซึ่งอาจจะมีรางวัลพิเศษ ถ้าข้อตกลงของสัญญาเกิดล้มเหลวและต่อเนือง

รูปแบบของสัญญา

มีขั้นตอนในการเจรจาทำสัญญา 3 ขั้นตอนด้วยกัน

- 1) ครูจะต้องเข้าใจปัญหาและทำให้เด็กเข้าใจได้อย่างชัดเจนแจ่มแจ้ง
- 2) ครูและนักเรียนจะต้องหาทางเลือกของวิธีปฏิบัติหลาย ๆ วิธี (อาจจะใช้วิธีระดมสมอง)
- 3) เขียนสัญญาและคัดลอกเก็บไว้ทั้งครูและนักเรียน

การใช้สัญญาส่วนใหญ่จะใช้เป็นรายบุคคล การใช้สัญญากลุ่มจะได้ผลเมื่อมีรางวัลเป็นสิ่งล่อใจดึงดูดใจ อย่างไรก็ตามหากมีเด็กคนใดคนหนึ่งทำล้มเหลว สัญญาก็จะเป็นปัญหากับเด็กที่ทำตามสัญญานั้นได้

สัญญาอาจจะให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเช่นเดียวกับการปรับพฤติกรรม

3.5.5 การปรับพฤติกรรม

การปรับพฤติกรรมเป็นกลวิธีในการนำความรู้ทางจิตวิทยาเชิงวิทยาศาสตร์มาประยุกต์อย่างมีระบบในการสร้างสรรค์ให้เกิดพฤติกรรมที่พึงประสงค์ สำหรับการศึกษเกี่ยวกับกาปรับพฤติกรรมนั้นได้เริ่มตั้งแต่ Skinner et al. (1930) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกลวิธีในการวางเงื่อนไขผลกรรมและหลักพฤติกรรมรากฐานของการปรับพฤติกรรม คือ การทำงานด้านจิตวิทยาการปรับพฤติกรรม นักจิตวิทยาที่ทำงานทางด้านนี้ที่สำคัญ 2 คน คือ Ivan Pavlov และ BF. Skinner เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง จากกาวางเงื่อนไขมีความเชื่อพื้นฐานว่า เด็กทุกคนจะเรียนรู้ที่จะเคารพมาตรฐานของสังคม หากเขาได้รับแรงเสริมที่เหมาะสม เมื่อใดก็ตามที่สามารถทำได้ ครูเพิกเฉย ละเลยต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม และให้รางวัลแก่พฤติกรรมที่ยอมรับได้

เทคนิควิธีปรับพฤติกรรมที่เน้นแนวคิดพฤติกรรมนิยม ใช้ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมเด็ก มี 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

- 1) การลดหรือการระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ได้แก่ การลงโทษ การหยุดยั้ง คือ การงดไม่ให้แรงเสริมหรือการไม่ให้ความสนใจ การเพิกเฉย
- 2) การเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ได้แก่ การให้แรงเสริมทางสังคม จากเพื่อน ภายในตัวบุคคล

3.5.6 การให้ตัวแบบ (Modeling)

การให้ตัวแบบ เป็น กลวิธีในการสร้างหรือสอนพฤติกรรมใหม่วิธีหนึ่ง วิธีการให้ตัวแบบจะเสนอตัวแบบที่มีลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อให้ผู้สังเกตหรือผู้ที่ประสงค์จะให้เลียนแบบ สังเกตพฤติกรรม ผลจากการสังเกตจะทำให้บุคคลนั้นเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบหรือเกิดพฤติกรรมใหม่ ๆ ที่พึงประสงค์

ข้อดีของวิธีการให้ตัวแบบ

- 1) จะทำให้ความถี่ของการเกิดพฤติกรรมเป้าหมายหรือพฤติกรรมที่พึงประสงค์ค่อย ๆ เกิดขึ้นและค่อย ๆ มีความถี่สูงขึ้น และจะคงทนถาวรยิ่งขึ้น
- 2) จะทำให้ผู้สังเกตหรือผู้เรียนแบบเกิดพฤติกรรมใหม่ที่ไม่เคยเกิดมาก่อน
- 3) จะช่วยเพิ่มพฤติกรรมที่พึงประสงค์หรือระงับพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของผู้สังเกตหรือผู้เลียนแบบ

การจัดชั้นเรียนมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะทำให้ห้องเรียนประสบความสำเร็จ แนวทางปฏิบัติที่จะช่วยให้การจัดการชั้นเรียนมีประสิทธิภาพ คือ การเตรียมการ วิธีปฏิบัติในการป้องกันปัญหาและการแก้ปัญหาที่ถูกต้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ปิยะรัตน์ วิภาสุรณทล (2530) ได้ศึกษาพฤติกรรมและวิธีการที่พ่อแม่และครูปฏิบัติต่อเด็กปฐมวัย เมื่อเด็กกระทำสิ่งที่ไม่น่าพอใจ โดยครูส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่า ใช้การพูดโต้ตอบพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็ก รวมทั้ง การชู การชมเชย การเปลี่ยนแปลงสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรม การวางเงื่อนไข จำกัดบริเวณ และแยกเด็กออกจากเพื่อนร่วมชั้นชั่วคราว

พัชรี เจตน์เจริญรักษ์ (2537) ได้ศึกษาเปรียบเทียบเรื่อง ความสนใจในการรับรู้ของเด็กปฐมวัย จากการใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบ ด้วยการดึงความสนใจของเด็กปฐมวัยที่กำลังคุยหรือเล่นกันอยู่ เพื่อหันเหความสนใจมาสู่กิจกรรมที่กำลังดำเนินอยู่ โดยใช้อุปกรณ์ประกอบ เช่น นุ่น การใช้ท่าทาง คำคล้องจอง เพลง หรือปริศนาคำทาย และโดยวิธีปกติ ผลการวิจัยพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลม โดยใช้เทคนิคการเตรียมเด็กให้สงบมีความสนใจในการรับรู้การร่วมกิจกรรมในวงกลมสูงกว่าเด็กปฐมวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมในวงกลมโดยวิธีปกติ

ปราณี สาระจิตต์ (2537) ได้พัฒนาชุดการศึกษาด้วยตนเองเรื่องการจัดการในชั้นเรียน สำหรับครูอนุบาล สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอ่างทอง หลังจากได้ทดลองใช้ชุดการศึกษาด้วยตนเองแล้ว พบว่าครูมีการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม จัดกิจกรรมหลายชนิด ดำเนินกิจกรรมราบรื่น และต่อเนื่องมากขึ้น โดยครูส่วนใหญ่นำวิธีการสร้างข้อตกลงในชั้นเรียนไปใช้ ลดการใช้คำสั่ง รวมทั้งมีการเสริมแรงทางบวกเพื่อรักษาพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้คงอยู่

สุรัสวดี ปุณณโชติ (2538) ได้ศึกษาวิธีที่ครูใช้แก้ปัญหาพฤติกรรมทางสังคมของเด็กวัยอนุบาลในกรุงเทพมหานคร พบว่า วิธีที่ครูส่วนใหญ่มักใช้ในการแก้ปัญหา ได้แก่ การเตือนด้วยท่าทาง และคำพูด เสริมแรงเมื่อปัญหายุติ การให้เพื่อนปรบมือให้ การให้ดาว เมื่อปัญหารุนแรงครูมักเข้าแก้ปัญหาด้วยวิธีที่ตรงไปตรงมาและจริงจัง เช่น สั่งให้หยุด เข้าไปแยกเด็กออกจากเหตุการณ์

งานวิจัยต่างประเทศ

Wolfgang และคณะ (1986) ได้สังเกตพฤติกรรมครูหลายปี และพบว่า วิธีการที่ครูนิยมมาใช้ในการแก้ปัญหาพฤติกรรมของเด็กมี 7 วิธีการดังนี้

1. มองดูอย่างเงียบ ๆ โดยแสดงพฤติกรรม เช่น มองให้เด็กรู้ว่า "ครูเห็นว่าเธอกำลังทำอะไรอยู่" สังเกตพฤติกรรม จ้องมองและขมวดคิ้วให้เห็น

2. ได้ตอบโดยตรง เช่น พุดทันที "หยุดนะ" "กลับไปนั่งที่" "อย่าทำอีกนะ"
3. ได้ตอบทางอ้อม เช่น เมื่อเห็นเหตุการณ์ อาจถาม "เธอกำลังโกรธหรือ"
4. ตั้งคำถาม พุดกับเด็กโดยใช้คำถาม เช่น "เธอกำลังทำอะไรอยู่" "ทำไมทำอย่างนั้น"
5. ให้แบบอย่างที่ดี เช่น ชี้เด็กที่มีความประพฤติดีให้ดูเป็นตัวอย่าง
6. ใช้การเสริมแรง เช่น ให้รางวัล ชมเชยเมื่อเด็กแสดงพฤติกรรมที่เหมาะสม ลงโทษ

เมื่อมีพฤติกรรมที่ไม่พึงปรารถนา

7. ใช้การแยกเด็กออกจากสถานการณ์ เช่น ให้อยู่มุมใดมุมหนึ่งของห้องเรียน
- Napoli (1987) ได้สร้างแผนปฏิบัติการกระบวนการจัดการในชั้นเรียนสำหรับเด็ก

อนุบาลชั้น เพื่อช่วยให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ มีห้องเรียนร่วมในโครงการ 7 ห้องเรียน นักเรียนอนุบาลทั้งหมด 149 คน จัดเป็น 14 กลุ่มที่ได้รับการฝึกอบรมเทคนิคการปรับพฤติกรรม การเก็บของเข้าที่ การช่วยเหลือผู้อื่น และการปฏิบัติตามคำสั่ง โดยให้ครูอนุบาลและผู้ช่วยครูปฏิบัติ ดังนี้

1. อธิบายความหมาย และกำหนดพฤติกรรมที่ต้องการเปลี่ยน
2. การปรับพฤติกรรมพื้นฐานให้บรรลุ
3. การจัดการเรียนรู้หรือสถานการณ์เพื่อให้พฤติกรรมที่พึงประสงค์บังเกิดขึ้น
4. จำแนกศักยภาพของการเสริมแรง
5. การจัดเตรียมรูปแบบ และการเสริมแรงที่ได้รับการตอบสนองจุดแข็งหรือความดี

ของพฤติกรรมที่เพิ่มขึ้น

ผลปรากฏว่า การติดตามผลกระบวนการจัดการในชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอโดยมีผู้ปกครองช่วยติดตามผลการปรับพฤติกรรมเด็กที่บ้าน ช่วยให้เด็กแสดงออกถึงความมีวินัยในตัวเอง ซึ่งวิธีการดังกล่าวมีผลให้เด็กเปลี่ยนพฤติกรรมที่พึงประสงค์ได้ประสบความสำเร็จ

จากงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ จะเห็นได้ว่าการศึกษาดังกล่าวถึงวิธีการจัดห้องเรียนในรูปแบบต่าง ๆ และปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งจากงานวิจัยต่าง ๆ เหล่านี้ ทำให้พบถึงรูปแบบการจัดห้องเรียนที่มีประสิทธิภาพ โดยครูที่สอนในห้องเรียนอนุบาลควรที่จะศึกษาเพื่อนำผลการวิจัยเหล่านี้มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการจัดการเรียนการสอนต่อไป